

№ 29 (483) | жніўня 2006

www.nn.by

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Э Т А ISSN 1819-1614

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў траўні 1991. Выдавец: Фонд выданьня газеты «Наша Ніва». Выходзіць штотыднёва, у пятніцы

771819161068

www.corbis.com

Хто народны?

У цяперашній Беларусі? Старонкі 2, 26.

Бацькі й дзеці

справы
«Партнэрства».
Старонка 4.

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Да каліноўцаў

Ліст Паўла
Севярынца.
Старонка 8.

Там возера Сьвіцязь...

...якое належыць
Беларускай чыгунцы.
Рэпартаж Сяргея
Харэўскага.
Старонка 14.

Пра Святкі, бальшавікоў

і манаха- нацыяналіста

Пётра Рудкоўскі
адказвае Анатолию
Сідарэвічу.
Старонка 10.

Да бамбёжак звыкаеш, як да ранішній кавы

Андрэй Чухуцін піша
блог па-беларуску пад
выбухі ракетаў
«Хізбалы».
Старонка 18.

камэнтары

Аляксандар Фядута. Маці новых рэвалюцыянераў, ці Даруй, Максімавіч 4

Фольксваген. Акно ў Эўропу. Дай Бог пралезьці 19

Аляксандар Класкоўскі. Мэтад дохлага пацука 24

люстра дзён

Апошні раскат сакавіцкіх выбараў 6

Рэкорды жніва: «канфідэнцыйнасць гарантуем» 13

Да бамбёжак звыкаеш, як да ранішнія кавы 18

Спачатку свабода, пасля вясельле 20

10 сутак як мера вартасці 21

Пятае перавыданье цытатніка Лукашэнкі 21

Эвангельле для Надсанана 21

Разанаў, яйкі і МТС 22

Вітаўт загаворыць па-расейску 22

Пленэр у Бычках 22

Хроніка 23

рэакцыі

Да каліноўцаў. Ліст Паўла Севярынца 8

Пётра Рудкоўскі. Пра Сьвятка, бальшавікоў і манаха-нацыяналіста 10

рэпартаж

Там возера Сьвіцязь... 14

музыка

Мартыненка і Мяльгуй: «Касмапалітызму — не!» 40

Дыскографія 42

набыткі

Маманты юравіцкія 44

Народны

АД РЭДАЦЦЫІ

Хто народны?

Памёр Брыль. Няма Быкава, Шамякіна, Танка. Народных пісьменнікаў Беларусі засталося троє: Іван Навуменка, Рыгор Барадулін, Ніл Гілевіч. За Лукашэнкам званыне Народнага не прысуджалася. Гэта помста ўлады літаратурнаму цэху, які так і не ўдалося прыручьць. Відавочна хочуць, каб гэты інстытут зьвёўся. Адно гэта выклікае жаданье яго захаваць. Але як? У сітуацыі, калі права надаваць гэтае званыне мае толькі прэзыдэнт?

На пачатку 90-х інстытут Народнага пісьменніцтва многія лічылі спараджэннем народніцкае ідэалёгіі, узятым на ўзбраеніе савецкай сістэмай з мэтай падпарадкаваць творцаў уладзе. Аднак калі ў сярэдзіне 90-х нацыя засталася бяз сымбаляў, выйшла так, што менавіта Народны пісьменнікі натуральным чынам сталі выконваць прадстаўнічыя функцыі — яны адкрывалі народнае веча, калі незалежнасць была пад пагрозай у 1996-м, яны ішлі папераду Чарнобыльскіх шляхоў, іх прымалі як паўнамоцных прадстаўнікоў Беларусі кіраунікі іншых краінаў, якія не прызнавалі легітымнасць афіцыйных уладаў. Слова Народных пісьменнікаў было важкім у сітуацыях палітычнага выбару. На пачатку 2000-х здаеща, што нацыя адаптавала інстытут Народнага пісьменніцтва, накінutaў ў 30-я, і на пачатак новага тысячагодзьдзя Народны пісьменнікі сталі такім ж нацыянальнымі сымбалямі, як съяг ці Мірскі замак.

Сапраўды, паўставанне беларускага адпаведніка Французская акадэміі — вартаўнікоў мовы і літаратурнае традыцыі — напрошваеца ў сітуацыі, калі мова й нацыянальная літаратура патрабуюць абароны. І нашы Народны пісьменнікі — чым не адпаведнік?

Просім адказаў усіх чытачоў «НН» на пытаньне: хто зь беларускіх літаратаў годны званыня Народнага пісьменніка? Разам з гэтым просім прапаноўваць: хто, на вашу думку, павінен мець права надаваць званыне Народнага пісьменніка ў цяперашній сітуацыі?

Вынікі чытатцага галасавання мы перадамо ў Таварыства беларускай мовы, Саюз пісьменнікаў, Беларускі ПЭН-Цэнтар, Раду БНР і іншыя арганізацыі, якія, зыходзячы зь лёгкім, маюць права ў гэтай справе.

Калі пераважыць думка, што інстытут Народнага пісьменніцтва адкыніць сваё ці вартыхі кандыдатураў няма, гэта таксама будзе важкі вынік.

Чакаем вашых лістоў з пазнакай «Народны пісьменнік» на капэртах і ў электронных лістах. У наступных нумарах мы запытаемся пра гэта і ў Народных пісьменнікаў Беларусі.

Перш чым звярнуцца да вас, мы адрасавалі гэтае пытаньне сарака беларускім інтэлектуалам. Вынікі апытаўніка адкрываюць жніўенскі літаратурны сыштак «НН» — староніка 26.

«Наша Ніва» шукае на працу вярстальніка на поўную стаўку

Ахвотныя хай дасылаюць звесткі пра сябе на электронную пошту nn@promedia.by.

Маці новых рэвалюцыянаў, ці Даруй, Максімавіч!

У Горкага яны амаль што ўсе съвятыя — чытаюць, п'юць чай, распайсоджваюць незалежную прэсу... Піша Аляксандар Фядута.

У блаславёныя гарбачоўскія часы я выкладаў расейскую літаратуру ў роднай Горадні. Школу №20 уважалі за адну з найлепшых — калі казаць пра гуманітарную адукацыю. Вучні былі добрыя: у клясах сядзелі ўперамежку дзеці рабочых і афіэрраў, інтэлігэнцыі і партыйных чыноўнікаў. Так, дарэчы, я пазнаёміўся з Сямёном Домашам — ён быў бацькам двох маіх выпускнікоў, не найгоршых.

Працаўцаў было лёгка і прыемна. Часы былі сапраўды блаславёныя: ужо можна было казаць тое, што ты думаеш, і за гэта — *усё яничэ* — плацілі грошы.

Цяжкасць ўзынікала тады, калі малады настаўнік сутыкаўся з асновамі камуністычнага выхаваньня, увасобленымі ў тэкстах «выбітных майстроў мастацкага слова». Напрыклад, з Чарнышэўскім. Найнуднейшы раман — «Што рабіць?» — я і сам ня мог дачытаць да канца. А як жа было дзецям!?

І мы разам прадзіраліся скрозь нетры неітрачтанага тэксту.

А трэба ж было пісаць сачыненьні, аналізаваць вобразную сыстэму і г.д., і т.п.! І гэта — не чытаючы раману!

Так было, пакуль я не задаў сакрамэнтальнае пытанье: «А чаму Вера Паўлаўна аддала перавагу Кірсанаву замест Лапухова? Бы яны ж — аднолькавыя!»

Сапраўды. Абодва — маладыя занудныя рэвалюцыянеры, прыклад для падрастаючай моладзі. З гэтай мэтай яны і ў школьную праграму былі ўстаўленыя — каб ведалі, як пісаў другі пралетарскі клясык, «з како рабіць жыцьцё».

Паднялася Лілечка Дзяргаўка і сказала:

— Аляксандар Восіпавіч, а вы не чыталі раману! Якія ж яны аднолькавыя? У Кірсанава дома растуць кветкі, а ў Лапухова — не. І яшчэ. Кірсанав зь Верай размаўляе па вечарох, а Лапухоў ўсе заняты сваімі справамі.

Пяць балаў. Зараз, падаецца, гэта зна-

чыць «трапіць у дзясятку». Злавіла настаўніка.

І зрабіць гэта Лілечцы было проста. Я чытаў «Што рабіць?» як раман пра рэвалюцыю — і ён быў мне цяжкі і нудны. А яна прачытала яго як раман пра кахранне. І ён ёй спадабаўся. І яна зразумела яго глыбей, чым усялякі Ленін, які Чарнышэўскага, даруй яму, Божа, «пераараў».

Але была яшчэ адна кнішка, страшная, як экзаменацкі белет. За ёй цігніўся шлейф «патрэбнасці» і «сучаснасці». Яе належала любіць і асабнія старонкі ведаць ці не на памяць.

...Ну?!

Старыйшае пакаленіне чытачоў схамянулася, узгадаўшы аскому недасыпельных яблыкаў, скрадзеных з суседзкага саду і зъедзеных сілком — з-пад бацькаўскай палкі. Раман Горкага «Маці»!

... Сківіцу сцягала!

Я сам здаваў уступны іспыт на гарадзенскі філфак — і выпяцгнуў белет «Рэвалюцыйная інтэлігенцыя» ў рамане Горкага «Маці». Я ведаю гэты смак прачытанага з-пад настаўніцкага пугаўя тэксту. Трыста старонак — немажліва дачытати!

Таму што — пра рэвалюцыю!

А тое, што чытае кніжкі —
дык хай чытае! У сына
зьявілася ідэя, дзеля якое ён
гатовы жыць, — гэта галоўнае.
· · · · ·

Цяпер час перамяніўся. На змену асекоме познінага застоку і першых перабудовачных гадоў, праз надзеі і расчараваньні «ранняга сувэрэнітэту» прыйшло пачуцьце непазыбежнасці пераменаў. Вырасла новая пакаленіне. Тое, якое заснавала намётавае мястечка на плошчы Каліноўскага.

Беларускае тэлебачанье малювала ягоны партрэт звыклымі штампамі: вышпўка, парнуха, дзвечакі.

Ці памятаеце вы, што набыў сабе Павал Уласаў зь першага заробку?! Кружмальную кашуллю, боты са скрыпам і новы гармонік! Гэта ж не працоўны

юнак — нейкі ідзял лукашэнкаўскае моладзі! Толькі што пад Баскава не съявае!

Апублікаваная ў 1990 годзе ў «Ведамасыях ЦК КПСС» дырэктыва вядомага палкоўніка Зубатава загадвала актыўістам «Рабочага саюзу» клеймаваць бальшавікоў як спрэс п'яніцай і распусканікаў, на здатных пракарміць уласнае сям'і. Ня ведаю, як яно там было з бальшавікамі насамрэч, але ў Горкага яны амаль што ўсе съвятыя чытаюць, п'юць гарбату, распайсоджваюць незалежную прэсу.

...Іх жа і хапалі на падыходах да Плошчы не з бутэлькамі барматухі ў руках (гэта пакінем «электратату»), а з тэрмасамі гарачае гарбаты і хатнімі бутэрбродамі, прыгатаванымі жонкамі і мацяркамі.

Ды ішлі яны на Плошчу не зь пісталетамі, а з аркушамі паперы, на якіх потым пісалі вершы.

А супраць іх выходзілі іх аднагодкі — з друchkамі, узброенны ўпўненасцю ва ўласнай беспакаранасці і хлусыню: маўляў, мацюголіся яны, галубчыкі, мацюголіся, а зусім не рэвалюцыю спрабавалі рабіц!

...А ў наш жа час — дый у любы другі які час — рэвалюцыянэры і жандары дык і зусім маглі сядзець за адной школінай партай. І чытаць адны і тыя ж кніжкі. І ў жандара за веданыне раману Горкага цалкам магла быць найвышэйшая адзнака па літаратуры: жандары ўвогуле лёгка засвойваюць рыторыку рэвалюцыянае барацьбы — як палкоўнік Зубатаў.

...На адным з маіх урокаў — акурат пра «Маці» — у клясе сядзела пудоўная і вельмі сьветлая жанчына — Лілія Аверка. Мы пазнаёміліся ў чарзе ў кнігарні: я быў школьнік, яна настаўніца. Потым працаўвалі ў адной школе і наўват у адным кабінэце. Лілія Антонаўна моўчкі правярала сышткі і слухала, як мы аналізавалі вобраз Пелагеі Нілаўны. Пасля званка дачакалася, пакуль вучні выйдзіць, і спытала, глядзячы паверх акуляраў:

— Сашанька, а чаму ты не сказаў ім, што гэта натуральная для маці — растаўцаўць у сваім дзіцяці, ісці за ім, падхопіліваць яго штандар? Яны ж ужо дарослыя. У іх будуць свае дзеці...

www.SVABODA.org

Яўгенія Астрэйка ля агароджы суду.

— Ім жа гэта не спатрэбіца, Лілія Антонаўна! У нас жа ня будзе рэвалюцыі... Ніколі.

— А хіба справа толькі ў рэвалюцыі?

Вышпа, што так. Справа ўсё яшчэ ў рэвалюцыі.

Першая расейская рэвалюцыя захлынулася зусім не 9 студзеня, не крыўёю гапонайшчыны. Яна тады пачалася. Параза нараджае рэвалюцыю. Таму што менавіта тады, на знак пратэсту супраць гэтай паразы, зьяўляецца ў Гісторый новае пакаленне Паўлаў Уласавых, якія ідуць пад сваімі — сёньня пад бел-чырвона-белымі — штандарамі «за нашу і вашу свабоду». Так, як яны яе разумеоць.

Старая Нілаўна? Якая яна старая? Паўлу трохі болей за 22 гады — значыцца, яна мая аднагодка, ёй крыху за сорак. Пелагея Нілаўна Ўласава ўбачыла ў рэвалюцыйных сябрах сына крыніцу дабра. Зы імі не сап'еца, не абкурыцца дурманам наркотыкаў. А тое, што чытае кніжкі — дык хай чытае! Хай. У сына зьявілася ідэя, дзеля якое ён гатовы жыць, — гэта галоўнае. Ня хочацца яму бессенсоўнага расыліннага жыцця.

На плошчу Каліноўскага ў сакавіку 2006 году вышпа ўнукі шасцідзесятні-

каў, дзеци «гарбачоўцаў». Цяперашнія Нілаўны самі пасталепі за часоў бурных пераменаў. Яны памятаюць съежае паветра блаеславёна гарбачоўскага часу. Яны адкрывалі для сябе Салжаніцына, Гросмана, Дудзінцева. Яны хадзілі на спектаклі «Майстроўні». Яны кахалі пад паэзію Анатоля Сыса. Час быў такі.

Сёньня яны ходзяць на суды над сваімі дзецьмі. Іх не пускаюць у залі. Яны кідаюцца да кожнага Мілінкевіча як да апошняй надзеі: мо ён раптам здолее дапамагчы, спыніць гэтае бязладзідзе, гэту плынню маны й паклёнпу?.. І Мілінкевіч, як доктар Айбаліт, суцяшае чужыя боль, бо ні на што іншое ў гэтай ситуацыі ён проста ня здатны.

Але ў іх, у мацярок новых рэвалюцыя-нэраў, не ўзынікае ні хвіліны сумневу ў слушнасці справы сваіх сыноў і дачок. Яны не задаюць самі сабе і навакольным самага страшнага пытання: а наагул — ці мела ўсё гэта сэнс?! Чаму менавіта мой сын ці мая дачка мусілі быті вось так ахвяраваць сабою дзеля высокага, але такое няўдзячнае мэты?! Бо маглі ж бы жыць і бяз гэтага, вучыцца, рыхтаваць сябе да прыўкраснае будучыні ў вольнай і дэмакратычнай Беларусі?

Не задаюць. Таму што цяпер, каб яны яго задалі, гэта было б здрадай. А маці ня можа здраўдзіць сыну, нават калі ў душы ёй ня хочацца адпусканьне ў Рэвалюцию.

І яны ходзяць на суды, верачы ў Правасудзьдзе. Урэшце, думаюць яны, у жандароў і судзьдзяў таксама ёсьць сыны і дочки. І судзьдзі, і жандары мусіць жа паставіць сябе на нашае месца.

Менавіта таму мацярок усё радзей пускаюць у залі суду. Гэта адзіная катэгорыя наведнікаў, якой судзьдзі баяцца глядзець у очы. Ня столькі баяцца, даруйце, колькі саромеоцца.

І менавіта таму ў маці сёньня няма іншага мажлівасці падтрымаць свайго асуджанага Паўла, толькі хіба падняўшы пакінуты ім штандар. У tym ліку і ў літаральным сэнсе. Як зрабіла нядыўна Тацяна Севярынец.

Кніжка напаўняеца новым сэнсам тады, калі яе герой зьяўляюцца на Плошчы. І тады яна становіцца вельмі патрэбная і сучасная.

Зрэшты, даруйце мне, Аляксей Максімавіч!

Апошні раскат сакавіцкіх выбараў

Справа «Партнэрства» падаецца адным вялікім «празрыстым намёкам». Каму? | чаму менавіта лёсамі чатырох юнакоў? Такое ўражанье, што мы яшчэ доўга не даведаемся ўсіе праўды. Піша Тацяна Сынітко.

У пятніцу вынесены прысуд у гучнай «справе на зіральникаў»: актыўісты не зарэгістраванага «Партнэрства» атрымалі розныя тэрміны зыняволен’я, папоўніўшы сьпіс беларускіх палітвязняў. Эніры Браніцкай і Аляксандру Шалайку судзьдзя Леанід Ясіновіч адмераў па паўгоду арышту. Цімох Дранчук атрымаў год, а Мікалай Астрэйка — два гады калёніі агульнага рэжыму. Прыйсім гэтым, як адзначаюць адвакаты, у апошні момант быў перакваліфікаваны пункт артыкулу аб вінавачаньня, фармулёўка якога стала гучнай крыху мякчэй: ч.2 арт.193 заменена на арт.193-заў. Гэтакім чынам, актыўісты «Партнэрства» асуджаныя толькі за нерэгістрацыю сваёй арганізацыі, але не за шкоду законным інтарэсам і правам грамадзянаў. Хоць наўрад ці камусыці ад гэтага сёньня лягчэй...

Присуду давялося чахаць пад праліўным дажком і моўным ветрам. Частка журналістаў і прадстаўнікоў грамадзкасці прамокла і зъмерзла, але гэта ні на колькі не зъмякчыла жорсткасці загаду «не пускаць» людзей у будынак суду альбо нават пад казырок над уваходам. Ка-рэспандэнту «НН» аманаўцы ў цывільным не далі схавацца ад дажджу пад дах, матывуючы гэта зага-

дам зъверху і мажлівасцю адсюль прараваща на працэс. Некалькіх чалавек, што чакалі часу абавязчэнья прысаду на лаўцы ў двары, акаціў вадой з лужыны кіроўца міліцэйскай машыны, які адмыслована набраў хуткасць і праехаў па найглыбейшай частцы «вадаёму».

Нягледзячы на абяцаньне пусыцца на выніковую частку прысаду сваякоў, сяброў і прэсу, усіх ізноў падманулі, як у першы дзень суду над Казуліным. Спачатку аманаўцы абвесыцілі, што чакаюць рашэння старшыні Цэнтральнага суду, потым запусцілі 22-х сваякоў па съпісе, у апошнюю хвіліну — амбасада-

нага сына Платона.

Падтрымаць партнераўцаў прыйшло шмат актыўістаў моладзевых рухаў, лідэраў демакратычных партыяў. Некалькі разоў на працягу працэсу зъяўляўся Лявон Баршчэўскі — Ц.Дранчук і М.Астрэйка былі ягонымі вучнямі ў знакамітм Беларускім ліцэі.

Удзельнікі намётавага мястечка, жыхары розных гарадоў, пазнавалі каля суду адзін аднаго. Калі чацвёртку асуджаных назіральнікаў у апошні раз павезэлі ад суду ў аўтазаку, людзі пачалі скандаваць: «Свабоду! Свабоду!» Прамокля да нікі моладзь раскідала на шляху аўтазака кветкі — белая і чырвоная гваздзікі — і рыхтавалася пакласыцца пад колы прости ў лужы.

«...ня білі,
абыходзіліся ветліва.
На судзе зачыталі два
камплекты маіх
паказаньняў: напісаныя
ад рукі і набраныя на
кампьютары».

раў некалькіх эўрапейскіх дзяржаваў. Пасля гэтага звыкла спаслацца на адсутнасць месцаў у залі. Застаецца толькі парадавацца хоць бы таму, што малады бацька Цімох Дранчук упершыню змог пабачыць праз краты свайго 4-месяч-

абаіх пасьпеў журналіст і праваабаронца Валер Шчукін, які змог праўсці праз аманаўскія кардоны. 6 жніўня сьвяточны пікет у гонар Дня нараджэння Ц.Дранчука правяла на Нямізе і моладзь з «Бунту». Лепшым падарункам для хлопца і ягоных таварышаў была б воля. Зрэшты, мноўгія прысутныя каля Цэнтральнага суду на працягу шасці дзён працэсу веврэлі, што назіральнікам дадуць па некалькі месяцаў турмы і адпусьціць — цяпер ці праз пару тыдняў. Раз так ня здарылася — значыць, гэтая чацвёртка, трох маладыя праўнікі і адзін журналіст, сапраўды былі настолькі небяспечныя для існага ладу! Чым менавіта — можна здагадацца.

Такое ўражанье, што пра справу «Партнэрства» мы яшчэ доўга не даведаемся ўсіе праўды. Адвакаты ня могуць казаць пра падрабязнасці працэсу, бо іх могуць пазбавіць ліцензіяў. Прыйсім, паводле словаў аднаго з іх, падпіскі пра неразгaloшанье звестак пра хаду працэсу дзейнічаюць пажыццёвá. Павал Сапелка, які абараняў Цімоха Дранчука, лічыць, што вынесены прысуд «вельмі жорсткі» і не адпавядае ўчыненаму. Але застаецца невядомым, пра што канкрэтна на працягу шасці дзён ішла гаворка

Активіст «Партнэрства» Цімох Дранчук сваёй віны не прызнау. Міліцыянт перашкаджае фотографу «НН» здимаць яго.

падчас судовага разьбіраль-
ніцтва і чаму ўсё ж яно
было закрытым. Чаго гэтак
збаяўся рэжым? Што на-
самрэч здолеў прадухіліць
КДБ, які з зайздроснай апэ-
ратыўнасцю загадзя «вы-
рубіў» назіральнікаў і вы-
веў іх з выбарчай гульні?
Якімі гэта было зроблена
мэтадамі? Ці была нейкая
альтэрнатыва «Партнэрст-
ву» ў назіраныні за са-
кавіцкімі выбарамі, і калі
была, то чаму тады 19 сака-
віка ў апазыцыі не было на
руках рэальных звестак
пра галасаваньне?

Мяркуючы па нешмат-
лікіх звестках, атрыманых
ад съведкаў па працэсе,
прадметам разгляду былі
найперш дакумэнтальныя
матэрыялы — справацачы
нейкіх арганізацый. Так-
сама гаварылася пра нейкія

сустрэчы і гроши. Пра-
пісталет і меж сотовых тэле-
фонаў, паказаны па тэлеба-
чаныні ў роліку пра «пера-
варот», на згадвалі: першы
быў калярытным аздаб-
леннем тэлекарцінкі для
электарату, у другіх знай-
шоўся гаспадар, які нібыта
пакінуў сваю маёмасьць на
захаваньне ў аднаго з лю-
дзей, блізкіх да «Партнэр-
ству». Съведкі кажуць, што
іхня паказаныні неміласэр-
на скажаліся. Вось што рас-
павёў адзін з іх: «Я ведаў,
што мяне могуць даставіць
у суд прымусова, і хаваўся
ў сваёго знаёмца. Але ў па-
нядзелак мяне знайшлі і а-
шостай ранку, калі я вый-
шаў з пад'езду, затрымалі і
павезлі на працэс. Ня білі,
абыходзіліся нармальна,
ветліва. На судзе зачыталі
два камплекты маіх пака-

заньняў: напісаныя ад рукі і
набраныя на кампютары.
Маёй рукой было напісаныя,
што я ведаю аднаго з пад-
судных, мы разам бавім
вольны час. Там не было
сказана нічога такога. А ў
надрукаваным тэксьце ад
съледztва гаворыцца, што я
разам з гэтым чалавекам су-
стракаўся з нейкімі замеж-
нікамі. Калі гэта зачыталі, я
спытаў судзьдзю: а хто гэта
такія? Съведка кажа, што
другі варыяント паказаньня
маглі замест яго напісаць
кадбісты.

Пакуль ясна толькі, што
вакол «Партнэрства» не-
калькі месцы ў ішла нейкая
гульня, і судовая справа —
вяршыня айсбэрга. Пры-
намсі, са словаў блізкіх да
грамадзянскай ініцыятывы
актывістаў апазыцыі, на не-
каторых з іх пасыля спробы

зарэгістраваць «Партнэрс-
ту» аказваўся ціск з боку
спэцслужбаў з мэтай пры-
мусіць пращацца на КДБ. І
мы наўрад ці хутка даведа-
емся, чым скончылася спра-
ва ў некаторых з гэтых вы-
падкаў (як, дарэчы, і пра
сам факт некаторых такіх
выпадкаў).

Як сказаў адзін са знаё-
мых праўнікаў, «калі КДБ
сказаў «а», то няхай бы
казаў і «б» і працягваў да-
лей адкрыта абвінавачваць
гэтых маладзёнаў — гэта
было б, прынамсі, больш
лягічна і зразумела для
ўсіх». У варыянце, які меў
месца, прысуд «абяшчо-
джаным» гэбістамі назі-
ральнікам пасыля непразры-
стага суду больш падобны
на празрысты намёк. Ві-
даць, для тых, хто сам разу-
мее, што яму...

Ліст Паўла Севярынца да каліноўцаў

Дарагія каліноўцы!

І ў Беларусі, і ў Польшчы звацца *каліноўцамі* — гэта гонар. Сымбалічна, што Беларусь і Польшча, Беларусь і Эўропа, Беларусь і дэмакратыя надалі вашай праграме салідарнасці імя Каліноўскага. Кастусю Каліноўскі і для беларусаў, і для палякаў — змагар «за нашу і вашу свободу», супраць тыраніі, дзеля нацыянальнага вызвалення. Менавіта Каліноўскі абвясціў знакаміты прынцып: «Не народ для ўраду, а ўрад для народа!» Менавіта Каліноўскі — аўтар паролю, што найбольш проста й ёміста фармулюе нацыянальную ідэю: «Люблю Беларусь!» Менавіта іменем Каліноўскага назваў беларускі народ цэнтральную менскую плошчу ў сёлетнім сакавіку.

Каліноўцы... Многія з вас упершыню сустрэліся й пазнаёміліся там, на Плошчы.

Чын плошчы Каліноўскага стаўся съведчаньнем мужнасці й веры беларускай моладзі. Але вы ведаце: Плошча была ня проста эмацыйным парывам, не адно ўсплескам пратэсту, а вынікам цвёрдае волі, вялікага цярпеньня й маральнай трываласці: згадайце правілы, усталяваныя ў намётавым мястечку. Жалезная дысцыпліна. Ніякага сьпіртнога й іншага дурману. Ніякага бруду й блуду. Пачарговая варта. І пакуль вакол шалела гэбоўская нечысьць, увесь съвет бачыў: беларуская моладзь, як і беларуская будучыня, — моцная, чистая, годная. Праграма імя Каліноўскага — гэта *працяг плошчы Каліноўскага*. Тыя студэнцкія аўдыторыі, дзе вы вучытесь, тыя інтэрнація пакоі, дзе вы жывіце, тыя вуліцы, па якіх вы ходзіце — усё тая ж плошча Сумлення й Адказнасці.

Студэнты-каліноўцы!

Кастусю Каліноўскому было столькі ж, колькі і вам, калі ён абдумваў і рыхтаваў нацыянальна-вызвольнае паўстаньне. Ён быў такі самы студэнт, які таксама вучыўся за межамі Беларусі — бо на раздіме, як і цяпер, панаваў жорсткі рэжым. Яму было ўсяго 23, калі ён узнічаліў беларускі рух. І споўнілася толькі 25, калі яго, выдадзенага здраднікам, забілі акупанты.

Студэнт Каліноўскі ахвяраваў сваім асабістым жыцьцём дзеля Радзімы. Студэнт Каліноўскі здолеў арганізаваць шматтысячны супраціў рэгулярнай расейскай арміі й наладзіць закансыпраўванае падпольле пасля разгрому паўстаньня. Студэнт Каліноўскі заклікаў адрадзіць веру бацькоў, марыў пра перамогу Беларусі над бел-чырвона-белым сцягам Хрыста і сцьвярджаў: «Бог стварыў чалавека, каб ён карыстаў з вольнасці справядлівай». Мужнасці, цярпеньня й веры студэнта Каліноўскага сымяротна баялася імпэрыя — і так чакала краіна...

Каліноўцы!

Вашая супольнасць цяпер — гэта фарпост вольнае Беларусі на Захадзе. Усю тысячагодовую гісторыю нам даводзілася ня толькі несьці асьвету, свободу, дэмакратыю й талеранцыю на дэспатычны, цемрашальны ўсход, але й надаваць ідэалізму, цярпівасці, веры й хрысьціянскай духовасці задужа прагматычнаму, тэхналагічнаму Захаду. Вялікія беларускія апосталы гэтай беларускай місіі на Захадзе — Тадэвуш Касцюшко, Адам Міцкевіч, Ігнат Дамейка, Станіслаў Манюшка, Генрых Сянкевіч. Усе гэтыя вялікія беларусы ўжо ў маладосці мусілі пакінуць Радзіму; большасць з іх, як і вы, вучыліся ў Польшчы, і кожнага з іх ня толькі Беларусь, але й Захад прызналі маральнымі лідэрамі свайго часу.

Калі ўсяго некалькі беларускіх студэнтаў у Польшчы XIX стагодзьдзя здольныя былі зьдзейсніць духовыя перавароты ў цэлых краінах, які тады патэнцыял у некалькіх соцені беларускіх студэнтаў у Польшчы ў III тысячагодзідзі!..

Дарагія каліноўцы!

Будзьце ж годныя імя Каліноўскага й найменыня «беларускія студэнты ў Польшчы». За вамі, як авангардам Новае Беларусі, назірае ўвесь съвет. Вы — будучая эліта, якая ў свой час зьменіць Беларусь, а магчыма, і ўсю Эўропу. Таму сярод вас няма месца хіцівасці, разбэшчанасці й нацыянальнаму бяспамяцству.

«Каму многа дадзена — з таго шмат спытана будзе», кажа Біблія.

Вядома, адразу складана агледзенца й асвоіцца на чужынне, у краіне свабоды, дзе няма цэнзуры, ідэалёгіі «Лініі Сталіна» — і адначасна процыма спакусаў. Але ж вы не паасобку. Як і на Плошчы, вы разам, і ў гэтым вашая сіла.

Таму галоўная задача, якая стаіць перад вамі цяпер — не «пакаштаваць ўсяго, чаго няма ў Беларусі», не давесці, што «мы таксама ўмеем весяліцца й гуляць па-славянску». Галоўная ваша задача — *самаарганізація*. Як тады, на Плошчы.

Першае, што для гэтага трэба рабіць — часцей зьбірацца.

Выкарыстоўвайце выходныя, даты беларускага календара й умовы арганізатару.

Другое — дамоўцеся пра супольныя мэты, прынцыпы й правілы вашага жыцьця ў Польшчы. Праграма Каліноўскага — гэта не «шчасльві билет на Захад», а пакуль толькі аванс, які дае вам Беларусь і салідарная Эўропа.

Трэцяе — абарыще Раду адказных за выкананьне дасягнутых вамі дамоўленасцяў. Арганізуйце дружыну, якая будзе сачыць за парадкам і несьці варту ў інтэрнатах. Стварыце ўласную інфармацыйную й юрыдычную службу, культуроўскую й спартовую інцыятывы, каб у кожнага студэнта-каліноўца была магчымасць для самарэалізацыі й развіцця. Усталойце контакты зь беларускай дыяспарай у Польшчы, з

рэакцыі

Павал Севярынец прымае Аляксандра Мілінкевіча ў Малым Сітне. Люты 2006.

«салідарнасцёўцамі», зъ мясцовыми ўладамі, зъ тымі, хто дапамагае дэмакратыі ў Беларусі. Беларусь чакае ад вас актыўнасці й дзеяння. Чацвертае — трymайцеся беларускасць! Сёння мы ня маem права выракацца роднай мовы й культуры. Размаўляйце паміж сабой па-беларуску. Адзначайце памятныя дні ды святы. Разам чытайце беларускую незалежную прэсу, слухайце беларускую музыку, глядзіце беларускія фільмы. Памятайце пароль Каліноўскага: «Люблю Беларусь!»

Нарэшце, пятае. Ведайце, што посыпех Чэхіі, Прыйбалтыкі, Сэрбіі, Грузіі й самос Польшчы вызначала духовая моц хрысьціянскага абуджэння. Беларусам нельга надалей заставаца ў цемры камуністычнай дыктатуры й «праваслаўнага атэізму». А той, хто верыць у Бога і любіць Беларусь — як Каліноўскі, Дамейка, Касыцюшка — бярэ на сябе маральны абавязак адпавяданьня.

Трymайцеся гэтак, каб Беларусі не было за вас сорамна.

Ня праста завіцеся «каліноўцамі» — будзьце каліноўцамі!

Жывеце па-беларуску — бо толькі так ЖЫІВЕ БЕЛАРУСЬ!

Павал Севярынец,
в.Малое Сітна

ПОШТА РЭДАКЦЫІ

Каліноўскі адказаў бы так сама

Польша — першая краіна, якая прапанавала выдаленым пасля сакавіцкіх падзеяў студэнтам працягнуць навучанне. Палікі ўважаюць гэта за маральны абавязак — дапамагаць суседзям: ня так даўно ў іх панаваў камуністычны рэжым з тымі ж арыштамі, штрафамі...

Прадстаўнікі польскіх ВНУ і сп.Мілінкевіч запачатковалі праграму імя Кастуся Каліноўскага. Выдаленым праз палітычныя матывы студэнтам беларускіх ВНУ і дзесяці рэпрэсаваных актыўістў працягнуць навучанне на Захадзе. Гэта значыць — пакінуць Радзіму, скончыць змаганніе за Вольную Беларусь... Цікава, што ёсць сам Кастусь Каліноўскі пад гэтую праграму і тых, што зъехалі...

Большасць з тых, хто пакінуў Беларусь, вы ня знаідзеце ў сьпісах затрыманых. Большасць зь іх пасіўна брала ўдзел у выбарчай кампаніі...

Таму беларускі моладзеў рух не губляе ў іх асобах карысных людзей.

Сапраўдныя змагары з Свабоду лепш застануцца на Радзіме ў такі час. Кожны зъ іх шыра можа адказаць на пытанні «Чаму ня зъехаў?»: «Хто, калі ня я, а калі ня я — тады хто?»

Думаецца, Каліноўскі адказаў бы так сама.

Ёсць жа магчымасць навучацца завочна, як салігорац Павал Батуеў, выдалены пасля «кад-седкі». Ці ні мітам ёсць «чорны сыпіс», у які нібуть трапляеш пасля некалькіх затрыманняў, а трапіўшы — ня зможаш паступіць? Мой знаёмы С., які праходзіць съведкам у крыміналнай справе супраць «Маладога фронту». Ён паспяхова здаў іспыты і зараз будзе навучацца ў БДУ. Ен таксама меў магчымасць навучацца ў Польшчы. Залежыць ад чалавека: ці съмела хадзіць з нацыянальным сцягам па Варшаве на Дзень салідарнасці, ці стаяць твар у твар з амонаўцамі ў Менску, быць Патрыётам ці беларускім палітычным эмігрантам. Мы патрэбныя Радзіме так жа, як Яна патрэбная нам! Заставаемся!

Віктар Радзько, Салігорск

Дзьве рацыі

Віктар Радзько мае рацыю. Пакуль ёсьць такія людзі, як ён ці ягоны знаёмец С., усё ў парадку з намі.

Аляксандар Мілінкевіч і Іна Кулей, якія прабілі навучанье беларускіх студэнтаў на Захадзе, таксама маюць рацыю. Трэба беларускай моладзі зўралейская адукацыя, адэватная часу. Чаму, вы думаеце, рэпрэсіі супраць студэнцтва прыціхлі? Бо ведаоць: кожны адлічаны знойдзе альтэрнатыўнае месца навучання. («НН» друкавала інфармацыю пра негалосны цыркуляр: затрыманых на Плошчы асьпірантаў і выкладчыкаў звалінць, студэнтаў не чапаць.) Ускосным доказам карыснасці

Праграмы Каліноўскага — і рэакцыя тэлебачання. Ліць гэтулькі бруду на реч нявартую і бясыпечную рупар ідэалёгіі ня стаў бы. Парадаксальна, у заходніх універсітэтах беларусам просьцей будзе гартаўаць

беларускасць. У мясцовых расейскамоўных і падканторольных ВНУ трэба быць моцным, як Віктар ці ягоны знаёмы, каб атрымаць добрую адукацыю і не русіфікацца. Мы маem адзінкавыя прыклады, калі людзі дээртуюць праз Праграму Каліноўскага, але сотні прыкладаў, калі людзі капітулююць і прыстасоўваюцца да амаральных правілаў гульні ўнутры краіны, трачачы гонар і сумленне.

З заходнімі ўніверсітэтамі ёсьць іншя небяспека. Зы першасе хвалі студэнцтва, якая выїжджае вучыцца на Захад у пачатку 90-х, вярнуўся,

лічы, адзін палітоляг Віталь Сіліцкі. Бо меў на момант выезду сфармаванае нацыянальнае пачуцьцё. Но лепей было б арганізоўваць навучанне ва

Украіне, а ня ў Польшчы? З удзельнікаў магістрэнскіх і асьпіранцікіх праграмаў ранейшых гадоў, што вучыліся ў Кіеве, не вярнуліся адзінкі. З абсалвэнтаў польскіх універсітэтаў — практэнт істотны.

Пэўныя практэнт упирхлікаў — непазыўкі. Калі беларусы вучыліся ў 20-я ў Празе, сярод іх таксама хапала прахадных людзей. Але ж вывучыліся Янка Геніюш і Ігнат Дварчанін, Ян Станкевіч і Вінцэнт Жук-Грышкевіч. Таму галоўная задача каардынатораў Праграмы Каліноўскага — рабіць такі адбор, пры якім на вучобу ехалі б тыя, хто мае пакліканне вярнуцца. Па гэтым крытэрыі можна рабіць ацэнку вынікаў падобных прагектаў.

Барыс Тумар

Пра Сьвёntка, бальшавікоў і «манаха-нацыяналіста»

Пётра Рудкоўскі
адказвае Анатолю
Сідарэвічу.

«Не съпяшаймася перабольшваць», — заклікае «Нашу Ніву» і яе чытачоў вядомы беларускі гісторык Анатоль Сідарэвіч (№23 за 23 чэрвеня). Перабольшаньнем ёсьць, на ягоную думку, презентаваньне Казімера Сьвёntка як «вялікага кардынала» і цверджаньне, што ён беларусізаваў Каталіцкую царкву. Дый саму тэзу пра «беларусізаванасць» РКЦ Сідарэвіч успрымае як яўнае перабольшаньне, доказам чаго ёсьць для яго «гісторыя дыяцэзійнай Гарадзенскай духоўнай сэмінарыі, якую біскуп Аляксандар Кашкевіч ператварыў у цытадэль польскасці». А каб падмацаваць сваю тэзу пра Гарадзенскую сэмінарыю, спадар Сідарэвіч прыводзіць прыклад аднаго клерыка, якога «ў 1996 годзе» «адлічыл «за беларускі нацыяналізм». Юнак паехаў у Польшу, там вывучыўся, стаў манахам, а сваімі артыкуламі здабыў вядомасць у беларускіх інтэлектуальных колах. Цяпер ідзе пагудка, што манаху-«нацыяналісту» забаронена адпраўляць імшу і ўздзяляць святыя сакраманты на тэрыторыі ўсяе Беларусі».

Можа, пачну сваю рэпліку ад пэўных удакладненняў наконт «манаха-нацыяналіста». Мяркуючы па гістарычна-біографічнай харектарыстыцы згаданага клерыка, пазнейшага публіциста, падаещца, што гаворка ідзе менавіта пра

мяне. Праўда, сэмінарыю я пакінуў не ў 1996-м, а ў 1999 годзе, мяне не адлічылі, а я сам адышоў, ну, а тое, што гэты адыход быў спрыгнены выразным цікам з боку прапольска настроеных сэмінарыйных уладаў і што мне тады начапілі бірку «беларускага нацыяналіста» — гэта факт. Гэта даволі сумная гісторыя, якая сапраўды даводзіць слушнасць Сідарэвічавай тэзы наконт Гарадзенскай сэмінарыі як «цытадэлі польскасці».

Фэномэн польскага традыцыяналізму

Праблема, аднак, у tym, што Аўтар расказаў гэтую гісторыю з «разбуральніцкім» намерамі, а менавіта каб аспрэчыць тэзу пра станоўчую ролю Сьвёntка ў беларусізацыі Каталіцкай царквы ў Беларусі. Але якое дачыненне меў кардынал да Гарадзенскай дыяцэзіі ўвогуле і сэмінарыі ў прыватнасці? Так, Сьвёntак быў мэтрапалітам «усяе Беларусі», але гэта мае ўсяго толькі сымбалічнае значэнне. Рэальную ўладу ён меў толькі на сваіх тэрыторыях — Меншчыне, Магілёўшчыне, Гомельшчыне і Берасцейшчыне. Крытыкаваць і спрачацца з Кашкевічам падчас паседжанняў Канфэрэнцыі каталіцкіх біскупів Беларусі? Цалкам магчыма, што Сьвёntак падчас гэткіх паседжанняў цікавіўся моўным пытаньнем на Гарадзеншчыне, але ў адказ найпраўдападобней чуў, што польская мова ў касцёлах —

бларуская мова ня толькі не прыцягвае, а нават адштурхоўвае, ну, а для невялічкай жменькі беларусафілаў ёсьць адна імша ў Гарадні, таму моўнай праблемы наагул ніяма. І на гэтым разгляд моўнага пытання, хутчэй за ўсё, заканчваўся. А пра тое, што маладыя людзі часцяком баяліся хадзіць да споведзі, бо ксёндз патрабуе ад іх, каб спавядаліся па-польску, або што якісь пробашч мог часам называць людзей «дэбіламі» за тое, што хочуць съпявачь беларускія рэлігійныя песні — пра гэта ніхто Сьвёntку, вядома ж, не казаў. Фэномэн польскага традыцыяналізму на Гарадзеншчыне, вытокі якога сягаюць канца ХІХ — першай паловы XX стагодзідзя, — гэта вельмі складаная праблема, якую трэба разглядаць асобна. А вырашэнне гэтай праблемы, напэўна, не належала да кампетэнцыі і магчымасці кардынала Сьвёntка.

Кардынал і беларусізацыя

Тым часам тое, што зрабіў кардынал на сваіх тэрыторыях, даволі красамоўна съведчыць пра яго пазыцыю. Беларускамоўныя імши ў касцёлах Менска-Магілёўскай архідыяцэзіі ў Пінскай дыяцэзіі ня толькі даступныя для ўсіх ахвотнікаў, але і ўтвараюць выразную «дамінанту» (імша ў набажэнства на другіх мовах, у tym ліку ѹ польскай, існуюць як дадатковыя, другарадныя). На (былых) тэрыторыях Сьвёntка выдаюцца зь яго бласлаў-

леньнем спрэс беларускамоўныя часопісы, як «Ave Maria» ды «Наша вера», арганізуюцца съіцжма культурна-рэлігійных беларускамоўных мерапрыемстваў і заснавана беларускамоўная Вышэйшая духоўная сэмінарыя ў Пінску. Гэта кардынал у свой час катэгічна забараніў вывешваць польскія сцягі на касцёлах і неаднойчы «даваў адпор» польскім нацыяналістам, якія зачыта працівіліся ўвядзенню беларускай імши ў касцёлах. Пераклад на беларускую мову новага выдання Рымскага імшалу (арыгінальнае выданье — лацінамоўнае) стаўся першым у сьвеце (*sic!*) перакладам на нацыянальную мову. Думаю, не было б усяго гэтага, калі б кардынал не спрыяў беларусізацыі.

Спадар Сідарэвіч бярэ пад увагу многія з пералічаных тут фактаў, але імкненца надаць ім такую інтэрпрэтацыю, каб любой цаной прынізіць ролю Сьвёntка. Ужо ў самім факце намінаванні Сьвёntка (замест Кандрусеўча) на мэтрапаліта Сідарэвіч бачыць нейкія своеасаблівія інтэнцыі «папы-паляка». А тое, што кардынал далучыўся беларусізацыю, Аўтар тлумачыць звычайнім прагматызмам: ксяндзы «пераканаліся, што па-польску моляща толькі старыя, што польскамоўная Царква ў Беларусі ня мае будучыні. <...> Такім чынам, заслуга мэтрапаліта Сьвёntка ў tym, што ён больш-менш рэалістычна ацаніў моўна-культурную ситуацыю ў Беларусі». Але ў канчатко-

Кардынал Сьвентак у Горадні.

вым пляне не кардыналу і не каталіцкім ксяндзам павінны падзякаўцаць беларусы за ўратаваныне ад палянізацыі, а... бальшавікам. «Так, бальшавіцкай уладзе», — адмысюла, каб не было ніякіх сумненняў, падкрэслівае Сідарэвіч. Чаму так? А таму, што менавіта яны, бальшавікі, пасъля вайны не адкрывалі польскіх школаў, зачынялі касыцёлы — «важны інструмент палянізацыі» — і гэткім чынам адарвалі маладое пакаленіе ад польскай мовы і культуры...

Тут ажно хочаща ўсклікнуць усьлед за адным з герояў Караткевіча: «Божа, ратуй нас ад такога ўратаваныя!» Вось цікава, у чым Сідарэвіч бачыць сваю беларускасць? У тым, каб патаптаць і задушыць суседнюю культуру? Каб пазбавіць носьбітаў іншай культуры права на асьвету ва ўласных традыцыях і на ўласной мове?

Тое, што рабілі з нацыянальнымі культурамі бальшавікі — гэта наш супольны боль. Мы ўсе: беларусы, палякі, літоўцы, расейцы —

сталіся ахвярамі гэтай барбарскай стыхіі, якая так моцна пакалечыла чалавечыя души і паралізавала развязыцё цэльных культур. Няўжо наша культура мала пацярпела ад бальшавіцкай навалы, каб цяпер прыпісаць ёй якуюсь «ратавальнью» ролю? Хіба што ка-госыці так надта цешыць думка, што хай сабе і мы пацярпелі, але затое і «ім» (палякам) дасталося. Мысьленыне ў такім стылі съведчыла б адно толькі пра духоўны прымітывізм, а не пра наяўнасць нацыянальнага гонару.

Ксенафільскі нацыяналізм

Мой нацыянальны гонар сфармаваўся пад уплывам талерантнага (нават «ксенафільскага») нацыяналізму Караткевіча, які цураўся такога мысьлення: «Чужое гора — наша шчасьце». Чужое гора — гэта і наша гора, асабліва калі яно побач. Боль тых палякаў, якія страцілі магчымасць развязіваць сваю культуру ў Беларусі пасъля прыходу бальшавікоў, — гэта таксама й

наконт «заслуг бальшавікоў» пакуль хопіць. Цяпер пару словаў адносна ра-шэння «папы-паляка» (чаму Сьвентак, а не Кандру-севіч?) і пра сугераваны Сідарэвічам «прагматычны разылік» кардынала.

Сьвентак, Кандру-севіч, Ян Павал II

Па-першае, разьмерка-ваныне: «Кандру-севіч — Ра-сия, Сьвентак — Беларусь» тлумачыць трэба ня столькі нейкім нацыянальнымі прэфэрэнцыямі, колькі звычайнай, кожнаму зразумелай лёгкай: кіраваньне Ка-тальцкай царквой у Рэспубліцы — гэта заданыне не для 80-гадовага чалавека. У Рэспубліцы трэба было паслаць кагось маладзейшага. А дзеисны, ініцыятыўны, харызматычны і адносна малады Кандру-севіч, бадай, найлепш пасаваў на гэту ролю. Па-другое, ня думаю, што моўна-культурная палітыка Кандру-севіча, калі б ён быў на пасадзе мэтрапаліта Менска-Магілёўскага, была б адрознай ад Сьвенткавай. Бе-зумоўным плюсам было б, канечнечэ, то, што Кандру-севіч, у адрозненінне ад Сьвентка, даволі добра вадодае беларускай мовай, але, апрача гэтага, «квантум беларускасці» быў бы прыкладна такім, што і пры Сьвентку. Па-трэцяе, «не сипяшаймася перабольш-ваць» — з'яўляюцца цяпер да Сідарэвіча ягонымі ж словамі — «фактар поль-скасацьці» папярэдняга папы. Кожны, хто хоць трохі знаёмы з духоўным складам Яна Паўла II, ведае таксама яго прынцыпавую адкрытасць, што да розных культур і нацыянальнасцяў, ён любіў сваю Айчыну, але пра-пагандаваныем польскасыці не займалася. Я быў аднойчы вельмі ўражаны, калі, гарта-ючы «Acta Apostolicae Se-dis» (афіцыйны орган Ваты-

Пра Свёнтка, бальшавікоў і «манаха-нацыяналіста»

Працяг са старонкі ???

канскай дзяржавы), натрапіў на прамову папы рымскага, скіраваную да біскупau Беларусі з нагоды іх афіцынага візыту *ad limina*: прамова Яна Паўла II (папы-паляка) да беларускіх герархаў (біскупau-палякаў) была... па-беларуску!

Ня колькасьць, а адкрытасць

Ці за беларусізацыяй, якую дапусціў Свёнтак, хаваеца выключна прагматычны разълік? Колькасьць людзей у касцёлах — гэта марны крытэр эвангелізацынага посыпуху, і ня думаю, што ўстаноўка выключна на колькасьць падштурхнула кардынала да «беларусізацыі». Заданьнем пастыра ёсьць гарантаваць *максимальную* адкрытасць Царквы да прадстаўнікў розных моваў, культуры і нацыянальнасцяў. Такой адкрытасці забракла, на жаль, на Гарадзеншчыне, але на (былых) тэрыторыях кардынала зь ёю праблемаў, па-моіму, німа. Больш за тое, тыя працэсы, якія былі запачаткованыя пры Свёнтку, у значнай ступені незваротныя. Нават калі б Менска-Магілёўскую мэтраполію ўзначаліў якісь польскі традыцыяналіст, то хвала беларускасці хутчэй бы паглынула яго, чым ён здолеў бы паліянізаваць Каталіцкую царкву ў Беларусі.

«Манах-нацыяналіст»

Вярнуся цяпер да «манаха-нацыяналіста», які, здаецца, тоесны з маёй асо-

бай. Ня вельмі хочаща гаварыць пра сябе ў артыкуле, прысьвеченым іншай тэмэ, але ўся справа ў тым, што Сідарэвіч выкарыстаў маю асобу, каб дадаткова кінуць цену на вялікасць кардынала. Ён спасылаецца на нейкую «пагудку», што згаданаму «манаху-нацыяналісту» забаронена адпраўляць імшу і ўдзяляць святыя сакраманты на тэрыторыі ўсіх Беларусі». Так, адпраўляць імшу я не могу ані ў Беларусі, ані па-за Беларусью, але з той простай прычыны, што ня маю святарскіх пасывецаньняў. А ўдзяляць сакраманты згодна з санам дыякана я могу беспроблемна паўсюль, нават у «цытадэлях польскасці». Ніхто мне гэтага не забараняў і, як здаецца, не зьбіраеца забараняць.

Хочучы, аднак, застацца шчырым і перад чытачамі «НН», і перад самім Сідарэвічам, мушу ўказаць на генэзу згаданай «пагудкі». Некалькі месяцаў таму я атрымаў сігнал, што Свёнтак непрыхільна ставіцца да пэрспэктывы маёй магчымай душпастваўскай дзеянасці на тэрыторыях, якія яшчэ тады былі пад яго юрисдыкцыяй. Галоўнай прычынай такой пазыцыі герарха былі, як можна здагадацца, некаторыя маскрытычныя выказваныні, асабліва публічная крытыка распарараджэння Свёнтака адносна Звязу маладых каталікоў. Крытыкуючы распарараджэнне кардынала датычна ЗМК, я павёў сябе згодна са сваім сумленнем і дагэтуль лічу, што былі падставы для

крытыкі, але пры гэтым ня бачу нічога дзіўнага ў тым, што 92-гадовы чалавек, які нарадзіўся ў выхаваўся ў зусім іншай эпосе, ня змог мяне зразумець. Таму я далёкі ад таго, каб ацэньваць асобу і ролю кардынала праз прызму гэтага «казусу». Ва ўсялякім разе, гэты «казус» паўстаў зусім незалежна ад маёй прабеларускай установкі.

«Сумленье» і «аўтарытэт»

Стасунак паміж «сумленнем» і «аўтарытэтам» вельмі часта бывае напружены і драматычны, і вельмі важна на стацца ахвярай дзіўвюх скрайнасцяў — «аўтарытарызму» і «замкнёнага індывідуалізму». Я не люблю аўтарытарнага дыскурсу, які будзеца на прынцыпе безумоўнай маральнай перавагі якога-кольвечы (духоўнага ці сівецкага) аўтарытету над адзінкавым сумленнем. Але не люблю таксама індывідуалісцкага дыскурсу, які абсалютызуе адзінкавае сумленье і проціпастаўляе яго «варожаму» аўтарытэту. Выйсьце, якое я знайшоў для сябе ў гэтай няпрастай сітуацыі, такое: я пераважна іду за голасам свайго сумлення, але пры гэтым даю маральнае права іншым (у тым ліку і аўтарытэтам) крытычна ацэньваць мае дзеяньні. Умець слухацца свайго сумлення — вельмі важна, але ня менш важна пакінуць сваё сумленье адкрытым на крытыку, а нават магчымыя санкцыі. Ісціна зьявіцца тады, калі сумленье прой-

дзе (або ня пройдзе) гэтыя «тэсты». Часціцаком гэты працэс бывае балочы, але ж ніхто не сказаў, што ісціна павінна нараджацца бяз болю і без напруження.

* * *

Так, Свёнтак ня ёсьць аўтарам выбітных багаслоўскіх ці гістарычных працаў, можа, ён ня ёсьць пальміяным прапаведнікам (хоць, прызнаюся, што калі яшчэ падчас майго навучання ў сэмінары ён прыбываў туды і прамаўляў, то гэта было для мяне як «глыток сівежага паветра»), ну, а наконт сівятасці, дык трэба пагадзіцца з Сідарэвічам — «час пакажа». Але ці гэта падстава, каб адмаўляць яму ў званьні «вялікага»? Ці тыя крытэрыі вялікасці, якія падас паважаны гісторык, не занадта павярхоўныя?

Кожны чалавек па-свойму вялікі. Гэта датычыць і Свёнтака, і Коласа, і Быкаўца, і нядавна памерлага Брыля, і многіх людзей, якія цяпер жывуць побач з намі.. Але ёсьць пэўныя нагоды і акаличнасці, каб гэту вялікасць адмысловым чынам падкрэсліць. А заканчэнне пэўнага этапу жыцця, як гэта ёсьць у выпадку нашага кардынала, менавіта такой нагодай. Свёнтак — гэта аддадзены Богу і людзям сівятар, вязень сталінскіх лягераў, маральны аўтарытэт і чалавек, які застаўся самім сабой.

Вялікі кардынал.

Падзагалоўкі
ад Рэдакцыі

Рэкорды жніва: «канфідэнцыйнасьць гарантую»

У пагоні за патрэбнымі паказчыкамі ў асобных гаспадарках Гомельшчыны па загадзе з раёнаў збожжа пачынаюць убіраць пры вільготнасці 30%. Піша Сямён Печанко.

Дзіўна, але гомельскія гаспадаркі маюць праблемы з абнайленьнем састарэлай малярні і фізyczнай уборачнай тэхнікі. І гэта пры тым, што ў Гомелі разъмешчаецца «Гомсельмаш».

Прычына — нястача грошей. Падрыхтаваць камбайн да жніва абыходзіцца ў 10—15 млн рублёў, сярэдняя гаспадарка мае 5—6 камбайнаў. Мэханізатары наракаюць на якасць рамонту — вельмі часта камбайн спыняеца прац 2-3 дні пасля рамонту на «Гомсельмаш», бываюць выпадкі, калі замест новых дэталяў ужо на месцы знаходзяць старыя. Савецкая «Доны», самая маладыя з якіх зробленыя ў 1990 г., можна выкарыстоўваць у якасці сеялак. Сытуацыю ратуюць мясцовыя адмысловуці, якія дэмантруюць цуды майстэрства. Яны знайшли арганізацыйны спосаб мінімалізаваць страты: шчыліны і дзіркі заліпляюць будаўнічай ізоляцыйнай пенай. Камбайнэры маюць тут вялікую зацікаўленасць — толькі ў сэзон уборкі можна сур'ёзна зарабіць, бо тона ўраджаю дае да 40 тыс. руб. заробку.

«Тэлевізар нам дапаможа»

Бывае і так: спраўны камбайн прастойвае ў самую гарочую пару ў полі, бо няма паліва. Дакладней, грошай, каб яго набыць у дастатковай колькасці. Гэтак і з угнаеннямі і сродкамі аховы, якія наўбываюць не тады, калі ў іх ёсць патрэба, а калі надара-

еца выпадак абарваць які крэдыт ці выбіць гроши ў раёне. Як кожуць мясцовыя спэцыялісты, дапамогі ад дзяржавы яны амаль не адчуваюць. «Яе можна ўбачыць толькі ў тэлевізары», — кажуць яны. І ня раяць давіраць убачанаму з акін аўтамабіля: «Асноўнае фінансаванье ідзе ў прыдарожныя палеткі, а прайдзь на УАЗе далей, па палявых дарогах, і ўбачыши, што тут робіцца». Дырэктар аднаго з КУСПаў разводзіць рукамі: «Зямля ўрадлівая, «Гомсельмаш» пад бокам, а мы ніяк ня выб'емся з пазыкаў».

Рагатыя гарантыві

Ці не адзіная крыніца прыбыткаў — малако. Гроши ад яго продажу ідуць на выплату заробкаў і нарыхтоўку кармоў на зіму. Рагулі ў некаторых гаспадарках робяцца закладніцамі крэдытнай палітыкі дзяржавы. Адзін з кіраўнікоў падзяліўся такім сакрэтам: «Прапаю другі год і ўжо другую вясну закладаю статак у якасці гарантый вяртання крэдыту. Крэдыт жа ня вернеці, але які банк паедзе да мяне, каб спагнаць гэты «рагаты доўг»?! І да мяне так колькі год рабілі».

Вадкія лічбы

Шмат хто з кіраўнікоў аграрнадпрыемстваў скардзіцца на татальны ўціск: «Мы ўсе працуем на лічбы». На ўзоруні асобнай гаспадаркі гэта выглядае наступным чынам: з раёну загадваюць падрыхтаваць адпаведную спра-

ваздачу — на які ўраджай разылічае дадзеная гаспадарка. З раёну вяртаеца заданьне. Часам яно улічвае рэальны стан гаспадаркі, але гэта хутчэй вынятак — як правіла, ад кіраўніка патрабуюць, як мінімум на 30% звыш магчымага.

У пагоні за патрэбнымі паказчыкамі ў гаспадарках па загадзе з раёнаў збожжа пачынаюць убіраць пры вільготнасці 30%. Яго потым плющачаць і аддаюць на корм быдлу. Раён жа мае з кожнай тоны ўмалоту 150 кг дадатковых паказчыкаў, а насамрэч — звычайнай вады. І цякуць тэя паказчыкі ў аддзелы статыстыкі па 5—6 тонаў у суткі з кожнай гаспадаркі — колькі здолее ператравіць жывёла і не западзрыць дзяржкантороль. У хвалёныя мільёны тонаў трэба залічыць ня толькі вільгаць, але й немалы адсотак дамешкаў, а пры ўборцы «Донамі» яны складаюць да чвэрці масы. З таго, што ачысыцца і прасушыцца, першагатункавага збожжа, якое пойдзе на харчовыя мэты, застаецца ў найлепшым выпадку 50%. Таму ня варта й сумнявацца, што Гомельшчына дасыць сёлета свае 950 тыс. тонаў хлебу.

Прывілеі для радзімы прэзыдэнта

Калі парадаеш умовы, у якіх працуе Гомельшчына і суседняя з ёй датаваная з самых разнастайных фондаў Магілёўшчына, міжволі падзівісься, як гэта яна ніяк ня выйдзе на запаветны мільён. Вось і сёлета радзіма прэзыдэнта атрымала заданьне на 850 тыс. т. А становішча з тэхнікай, камплектуючымі і палівам тут якасна іншое. Тут не працуеца «Доны», старэйшая за 10—12 гадоў, — іх сіпісваюць на запчасткі щ

прадаюць гамельчукам. Парк уборачнай тэхнікі уесь час абраўляеца як за кошт айчынных вытворцаў, так і замежнай тэхнікай. Не ўзнікае тут праблемаў і з атрыманнем крэдытаў, хоць зь іх вяртаньнем справы ў гэтым рэгіёне анік ня лепш, чым у суседзяў.

На пытаньне, чаму ж пры такім спрыяльны вобласці ніяк не нагоніць па паказчыках астатніх, мясцовыя асцярожна разважаюць аб тым, што людзей такая апека разбэшчвае: «Занадта лёгка ўсё гэта дасцца, няма адказнасці, дадайце сюды савецкую спадчыну — тады павынішчалі гаспадароў, цяпер жа на гэту пустзучу пруць найлепшую тэхніку. Дый паказуха гэтая тлуміць галаву — працуем на паказчыкі».

Канфідэнцыйнасьць гарантую

Каб даведацца пра паказчыкі, патрэбна непасрэдна згода кіраўніка той ці іншай гаспадаркі. Блянкі для статыстычных звестак бухгалтар атрымлівае ў адпаведным аддзеле ў раённым упраўленні сельскай гаспадаркі. На tym блянку стаіць цікавы штамп: «Канфідэнцыйнасьць Вашых звестак гарантую». Запоўнены блянк з подпісамі кіраўніка і бухгалтара гаспадаркі вяртаецца ў раён, дзе, як жартуюць у калгасах, яго перад адпраўкай у вобласць патрэбным чынам дапрацоўваюць.

Вось так і ваююць на ўсходзе Беларусі ўдзельнікі штогадовых «бітваў» — у няроўных умовах і з прыкладна аднолькавым вынікам. Суцяшае хоць тое, што патэнцыял у нашай вёскі ёсць. Заставацца дачакацца іншых умоваў для працы.

Сямён Печанко

СЯРГЕЙ ХАРЕУСКІ

*Што гэта за хлопец з поглядам шчасным
Поруч са стройнай дзяўчынай
Крочыць павольна пад месяцам ясным
Берагам Сьвіцязі сіней?*

Адам Міцкевіч,
«Сьвіцязянка»

Там возера Сьвіцязь...

...якое належыць Беларускай чыгунцы. Рэпартаж Сяргея Харэўскага.

Падарожнічаць у съпёку — цяжка. Густое задушнае паветра морыць. Сэрцы штомоцы пампуюць у нас жыцьцё. Таму выбірацца ў адпачынак і на пошук прыгодаў, калі на дварэ гарачыня, — памылка. Але калі летні сквар часам адступіць

— пачуцьці ўспыхваюць у нас новымі фарбамі. Нездарма нашыя продкі лічылі за добрую прыкмету дождж у дарогу. Аднаго пахмурнага дня, злавіўшы перапынак між сонечнымі прамняспадамі, зьдзейсніў выщечку на Захад, да Сьвіцязі.

Сыцёртая мяжа

Што ні кажы, розніца між Заходнім Беларусям і колішнім БССР ужо даўно сыцёртая. Гэтае сыціранье за часы незалежнасці паскорылася неймаверна. За акном — Койданава. За Койданавым — Стоўпцы.

«Г.п.» поўнае што там, што там. Шклопакеты, танны бэтонны брук, танная мэталадахоўка. Ніякай індывидуальнасці. Усё сыцёртае. Помнікі часоў сацыялізму, адноўленыя, нібы толькі ўчора, храмы.

Новая культурная сітуа-

цыя ўжо даўно надышла. Тоё, што робіцца з нацыянальным даробкам цяпер, прадвызначыць далейшы лёс наша культуры на стагодзьдзе наперад.

Ляяльнае стаўленне, напрыклад, да помнікаў часоў савецкай і расейскай акупацыі перарасло ў іншыя вымярэньяне. Ва ўласна мастацкае. Маўляў, бязь іх будзе пуста ці непрыгожа. На самрэч, каму ўжо спраўа да помнікаў Леніну ды Дзяржынскаму, калі ніхто, нават са старэйшых, не распавядзе ўцямна пра іхныя заслугі перад Беларусія? Што праўда, не распавядуць нідзе ўцямна і пра Соф'ю Слуцкую ці пра Скарину. Не растлумачыў мне ніхто ў Навагарадку, хто такі Міндоўг і чаму курган носіць яго імя!

Паўсядныя нягеглыя помнікі землякам і вызваліцелям, аднолькава казённыя, як і кіпы штучных вянкоў у плястыковых стужках, ужо даўна нікога не краяноць. Пустапарожні фармалізм. І чым далей, тым ёсё болей недарэчнасць гэтых стандартных манументаў са стандартнымі кветкамі дае падставаў для абыякавасці. У стара-савецкім Міры гэта навідавоку.

Мірскі мізар

Былая мэмарыяльная капліца Завадзкіх перад замкам выглядае як шапік зь півам ды гумкамі. Зрэзаны старажытны дубы й вербы, праз што гэтак быў расчараўаны Янка Запруднік, наведаўшы родныя мясыціны дзясятак гадоў таму. Былое Бэрнардынскае возера цяпер убранае ў бетон, як у любым мікрараёне. Паўсядна замест сапраўднага бруку назойлівая штучная плітка, як і ў Баранавічах ці ў Магілёве. Колішняя таямнічасць руінаў, што вярэдзіла фантазію, выпетрылася незваротна...

А дзе ж праўдзівасць? На тутэйшых могілках. Каб трапіць на мусульманскі мізар, трэба зрабіць добры кілямэтар з гакам пешшу. Паўз выганы і палі, на высокі курган, парослы стара-даўнімі соснамі. Здалёк ён і глядзіцца лапікам дзікага лесу. Азірнуцца адсюль на Мір — любата. Усё мястэчка як на далоні. Хіба толькі адсюль, куды не далае рэха паказушнага тлуму, можна летуценіць пра мірскую колішніасць і марнасць усяго людзкога.

На сам жа старажытны мізар сёняня не прадзерціся празь дзікія зарасьнікі хмызу й крапівы. Там, у гушчары, хаваюцца даўнія надмагільныя камяні, спавітыя арабэскамі. Па краі безыліч старых помнікаў перамешваюцца з крушняю, што ўпарты навальваюць сюды з калгасных палеткаў. Новыя магілы тут кладуць з самага краю, дзе пад соснамі съятлей. Аніякае агароджы няма. І трактары штогод робяць разоры чым бліжэй пад татарскія магілы. У засені вялізарных дрэваў мізару, ведама ж, нічога вартага ня вырасце, але, пэўна, пра нешта ж думае калгаснае начальства... Няма каму бараніць. Што ж зробіш — мусульманаў у Міры цяпер вобмаль, а са сьвету не наезьдзісь.

Што ні цяў — то дзіра

Але як растлумачыць, чаму да Георгіеўской царквы, што на праваслаўных могілках, трэба прадзірацца праз быльнёг купінаў? Праз выродлівія рэшткі зварных мэталаканструкціў як ў з прамысловых адкідаў? Скрозь хлуд зь недарэчнымі штучнымі кветкамі. Недагледжаныя, гэтыя могілкі наводзяць на несуцяшальныя высновы. Выглядае, нават багатае гістарычнае асяроддзе не прычэс-

У Міры — мір.

Як бы нам красіўшэ...

Усе дарогі Міру ідуць да замку.

Там возера Сьвіцязь...

Працяг са старонкі ???

вае съядомасьці тубыльцаў Міру.

Некалі расейскі патрыярх Аляксей I прасіў не насіць у храм штучных кветак, бо яны лжывыя. Калі глядзіш прац могілкавы бур'ян на штучнае харашто Міру, уся лжывасьць нашае эпохі разумеецца як найлепей. І лжывасьць і штучнасць цяперашняга «парадку на зямлі», што трymаеца адно загаднай сілаю. І, адпаведна, ягоная нетрываласьць ды ёфэмэрнасць.

Ужо сёньня рассыпаецца тая навютка цэгla, якую съпешна кладуць на муры замку, расыцярушаецца ўсьядысная бетонная плітка, лупіцца фарба, якой у аўральным парадку паквэцалі былі тузін дамкоў вакол рынку. «Майстар зь Міру: што ні цяў — то дзіра!» Тым часам праста пасядзець за філіжан-каю кавы тут няма дзе.

Тонкія матэрый

Сёньня ўжо нікто ня згадвае, што кансэрвацыйныя работы ў замку пачаліся ажно ў 1969 годзе, а ў сыйс Сусьеветнае спадчыны ЮНЕСКА ён быў улучаны яшчэ ў 1994 г. Да Лукашэнкі! Для цяперашняй беларускай улады гэткія тонкія матэрый, як несавецкая гісторыя нашага краю, непадуладнія. Рэжым праста ня ведае, як распараціца гэтай спадчынай. Ну не праходзіла тут лінія Сталіна! Хіба ж ім, напрыклад, прыйдзе ў галаву павяртаць тут усё людзям, чые бацькі-дзяды гэта ў бу-

Куточак Шатлянды ў Райцы.

давалі? Ці вярнуць жыдам славутыя тутэйшыя сынагогі? Гэтая ўлада ніколі не зразумее, што помнікі тыя ѹтой асиродак мусіць належаць найперш тым, хто там жыве, а не ёй, уладзе. І пагатоў не выпадковым разявакам-турыстам.

Цікавосткі Карэлічаў

Ды што рабіць з замкам, гэтыя ўлады праста ня ведаюць! Убогі музэй там варты жалю. А спробы беспадстаўна адабахаць тут шалёны музычны фэст, агаласіўшы калгасныя ваколіцы расейскай папсою, ня вартыя на-

ват аблекаванья. А паколькі ў Міры гэтак і не стварылі анікага асяродку хоць якой культуры, як, зрешты, і побытавага сэрвісу, то рабіць тут больш няма чаго. Апроч тузіну фатаздымкаў. Зрэшты, прасыцей набыць у Менску паштоўкі. Якіх у самім Міры ня знайдзеши.

Дарога на Сьвіцязь ад Міру — даволі аднастай-ная. Паўсюль ворыва, да-гледжа-ная палеткі. Даўно зьведзеная тут балоты. У гэтым куце нават лес — рэдкасць. Трапляе ў очы вялікая колькасць дзяцей. Дзеці бойка гандлююць пры дарозе яга-

дамі-грыбамі. Не па-дзіцячаму хвацка таргуюцца. Нават вялікія тамтэйшыя статкі быдла пасъвяць улетку пераважна дзеци. Мінаем Карэлічы — колішні цэнтар ткацтва ды шклярства, слынны на цэлы сьвет. Вельмі ахайнае чыстае мястэчка. Але няма што воку зачапіцца, як ні ўзірайся. Хіба што за прыдарожныя знакі. Ну, яшчэ касьцёл 1938 г. пабудовы, што глядзіцца як учора пастаўлены, ды царкоўка-мураўёўка, дзе, прагода, можна ўбачыць чудоўныя старасвецкія абрэзы XVIII ст.

Тут вучыўся Брыль

Съмелая дзяўчынка конна гоніць табун ад шашы. Усё большая колькасць коней у вясковых гаспадарках — таксама знак найноўшага часу. Ёсьць каму іх купляць.

Здалёк па-над акругаю пануюць купалы Турэцкага царквы. У мястэчку Турэц нарадзіўся сама меней два вядомыя беларускія літаратары — Сяргей Дубінскі ды Анатоль Дзяркач. Тут вучыліся Янка Брыль і Барыс Кіт. Сёньня тут, як паўсюль: тузін калгасных бетонных дамоў, дзясятак квадратных мэтраў памянёной бетонай пліткі, бетонны помнік землякам-ваярам ды лядашчыя драўляныя халупы па краях, далей ад дарогі. Турэцкая царква, што гэтак імпазантна глядзіцца здалёк, у набліжэнні выглядае ляпавата. Вежы, цыбуліны ды какошнікі зробленыя з простасці бляхі, шматкроць шмат-колерна шматфарбаванай. Падробка. Затое на краі цвінтара зь зямлі расыце старажытны каменны крыж. Ён, бадай, сапраўдны...

Кавалак Шатлянды

А на колішніх жыдоўскіх могілках, між замшэлых надмагільляў, пасецца сабе быдла. Пэўна ж, недзе тут і брацкая магіла сотняў расейскіх жаўнероў часоў першшае вайны. Ані знаку.

Ня ведаю, як і хто вызна-

Даўні крыж ля Турэцкай царквы.

чай межы раёнаў, але адразу ж адчуваеца, што ўехаў на Навагарадчыну: горы, па-кручастыя дарогі, хутка-плынныя ручай, старыя дрэвы.

Мала хто збочвае з дарогі ў Райцу. А дарма. Паблукайце тут па-кручастымі стромымі съежкамі варта. Надзіва добра захаваўся ста-расьвецкі парк Раецкіх з прыгожымі старадаўнімі дрэвамі з розных кутоў съвету. Тутсама й бюст Гастэлы працы клясыка беларускай скульптуры Бембеля. Зъбераглася тут і капліца-пахавальня Раецкіх 1817 г., на высачэзным пагорку ў вельмі арыгінальным рэт-распектыўна-гатычным духу. Сваім кшталтам гэтая спаруда больш нагадвае Шатляндью, чым наш бедны, бедны край...

Наверсе касцельнай вежы некалі стаяла мarmuroвая скульптура Маці Божай. Пасля паўстання Каліноўскага тут стала Спаса-Пра-

рэпартаж

абражэнская царква, пры гэтай архітэктуры цалкам недарэчная, ды Маці Божай тут ужо няма. На стромай гары ў засені вялізарных старажытных дрэваў схаваныя магутныя аскабалкі капліцы-замку... Разбураная за савецкім часам царква цяпер аднаўляецца. Будаўнікі адкінулі вялізарныя кавалкі старасьвецкіх муроў ды лепяць на свой цям што хочуць. Выкладі над апсыдаю сyl'катнай цэглою па чырвонай: «2002». Яшчэ адна беларуская хвароба часу: татальная прафанацыя. Хто ўмее абыходзіцца з кампютарам — ужо вэб-дизайнэр, хто можа класыці цэглу — ужо архітэктар. Помнікі ня-вечацаца прафанамі незвратна. У агляднай пэрспэктыве гэта ня выправіца. Пагатоў варта пасыплящаца ў Райцу, пакуль «зўрапамонтам» тут ня выпетрылі рэшты былое велічы. Пакуль яшчэ ў цывінтарнай браме сустракае жалезнай Лебедзь — герб Раецкіх.

Самая чистая

А вось і Съвіцязь. «Як шыбіна лёду, ляжыць паміж дрэваў ціністых...» Асфальтавыя дарогі абнялі яе з усіх

бакоў. Некалі дзікі лес набыў выгляд закінутага лесапарку, месцамі ажно па калена закіданага побытавым съмецьцем. Лішне казаць, што абсталяваных прыблільнай тут няма зусім. У выходны дзень над рэшткамі колішніх лясоў уздымаецца густы водар смажанага мяса. Тут паўсюдна нехта нешта гатуе саматужна. Брудны посуд мыюць проста ў съвіцязянскай вадзе. Агонь кладуць на жывое карэнъне, а дзеля браку дроваў сякуць усё, што трапляе пад руку: і гнілыя лаўжы, і зялёнае дубовае галыё. «Гушчар лесу пахне чаборам і мёдам, жывіцы настоем смалістым...» Умелыя аўтамабілісты прымудраюцца праехаць праз усе церні і перашкоды да самай вады. Каб слухаць сваё з аўтамабільных дынамік праста пры вазеры. І самі памыоцца, і любімае аўго абмыоць. Застаецца дзвінца сіле съвятых водаў Съвіцязі, што ўсё гоць і гоць гэтыя раны.

Я паспрабаваў быў высьветліць у тамтэйшых ту-быльцаў, чаму гэтак стала. Бо ж яшчэ ў 1960 г. тут быў створаны адмысловы за-казынік, каб зъберагаць рэліктавую ўнікальную тутэй-

шую прыроду. У свой жа час у *перастройку* нямала было пакладзена выслікаў, каб зъберагчы гэты легендарны край і возера ад савецкіх чыноўнікаў.

Высьвяляеца, што возера Съвіцязь, разам з аднайменным пансіянатам, належыць... Беларускай чыгуначы. Слынны Віктар Рахманько, пакуль быў галоўным чыгуначнікам краіны, заключыў дамовы з Наваградзкім райвыканкамі і лягасам на 10 гадоў пра арэнду і возера, і навакольнага лесу. Разгарнуліся тут салідна: зъбядалі паўмільёна даляраў на абсталяваньне базы адпачынку. Але... Рахманька пасадзіў, Барапавіцкае аддзяленне чыгункі ад усяго гэтага добра адхажналася... Апеты выбітнымі паэтамі край паданыні і чарап апынуўся кінутым на вытвор лесу. Паколькі спадзяваца на культуру беларускіх турыстаў — справа марная, то ня-цяжка спрагнаваць, чым усё тут скончыцца... На нашых вачох гіне ці ня ўсё, да чаго кранецца рука беларускага Чыноўніка. Съветная памяць!

**Фатаздымкі
Веранікі Дзядок**

Турэцкая царква дамінуе над навакольлем.

АНДРЭЙ ЧУХУЦІН

Да бамбёжак звыкаеш, як да ранішній кавы

У блогу Андрэя Чухуціна можна па-беларуску чытаць пра жыцьцё пад агнём Хэзбалы.

Андрэй Чухуцін шэсць гадоў жыве ў Ізраілі, а родам ён з Гомелю. У 2000 годзе вырашыў адведаць сваякоў на зямлі абыянай, паглядзець, як там яно на гістарычнай радзіме маці. І вырашыў застацца. Адслужыў у войску. Паступуў на бімэдычны факультэт Хайфскага ўніверсітэту, ён будзе займацца распрацоўкай мэдычнай апаратуры: ультрагуравыя прыстасаванні, рэнтген, імпланты. Андрэй не шкадуе аб выбары, бо лічыць, што рэалізація свой пагэнцыял у Ізраілі значна прасцей, чым у Беларусі. У ягонай кішэні ляжыць ізраільскі паштарт, але ён удала спрабуе не згубіць і сваю беларускую тоеснасць.

Андрэй вядзе ў Інтэрнэце блог на беларускай мове. Асабліва цікава яго чытаць цяпер, калі на Блізкім Усходзе ізноў неспакойна. Што думае, як рэагуе на вайну наш зямляк, які апынуўся волій лёсу ў небяспечнай зоне?

З прычыны баявых дзеянняў ва ўніверсітэце перанеслы іспыты на верасень, і Андрэй скарыстаў магчымасць, каб па турыстычнай візе, коштам у сто далараваў, адведаць бацькоў. Зайшоў і ў «Нашу Ніву».

«Як ні дзіўна, але да бамбёжак пачынаеш прывыкаць, як да штодзённасці, як да выпітага ранкам кубка кавы», — кажа Андрэй. — Гэта ня так жахліва ўнутры, як падаецца звонку.

Нягледзячы на тое, што лібанскія ракеты падаюць на Хайфу ня першы ты-

дзень, урад не сцяпяшаецца абвяшчаць вайскове становішча, але ў горадзе не працуе банкі, крамы, іншыя ўстановы. Нам кажуць: калі завьюць сырэны, то мы павінны хавацца ў бамбасховішчах, але гэта напроту раздражняе, калі па пяць-дзесяць разоў на дзень трэба туды спускацца. Апошнім разамі я нікуды не ішоў, а спрабаваў схавацца ў глухім кутку».

Андрэй кажа: жыцьцё ў Ізраілі — заўсёды рызыка. «Нават у адносна мірны час ты можаш проста зайсьці ў аўтобус і стаць ахвярай тэрракту; трэба быць гатоўым да ўсяго».

Для Андрэя жыцьцё ў баявой зоне не ў навіну. Ён служыў у войску ў Сэктары Газа. «Ходзіш цэлы дзень, выглядаеш, кантрлюеш нейкую палестынскую вёску, а ўвечары адтуль чуюцца стрэлы. Ты таксама бярэш кулямёт і тупа пачынаеш страліць проста ў той бок. Вельмі сумняюся, што я каго там падстрэліў».

Шмат хто зъехаў з паўночных тэрыторый на поўдзень. Там увогуле не адчуваецца, што ідзе вайна. Дарэчы, я добра сплю па начох, бо ў гэты час ракеты не лятуць на Хайфу».

У жыцьці ізраільцаў Андрэя ўразіла тое, што яны ўважаюць сябе за паўнавартасных эўрапейцаў, хоць і жывуць у пустэльні між арабаў. «У нейкім сэнсе яны бліжэйшыя да Эўропы, у нейкім — беларусы. З Ізраілю вельмі проста сесыі на самалёт і быць дзе-небудзь у Бэрліне».

Беларусы ж мэнтальна і гістарычна заўсёды былі часткай агульнага эўрапейскага канцэкту». Гэта самае пра Ізраіль некалі казаў пісьменнік Этгар Керэт.

«У Ізраілі зусім мала ведаюць пра Беларусь. Нават падчас сакавіцкіх выбараў па мясцовых каналах амаль не паказвалі Беларусь. Кажу, што краіна знаходзіцца між Польшчай і Расеяй. Польшча — так, ведаєм, Расея — так, Беларусь — ня ведаєм. Пра Лукапэнку таксама нічога ня чулі. Хоць зь Беларусі паходзіць шмат ідэолагічнага сіянізму».

У Хайфе няма з кім падтрымліваць сувязі па-беларуску, перакінцца парачкай словаў. «Паступова, натуральна, пачынаеш нешта забываць. Часам лягчэй сказаць слова па-габрэйску, чым па-беларуску. У майі ўніверсітэце ёсьць некалькі выхадцаў зь Беларусі, але яны заселі ў ізраільскіх рэаліях нашмат кратчэй за мяне», — кажа Андрэй.

Ён ня можа ўцімна адказаць на пытаныне: кім па нацыянальнасці ён сябе лічыць. Габрэем? Беларусам? Ці, можа, кім яшчэ? Ён ня ведае, пры якіх умовах гатовы вярнуцца жыць і працаваць у Беларусь, як ня ведае, ці хоча застацца жыць назаўсёды ў Ізраілі. Яго раздзіраюць між сабой дзінве Радзімы. Але беларуская мова ў Андрэя бездакорная.

Зыміцер Панкавец

Блог Андрэя Чухуціна
end_product.livejournal.com

Акно ў Эўропу. Дай Бог пралезьці...

Ці памятаце вы, быў такі эўрапейскі тэндэр на вяшчаньне на Беларусь, які выйграў нейкія расейцы, якія пачалі вяшчаць нападоб «акна ў Эўропу» на канале RTVi? Блогер **Фольксваген** пра новыя праекты Эўракамісіі.

Шмат хто памятае, асабліва таму, што RTVi пасъля гэтага амаль паўсядна выдалі з кабэльных сеткаў. А што вы думалі, нашыя ўлады — лохі нейкія? У адрозненінне ад некаторых, хто раздае тэндэры, і ад тых, якія ня могуць пралічыць на два крокі наперад.

А дык жа яшчэ Інтэрнэт ёсьць!!! Ну, так, там съязгваць ролікі, кліпы. Ну — Інтэрнэт — гэта добра. Гэта будучыня, нават калі ў Беларусі ім карыстаюцца дагэтуль няшмат. Трэба забіваць прастору. Вось і Эўрапейскае радыё гэта робіць, і радыё «Свабода», і некаторыя іншыя. Тэарэтычна, кампютары і

трэблэры ў моладзі ёсьць, заходзь, съязгвай, слухай, які ў нас дрэнны бацька. Той моладзі з большага палітыка да с***кі, але ўсё роўна справа важная, і яе трэба развязваць — хоць і на будучыню. Дык вось, акно ў Эўропу. У іх нават старонка па-беларуску! Глядзіце самі: www.belarus-europe.com. А што там? Чытаем:

«Тэлеперадачы і радыёпрограмы для Беларусі накіраваныя перадусім на тое, каб судзейніцаць яшчэ больш шчыльнаму збліжэнню грамадзян гэтае краіны з эўрапейскімі суседзямі праз шырэйшы доступ да незалежных крыніц інфармацыі і навін. Гэтыя програмы будуць свабоднымі, аўтарытэтнымі і аб'ектыўнымі крыніцамі інфармацыі для беларускіх грамадзян, што асабліва важна для маладога пакаленія беларусаў». Крута. Мяне асабліва прыкалола «яшчэ больш шчыльныя». Ну, у прынцыпе, куды ж менш... На бачынне два падраздзелы: TV і радыё. Так, нават кліпы вісяць, зараз паглядзім... Замест

«паглядзім» атрымліваецца тое, што сказаў гулец зборнай Рәсей па футболе Вадзім Яўсееў валійскому тэлебачанью. Тлумачу: праграма для Беларусі. Мінімальны памер роліку ў нізкаякасным выкананні — 40 мегабайт. Цяпер: чым заніца беларусу, пакуль ролік будзе загружашца? Можна шмат чым. Напрыклад, можна праглядзець поўны выпуск «Панарамы», пасъля чаго на варожае інтэрнэт-TV ужо ня хопіц ідеалагічнай хісткасці.

Дык для каго робяцца гэтыя праекты? Вось мне ў Злучаных Штатах добра. Можна глядзець тое ж RTVi. Можна і ролік съязгнуць — у мяне ён загружашца, прыкаліцца, за шэсьць хвілінай — сорак мэгабайт! Толькі вось мне гэтага ня трэба. Ну, зрабецце што-небудзь для беларусаў, а не для амэрыканцаў, нарэшце. Што, нарэзаць на кавалкі розуму не хапіла?! Загрузіць такую махіну большасці рэальна толькі ў інтэрнэт-кавярнях, ды яшчэ заплаціць за гэта мінімум даляр.

Пра Беларусь у праграме было тры хвіліны з дваццаці шасыці, ды яшчэ хвілінай шэсьць — камэнтар эксперта пра ваяж Уга Чавэса, у tym ліку ў Беларусь. Пра Конга распавядалі амаль столькі ж... Праграма, у прынцыпе, цікавая, але, хутчэй за ўсё, час, гроши, нэрви і кампютарную памяць большасць выдаткуе на штосьці іншае...

www.tolblogs.org/belarus/by

Саколкі гатовыя: чорныя і белыя

Чытачы «НН» вырабілі майкі (цишоткі) да стагодзьдзя газеты.

Замовы прымаюцца на e-mail: zamova2006@tut.by і тэл. (029) 649-08-88. Пазначаць трэба імя, контакт (мэйл ці телефон), колькасць і памер.

Каштую такая саколка 15 тыс. рублёў.

ЮЛІЯ ДАРАДЖКЕВІЧ

Зымітру Дашкевічу 25 гадоў.
Зь іх паўгоду ён адсядзеў
на «сутках».

20 ліпеня сваё 25-годзьдзе адсвяткаваў адзін зь лідэроў незарэгістраванага «Маладога фронту» Зыміцер Дашкевіч. «Наша Ніва» не магла абмінуць такую дату й прымеркавала гутарку са Зымітром да ягонага юбілею.

«НН»: Зыміцер, найперш хачу павіншаваць цябе ад імя ўсёй рэдакцыі зь юбілеем.

Зыміцер Дашкевіч: Дзякую.

«НН»: Што для цябе значыць гэта дата ў 25 гадоў?

ЗД: Па шчырасці, нават не было часу, каб адсвяткаваць народзіны, ня тое, што задумвацца аб значнасці падзеі. Сустрэў юбілей як шараговую падзею, без заўшнай пампэзнасці і філязофскіх розмыслаў.

«НН»: Ці думаў, калі ў 2000 годзе ўступаў у «Малады фронт», што праз чатыры гады станеш адным з лідэроў арганізацыі?

ЗД: Найхутчэй не. Бо нейкае кіраўніцтва для мяне ніколі не было самамэтай. Але так склалася, і я ні аб чым не шкадую.

«НН»: Зыміцер, сёньня для вялікай колькасці моладзі ты неасправрэчны аўтарытэт у многіх пытаннях. Ці адчуваеш адказнасць за гэтых маладзёнаў?

ЗД: Канечнэ. Спрабуеш не расчароўваць іх. Узважваеш кожнае сваё слова і ўчынак.

«НН»: Ці шкадаваў калі, што звязаў сваё жыццё з «МФ»?

ЗД: Ніколі! І нават не задумваўся аб гэтым. Я ўдзячны Госпаду, што ён прывёў мяне ў гэту арганізацыю.

«НН»: Хто для цябе Севярынец?

ЗД: Найперш сябар і паплечнік, які ведае, як табе дапамагчы ў складаны момант. Таксама настаўнік, ён шмат чаму навучыў мяне ў жыцці. А яшчэ Севярынец — эталён беларускага палітыка. Такіх самаахвя-рных палітыкаў, як Паша, болей бы.

«НН»: Ці не баісься трапіць на «хімію» ці ў турму, як той жа Севярынец ці Фінькевіч?

ЗД: А чаго тут баяцца? Я не напружваюся наконт гэтага, калі так трэба, то сяду. Я ўжо думаў, што буду сядзець паслья выбараў. Съедчыя КДБ зьбіралі матэрыял на мяне, каб перадаць у прокуратуру. У нашай краіне кінуць чалавека за краты не проблема,

«Спачатку свабода, паслья — вясельле»

Ольга Даралікевич

але, пакуль я на волі, буду працягваць змаганье.

«НН»: Ці спыняць улады крымінальны перасылед «маладафронтавуцца»?

ЗД: Не хачу нічога загадваць па гэтым пытаныні. Гэта ўсё вельмі балюча, але я спадзяюся на лепшае.

«НН»: Хутка зъезд «МФ». Ці готовы да таго, што цябе не пераабяруць на старшынёўства?

ЗД: Кіраванье ня ёсьць для мяне самамэтай, але ў мяне ёсьць канкрэтная праграма дэйнасці арганізацыі, і, я думаю, удзельнікі зъезду падтрымаюць мяне.

«НН»: Колыкі часу ад першага арышту ў 2002-м ты сумарна адседзеў на сутках?

ЗД: Журналісты падлічылі, што дзесяціці паўгоду. Канечнэ, стаміўся жахліва, але калі сяджу, значыць, гэта некаму трэба.

«НН»: Нядобрачыліцы закідаюць «МФ» празъмерную рэлігінасць. Што ты адкажаш на такія закіды?

ЗД: Скажу, што адзін чалавек, які стаіць на падмурках Хрыста, зробіць напамат болей за тысячу бунтароў, якія ведаюць, чаго яны хочаць і на якіх маральных каштоўнасцях яны ста-

яць. Я сам стаў вернікам адносна нядайна. Хаджу ў пратэстанцкую царкву, вывучаю Біблію. З гэтага часу я шмат чаго зразумеў.

«НН»: Зыміцер, ці апраўданыя любяя сродкі змаганья дзеля дабра Бацькаўшчыны?

ЗД: Не. Як напісаны ў Бібліі, ніколі не пераможаце, калі будзеце змагацца незаконнымі сродкамі. Наша барацьба і ёсьць моцнай дзякуючы свайму маральному аспекту.

«НН»: Ці ўважаеш ты сябе за шчырага палітыка?

ЗД: Я імкнуся да гэтага. Не бывае беззаганых людзей, і я тут ня вынітак. Але спрабую выпраўіць свае памылкі. Не крыўдую на крытыку і заувагі.

«НН»: Якія ў цябе зацікаўленасці, апроч палітыкі?

ЗД: Так склалася, што «МФ» для мяне ўсё. Я цалкам аддаюся арганізацыі і змаганью. На астатніяе, акрамя вучобы, папросту не застаецца часу.

«НН»: Зыміцер, а ці ня думаеш яшчэ жаніцца?

ЗД: Пакуль што не. Трэба спачатку свабоды для краіны дамагчыся, а ўжо потым і пра вясельле думаць.

Гутарыў
Зыміцер Панкавец

10 сутак як мера вартасьці

8 жніўня суд Бярозаўскага раёну асудзіў арганізатара летніка «Рух добраў волі», кіраўніка Берасцейскай абласной арганізацыі Партыі БНФ Юрася Губарэвіча на 10 сутак адміністрацыйнага арышту. Падстава — выкарыстаныне незарэгістраванай сымболнікі.

Летнік праходзіў 3—6 жніўня. Пяць дзясяткаў хлопцаў і дзяўчатаў зладзілі вандроўку па маладунічых мясцінах Бярозаўшчыны. Ля аднаго з аёраў яны і паставілі намёты.

Мэтаю вандроўкі было інфармаваныне людзей пра ситуацыю ў краіне (мы рас-

паўсюдзілі 1000 асобнікаў выданыя «Газета для вас») і добраўпаратканыне мясцін Белазёршчыны», — патлумачыў Ю.Губарэвіч.

Перад удзельнікамі летніка выступіў бард Зыміцер Бартосік і гурт «Парасон», былі наладжаныя розныя спартовыя спаборніцтвы і сяброўская вечарыны, прыяджаў Сяргей Сокалаў-Воюш.

Міліцыя імкнулася перашкодзіць удзельнікам летніка. Праз дзень у іх былі перапісаныя паширатныя звесткі, не пусцілі ў летнік моладзь БНФ, што хацела далаучыцца да вандроўнікаў.

Для дэпутата Губарэвіча вандроўка скончылася ў міліцэйскім «козыліку».

Юрася Губарэвіча затрымалі ў суботу 5 жніўня і адвезлы ў суд. Але там ён запатрабаваў адваката, і разгляд справы перанесыл на 8 жніўня. «Я думаю, што яны проста хацелі пасадзіць мяне на пару сутак», — выказаў

журналістам здагадку Ю.Губарэвіч. Ён памыліўся: суд адмераў 10 сутак. Пра гэта нам паведаміла расхваляваная жонка Юрася. Калі мы затэлефанавалі, яна рыхтавала мужу перадачу.

АГ

Пятае перавыданыне цытатніка Лукашэнкі

Выйшла ў сьвет новае перавыданыне цытатніка «Кулі прэзыдэнта», які зъмяшчае крылатыя выразы першага кіраўніка Беларусі.

Уладзімер Падгол кажа, што ідэя сабраць афарызымы Лукашэнкі пад адной вокладкай узьнікла ў 2002 г. у Вашынгтоне. Аўтар убачыў зборнічак «бушызмаў» і падумаў: «цытаты тутэйшага правадыра будуть кручэйшыя».

У Падгол мяркуе, што ў книгу ўвайшлі ня проста моўныя ляпны Лукашэнкі, але фразы, здольныя фармаваць бела-

На прэзэнтациі першага выданыя «Кулі...» прысутнічаў Цімох Дранчук.

рускія нэаархетыпы. Гэтая нэаархетыпы, са словаў Падгола, важныя для вывучэння мэнталітэту нацыі. Лукашэнка выступае ў іх у ролі Абаронцы, Ула-

дара, Цудатворцы, Змагара, нават паганска бога: «Я даў табе дождж!» (с.3).

З кнігі чытач можа даведацца, што Лукашэнка ўжо ня ў стане стаць султанам (с. 31) ці што на Беларусь моляцца нават у далёкім Таджыкістане (с. 42). У кнізе ёсьць і ня дужа «тыражныя» выразы, і проста храстаматыныя, як, скажам, пра Скарину і Піцер (с. 61).

«Кулі» выйшлі, як пазначана ў выходных звестках, у тыпаграфіі шклоўскага ідала, а аансаваны наклад роўны 9 мільёнам асобнікаў. Тым, хто любіць добра пасъмянца, «Кулі прэзыдэнта» — ідэальнае чытво.

ЗП

Эвангельле для Надсаны

На 80-годзьдзе а.Аляксандра Надсаны віленская выдавецтва «Наша будучыня» зрабіла шыкоўны падарунак юбіляру, выдаўшы ў адзінным экзэмпляры кнігу нядзельных і сіяточных Эвангельляў па-беларуску.

На развароце кнігі напісана: «Айцу Надсану на

ягонае 80-годзьдзе дзеля духоўнага пажытку верных на славу Бога ў Тройцы Адзінага».

Кнігу аздобілі штучнымі пэрлінамі Алена і Марыя Ткачовы. Эвангельле, як у час Скарины, маючы загалоўня «красныя» літары і жаўтаватыя старонкі.

У кнізе зъмешчаныя пераклады Эвангельляў самога а.Надсаны, а таксама Лукаша Дзекуця-Малея з Антонам Луцке-

вічам і а.Лява Гарошкі. Апрацавала тэксты ба-гаслоў Ірына Дубянецкая. Усю кнігу ўклаў грэка-каталіцкі дыякан Сяргей Стасевіч.

8 жніўня Ірына Дубянецкая мусіла асабіста падараваць а.Аляксандру Эвангельле. Наўрад ці шаноўны сіятар атрымае на Дзень нараджэння больш арыгінальны падарунак.

Зыміцер Панкавец

Разанаў, яйкі і МТС

Паэт Алесь Разанаў, які цяперака жыве ў кляштары Ордэну капуцынаў у швайцарскім горадзе Цуг, 4 жніўня ў Менску ў фальварку «Добрая мысьлі» презентаваў сваю чарговую кнігу «Каб мелі шчасьце ўваскрасаць і лётаць». Як і дзіве папярэдня разанаўскія кнігі, гэтая выйшла ў выдавецтве Ігара Логвіна.

«Каб мелі шчасьце...» — працяг канцептульнага праекту паэта з мас-таком Віктарам Маркаўцом «Яйкавадраты», які быў запачаткованы ў далёкім 1993 годзе. На гэты раз на вокладцы белае яйка ў чырвоным квадраце. Ёсьць яшчэ тры карціны з гэтае сэрыі, таму Разанаў паабязаў працяг сваіх паэтычных кніжак.

У гэты зборнік увайшлі як ужо добра вядомыя чытачу творы, так і новыя, сярод якіх аўтар раіць зьвярнуць увагу на паэму «Ўсяслаў Чарадзей», дапісанаю ўжо ў Швайцары.

На імпрэзе прысутнічала багата айчынных інтэлектуалаў, якія ня сквапнічалі на добрыя слова Розанаву. Аўтар не плянаваў чытальні на прэзэнтацыі свае творы, але пасля просьбы Сяргея Абламейкі, які адзначыў, што на чужынне адчувае голад па беларускаму паэтычнаму слову, згадзіўся працягаваць некалькі ўрэшце з паэмай.

Анатоль Сідарэвіч высыветліў, што кнігі Розанава выдавецтва Логвіна не зьяўляюцца Поўным зборам твораў паэта.

Скульптар Алесь Шатэрнік зьвярнуў увагу тых, хто сабраўся ў залі, на цікавы момант. Лягатып, надта падобны да яйкавадрату Розанава—Маркаўца, ужо ня першы месяц выкарыстоўвае кампанія мабільной сувязі МТС. Было шмат пытанняў, ці зъбіраюцца творцы распачынаць судовы працэс па факце незаконнага выкарыстання інтэлектуальнай уласнасці. Аднак творцы так і не далі ўтрыманага адказу на гэтае пытанне.

Алесь Разанаў абяцае, што гэта была не апошняя ягоная сустрэча з чытачамі ў Менску.

Зыміцер Панкавец

Вітаўт заговорыць па-расейску

З новага навучальнага году ў сярэдніх школах гісторыю Беларусі можна будзе выкладаць па-расейску. Дагэтуль узаконеннае было толькі беларускамоўнае выкладанье.

Рашэнне пра перавод, падрыхтаванае Міністэрствам адукацыі, надрукавана ў «Настаўніцкай газеце». Гаворка ў ім, што праўда, вядзеца толькі пра 9—10-я клясы 12-годкі. Расейскамоўныя школы змогуць самі выбіраць мову, на якой настаўнікі будуть распавя-

даць вучням пра Вітаўта, Купалу і Лукашэнку. Дазнацца прычынаў такога пераводу ў чыноўнікаў міністэрства цяпер немагчыма: яны спасылаюцца на тое, што распрацоўчыца рашэння Надзея Ганушчанка сышла ў адпачынок. І дадаюць: «Дзяржаўныя мовы дзве. У чым проблема?»

Варта зазначыць, аднак, што да 1 верасьня павінен з'явіцца і адпаведны загад Мінадукаці і выйсці з друку расейскамоўныя падруч-

нікі. А гэта значыць, што рашэнне рыхтавалася загадзя.

Пра намер узяць хвалю пратэстаў заяўляла Таварыства беларускай мовы. На думку яго кіраўніка Алега Трусава, ідзе чарговая праверка беларускага грамадзтва на «вашывацьці»: зъямо мы гэтую абразу ці абурымсі?

На думку Трусава, агульны фронт супраціву міністэрскуму рашэнню могуць скласці вучні, бацькі і настаўнікі: «Настаўнікі ніхто не прымусіць выкладаць па-расейску. А ў яго ж ужо ўсе навучальныя пляны й распрацоўкі зробленыя па-беларуску».

Барадулінскі пленэр у Бычках

15 жніўня на радзіме Васіля Быкава, у Бычках, пачненца традыцыйны пленэр. Гэтым разам ён прысьвечаны Рыгору Барадуліну. У праграме — выступы бардаў, пісьменнікаў і, вядома, мастакоўская праца. У пленэрэ возьмуць удзел 15 мастакоў зь Менскому, Віцебску, Гомелю, Моталю. Падчас адкрыцця пленэру мастакі зъбіраюцца перадаць дому-музэю Васіля Быкава партрэт пісьменніка, выкуплены ў мастака Mixasія Моўчана. Пісаны партрэт з натуры. Урачыстае адкрыццё пачненца а 15-й гадзіне. Наведаць дзядзьку Рыгора і яго сяброў у Бычках можна будзе да 22 жніўня.

АШ

СМ

хроніка

Галадоўка ў Берасьці

І жніўня берасьцейская таксістка **Любоў Розановіч** абвесыцла сухую галадоўку. На-гадаем, што таксісты патрабуюць, каб з іх не спаганялі заднія датак падатак на ўвоз аўтамабіляў. Галадоўнікі звязнруліся з адкрытым лістом да Лукашэнкі. 7 жніўня галадоўнікі заявілі пра намер завяршыць акцыю.

3 ліпеня

У Магілёве затрымалі **Ўладзімера Навасяду** з паплечнікамі, якія ехалі на супстречу з моладзевымі актывістамі ГА «Грамадзянскі форум». Іх спінілі на пад’ездзе да гораду, перасаділі ў іншы транспарт, завезлі ў Ленінскі райаддзел, дзе распытаўлі, хто яны, куды едуць і з якой мэтай. Адпусцілі толькі пасля таго, як менчукуі заяўлі, што ня маюць намеру ўдзельнічаць у вулічных акцыях і што сарад іх няма замежнікаў.

Пры канцы ліпеня ў псыхіягнічную больницу «Навінкі» трапіла **Кацярына Садоўская**: супрацоўнік КДБ забраў яе проста з дому. Яе муж лічыць, што гэта палітычна матываваная справа, выкліканая праваабарончай дзеяльніцтвам жонкі.

1 жніўня

Пракурор Зэльвенскага раёну дапытала бацьку **Яўгена Скрабутана** па справе «Магадога фронту».

Газэце ПКБ «**Товарищ**» вярнулі 100-тысячны наклад перадвыбарнага нумару. 4 жніўня маскоўская друкарня «ТМК» адмовілася друкаваць выданье, бо «спыніле сваю дзеяльніцтвам на навызначаны тэрмін у звязку з плянаваным пераездам».

2 жніўня

Пяцёра магілёўскіх актывістаў падалі скаргу на незаконныя дзеяньні міліцыянтаў абласному пракурору і начальніку абласной управы міліцыі. Магілёўцаў затрымалі 27 ліпеня: міліцыянтам не спадабаліся саколкі з выявай АГП і бел-чырвона-белая паветраныя балёнікі ў актывістах.

Мін'юст запатрабаваў ад **Партыі камуністай Беларускай** цігам тыдня падаць персанальныя зьвесткі па колькасным складзе структураў.

У Савецкім судзе Гомелю прайгранкай скончыўся пракацэс звольненага кіроўцы аўтапарку **Сяргея Шведава**, актывіста прафсаюзу РЭП, супраць кіраўніцтва прадпрыемства. Судзьдзя паверыў на слова съведчанням рэвізорак аўтапарку, прайгнараваўшы астатніх съведчак, у тым ліку пасажыраў спрэчнага рэйсу. Шведаў адпрацаваў у аўтапарку 30 гадоў, яго партрэт упрыгожваў Дошку гонару.

3 жніўня

Дырэктар абутковай фабрыкі Вячаслав Тумашык падаў у суд на бараваніцкую недзяржайнную газету **«Intex-press»** за зынявану гонару і годнасці. Газета напісала, што на яго распачата пракуратурай крыміналная справа за злоўживанне ўладай і службовымі паўнамоцтвамі. У судзе інфармацыя пацвердзілася. Судзьдзя адклала справу да 16 жніўня і выклікаў судказчыкамі міліцыянта.

4 жніўня

Эніру Браніцкую і Аляксандра Шалайку асудзілі на 6 месяцаў турмы. Цімоха

Дранчука — на 1 год калёніі агульнага рэжыму, **Міколу Астрэйку** — на 2 гады. Адвакаты Дранчука і Астрэйкі падрыхтавалі касацыйныя скаргі.

На Меншчыне затрымалі ў летніку моладзевых актывістаў **Паўла Красоўскага** з **Дар'я Пісаэрэнкай** і **Ільлю Шылу**. Міліцыянты загадалі зварочваць летнік, бо спалохаліся, што прыедуць замежнікі — швэды.

5 жніўня

На **Юрасія Губарэвіча** ў Бярозаўскім раёне падчас паходу «Рух доброй волі» склалі пратаколы: за намётавы гарадок на тэрыторыі заказніка і за тое, што аўтамабіль пад’ехаў да вадаёму бліжэй, чым на 50 м.

Зь менскай турмы на Акцэсціна выпусцілі расейку **Кацярыну Вінакураву**, асуджаную

за пікет ля расейскай амбасады. Ёй забаранілі ўезду ў Беларусь на 5 гадоў. Разам зь ёй выпусцілі беларуса **Віктара Сімановіча**, удзельніка той самай акцыі.

6 жніўня

На навуковую канфэрэнцыю, прысьвяченую Клецкай бітве, не пусцілі мясцовых дэмакратычных актывістаў **Сяргея Панамарова**, **Чаславу Князеву**, **Паклонскага**.

7 жніўня

Артуру **Фінькевічу** адміністрацыя калёніі забараніла карыстацца ноутбукам і радыёпрымачом пасля загаду зь Менску. Ад хлопца патрабуюць, каб паказаў дакументы на тэхніку.

Сяргей Альфер падаў у суд скаргу на мытнікаў аэрапорту «Менск-2»: 25 сакавіка ў яго канфіскавалі 80 даляраў і 135 эўра, заяўіўшы, што яны фальшивыя. Актывіст АГП патрабуе вярнуць яму валюту. Суд прызначае на 11 жніўня.

АШ

Найболей выразна прадбачыць каляпс «беларускага цуду» афіцыйны кіраунік. Піша **Аляксандар Класкоўскі.**

Мас побытавыя контакты апошніх дзён засъведчылі: аб судзе над «Партнэрствам» паспаліты люд ня ведае ні грама. У яго съядомасць засталася толькі засохлая пропагандысцкая каша паўгадовай даўніны: нешта пра крывавую змову, грузінскіх галаварэзаў, плянаваныя выбухі ў школах...

Вузкі слой съядомых праціўнікаў рэжыму абураецца цынізмам тых, хто перад выбарамі павесіў на маладзёнаў з «Партнэрства» ўсіх сабак (ці, дакладней, дохлы пацукоў). Незалежныя аналітыкі грэбліва калупаюць белыя ніткі, якімі ад пачатку шылася справа. Але маса жыве зь перакананьнем, што толькі пільнасьць спэцслужбаў, якія раскалашмацилі 73 варожыя арганізацыі, выратавала краіну ад крывавага віру.

Чорны піяр у адных вароты дае свой плён.

Тое ж самае тычыцца порнаксандалу з латыскім дыпліматам. Паслья агульнанацыянальнага цікананья праз шчыліну народ, натуральна, не інфармуюць пра абурэнныне ліберальнага Захаду ўварваньнем у асабістасе жыцьцё ды парушэннем Вэнской канвэнцыі. У масавую съядомасць яшчэ мацней ублі тэзу: усе, хто супраць улады, — вычварэнцы. Мэтад дохлага пацука праце!

І было б вялікім спрашчэннем съісваць праblemу выключна на дэфіцыт альтэрнатыўных мэдыя-крыніцаў. «Хто хоча, заўжды знайдзе ўсю патрэбную інфармацыю», — даводзіць палітоляг Сяргей Нікалюк. Ён упэўнены, што каштоўная для грамадзтва інфармацыя выдатна

Мэтад дохлага пацука

распаўсюджваеца нават без дапамогі СМІ. І прыводзіць прыклад, падмацаваны сацыялгіяй: пра ня надта афішаваны дзяржаўны мэдыймі намер «Газпрому» драць сем скуряў ведае болей народу, чым як пра презідэнцкае пасланьне, што гучала з кожнага праса.

«Нашу Ніву» ці «Народную волю» і сёняня пры жаданьні можна атрымліваць у любым кутку. Пра Інтэрнэт і казаць няма чаго: цалкам заглушки ў яго ня мараць нават

цемрашалы. У блогах пішуць пра ўсё, там — неабмежаваны абыя свабоды.

Але многія непараўнальная вышэй ставяць асалоду ад кілбасы. І гэта, прынамсі, іхняе права. Мы бачым дзіве Беларусі: адна — упартая супраціўляеца тупой сіле, другая — радасна купляе ўсё болей прадуктаў ды рэчаў (нават апазыцыйныя эканамісты канстатуюць спажывецкі бум). Улада добра пралічвае маштаб рэпрэсіяў і дакладна выбірае арэал:

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

На фота: Ivenets, agitatsia.

левым вокам

выпальваючы вузкі слой апазыцыйнага актыву, яны не кранаюць апалітычнага абываталія. Парадокс, але ці не найболей выразна прадбачыць імаверны каляпс «беларускага цуду» афіцыйны кіраўнік? Нядайуні выступ перад дыпламатамі быў прасякнуты востраю трывогай. Без мадэрнізацыі, інавацый, шчыльнай інтэграцыі ў глябальныя працэсы Беларусь зь яе ўменьнем тачыць шасьцерні неўзабаве выпадзе ў сусъветны асадак. Дзе катастрофічна не стае свабоды, там рана ці позна канчаецца і кілбаса. І тады ўжо піплу ня скорміш дохлы пачукоў.

БелКА: палёт ідзе нармальна

«НН» удалося здабыць стэнаграму сэансу сувязі паміж робатам на борце БелКА і цэнтрам кіраваньня палётамі, які раскватарараваны ў Драздах. Фэльетон **Лёліка Ушкіна**.

Вы асабіста бачылі мэталalom, які застаўся ад спадарожніка БелКА? І я ня бачыў. Скажу вам па сакрэце: уся інфармацыя пра яго падзеньне — гэта такая ваенна хітрасць, каб абдурыць патэнцыйнага праціўніка. Насамрэч БелКА ў плянавым рэжыме арэ касымічную прастору.

«НН» удалося здабыць стэнаграму першага сэансу сувязі паміж робатам на борце БелКА і цэнтрам кіраваньня палётамі, які раскватарараваны ў Драздах.

— БелКА, БелКА, выклікае Зямля. Як сітуацыя?

— Гаворыць БелКА. Палёт ідзе нармальна. Бачу на курсе невядомую плянэту. Дазвольце даслаць робата-разведчыка СтрэлКА?

— Дазваляю. (Паўза.) СтрэлКА, як прайшло прызямленыне? Паглядзіце, іц там ёсьць гуманоіды, зь якімі можна заключыць пагадненыне або стварэнні міжплянэтнай саюзнай дзяржавы і на дурняк атрымліваць палезнія выкапні? Дазваляю нават паабяцаць ім адзіную валюту.

— СтрэлКА на сувязі. Прыймленыне прайшло нармальна. Бачу некалькі гуманоідаў. Спрабую ўвайсьці ў контакт. (Пасля паўзы.) Цэнтар, яны кажуць, што гэта шлянэта, дзе модна быць сябрам БРСМ. Цэнтар, чаму маўчыце?

— Але, але: (*горача дыхаючы*) гэта тая самая мэта, якую паставіў таварыш Праляскouski: «Стварыць моду на сяброўства ў БРСМ». Даю загад: наладзіць супрацоўніцтва з мэтаю будавання шматполіснага космасу.

— Цэнтар, прыём. Яны кажуць, што капаюць Аўгустоўскі канал па экватары плянэты. Пррапануюць узяць лізэрную рыдлёўку і дзяйсніць зь імі грунт. Ой, а гэта хто?..

Шум і трэск у этэры.

— СтрэлКА, СтрэлКА, гэта Цэнтар, што здарылася?

Шум і трэск у этэры.

— Гаворыць Цэнтар, выклікаю борт спадарожніка БелКА. БелКА, відавочна, нашаму разьведыку — хана. Загадваю паслаць робата і даставіць на борт чорную скрынку ад СтрэлКІ, каб даведацца пра падрабязнасці. Прыём.

Паўза.

— Гаворыць БелКА, чорная скрынка даставлена. Уключою запіс.

Шум стужкі.

— Ви хто такія?

— Мы крутыя гуманоіды-бээрэсэмаўцы. Быць бээрэсэмаўцам модна і крута!

— Вы крутыя бээрэсэмаўцы? А мы зараз прaverым. Як называецца праграма арганізацыі на 2006—2010 гады, прынятая на апошнім шленуме?

— «Будучае бацькаўшчыны будаваць маладым».

— А колькі адсоткаў прадпрыемствай АПК застаюцца яшчэ па-за полем зроку БРСМ?

— 43!

— Пацаны, гэта не БРСМ. Гэта лахі. Сапраўдная лічба — 40. Мачы іх. Вось табе, вось. А гэта хто з вами? Іншаплянэтнік? А, гэта кшталту дыпламата-вычварэнца! Братва, трymай яго. А ну, даставай свае парнаграфічныя матэрыялы!..

Гук удараў.

Канец запісу.

— БелКА, БелКА, гаворыць Цэнтар кіравання палётамі. Загадваю тэрмінова пакінуць арбіту шызовай плянэты.

— БелКА: ёсьць драпаць ад псыхаў! Працягваю місію. Палёт ідзе нармальна.

Хто народны?

Хто з беларускіх літаратарадаў годны званьня Народнага Пісьменніка? З такім пытаньнем «НН» з'яўрнулася да айчынных творцаў.

Алесь Аркуш, паэт, журналіст, Полацак: «Народны пісьменнік сёньня — гэта найперш маральны аўтарытэт, чалавек, які прыйшоў свой жыццёвым шляхам і не зламаўся. Застаўся чалавекам з вялікай літары. Не публікаваўся ў холдынговых выданнях, не прасіў нічога ў дзяржаўных выдавецтвах. Таму б я называў Віктара Казька».

Лявон Вольскі, музыка, літаратар: «Глобусу даў бы адназначна і, хутчэй за ўсё, Хадановічу, але Андрэй, можа быць, яшчэ малады».

Ігар Логвінаў, выдавец: «Уладзімер Арлоў і Алесь Разанаў».

Віктар Шніп, паэт: «Сярод празаікаў — гэта Іван Пташнікаў, сярод паэтаў — Уладзімер Някляеў».

Сяргей Астраўцоў, літаратар, журналіст, Горадня: «Мне здаецца, што такое званьне маглі б атрымаць паэтка Данута Бічэль і празаік Уладзімер Арлоў».

Міхась Скобла, паэт, радыёжурналіст: «Вартых шмат і сёньня. Я назаву некалькі прозвішчаў: Іван Пташнікаў, Янка Сіпакоў, Алесь Разанаў, Генадзь Бураўкін, Анатоль Вярцінскі. Я б мог працягваць сьпіс далей, але думаю, што гэтых імёнаў дастатковая».

Аляксандар Фядута, публіцыст: «Іван Пташнікаў і Генадзь Бураўкін. Гэта найбольш дастойныя кандыдатуры».

Алесь Шатэрнік, скульптар: «Алесь Разанаў — гэта паэт сусъветнага маштабу».

Арлен Кашкуневіч, народны мастак Беларусі: «Генадзь Бураўкін дакладна. Вось яшчэ Уладзімер Арлоў, але яму, магчыма, яшчэ і рана атрымліваць такое званьне».

Даніла Жукоўскі, літаратурыны крытык: «Цяжкое пытаньне. Хутчэй за ўсё я б называў такога творцу, як Алесь Разанаў».

Уладзімер Арлоў, пісьменнік, гісторык: «На вялікі жаль, наша з вами меркаваньне не супадае з поглядамі тых, хто можа надаваць такія званыні, таму я не выключаю ў хуткім часе

зьяўлення народных пісьменнікаў Беларусі Мікалая Чаргінца і Эдуарда Скобелева».

Віктар Жыбуль, паэт: «Мог быць такім Алесь Разанаў, але, відаць, ён занадта інтэлігентны і элітарны. Яшчэ б называў Генадзя Бураўкіна».

Вера Бурлак, паэтка: «Найперш на разум прыходзіць Уладзімер Арлоў, значыць ён і варты».

Сяргей Балахонаў, літаратар, настаўнік, Гомель: «Зь вялікай нацяжкой мог бы называць Юр'я Станкевіча».

Генадзь Вінярскі, выдавец: «Народны пісьменнік сёньня павінен быт толькі пісаць хораша, але яшчэ і не бацьца мець уласную грамадскую пазицію. Назаву Генадзя Бураўкіна і Ніну Мацяш».

Юнэля Крупенік, літаратуразнаўца, Гомель: «Юры Станкевіч, Адам Глобус, Віктар Казько, Алесь Разанаў, Святлана Алексіевіч, а таксама Андрэй Федарэнка, але толькі як дзіцячы пісьменнік».

Франц Сіўко, пісьменнік, Віцебск: «Не зусім карэктнае пытаньне, але калі выбіраць, то, напэўна, Генадзь Бураўкін і Вольга Іпатава».

Валянцін Тарас, пісьменнік: «У першую чаргу — гэта летапісец народнага жыцця Віктар Казько, а таксама паэты Генадзь Бураўкін і Алесь Разанаў».

Сяргей Рублеўскі, пісьменнік, Віцебск: «Хацеў бы пажадаць Андрэю Федарэнку, каб ён імкнуўся да гэтага званьня».

Уладзімер Сыцяпан, пісьменнік: «Напішыце наступнае: самыя народныя пісьменнікі — Сыцяпан і Клімковіч».

Анатоль Івашчанка і Ўсевалад Сыцебурака, паэты: «Мы разам прайдзі і вырашылі, што найлепшыя кандыдатуры — Генадзь Бураўкін, Алесь Разанаў і Сяргей Законьнікаў».

Зьміцер Колас, выдавец і перакладчык: «Думаю, Алесь Разанаў».

Леанід Маракоў, пісьменнік: «Напэўна, Іван Пташнікаў. З маладзейшых змогуць прэтэндаваць Арлоў і

Федарэнка».

Сяргей Сматрычэнка, перакладчык: «Алесь Разанаў, Уладзімер Арлоў і Святлана Алексіевіч».

Юры Станкевіч, пісьменнік, Барысаў: «Марыніна і Данцова, іх найчасціней чытае беларускі народ».

Юры Гумянюк, паэт, Горадня: «Данута Бічэль вартая такой годнасці».

Юрась Пациопа, паэт, Горадня: «Мне больш падабаюцца нейкія дваранскія тытулы, як лорд у Вялікай Брытаніі. Такі тытул у беларускай літаратуре я б даў Разанаву і Някляеву».

Васіль Шаранговіч, мастак: «Найперш Івану Пташнікаў, пасыля — Генадзю Бураўкіну, Васілю Зёнкуну, Анатолю Вярцінскаму».

Пятро Васючэнка, літаратуразнаўца: «Перадусім Генадзю Бураўкіну».

Міхал Анемпадыстаў, рок-паэт: «Нумар адзін — Лявон Вольскі, нумар два — Уладзімер Арлоў».

Міхась Тычына, літаратуразнаўца: «Алесь Разанаў, а таксама Віктар Казько».

Лявон Баршчэўскі, Ганна Кісліцьна, Аляксей Бацюкоў, Максім Клімковіч, Глеб Лабадзенка, Сяргей Прывулукі, Зыміцер Саўка, Альгерд Бахарэвіч, Сямён Букчын не назвалі з тых ці іншых прычынаў ніводнага прозвішча. Нехта палічыў, што званьне народнага даўно зьяўляеца анахранізмам, хтосьці — што сярод сучаснікаў няма дастойных кандыдатураў.

Аптываў
Зыміцер Панкавец

Людзі называюць Разанава

На нашым невялікім плебісцыце найбольшую колькасць галасоў атрымалі паэт, якога масавым ніяк не назавеш:

Алесь Разанаў (14)

Генадзь Бураўкін (11)

Нікто (9)

Уладзімер Арлоў (7)

Іван Пташнікаў (5)

Віктар Казько (4)

Андрэй Федарэнка (3)

Данута Бічэль, Анатоль Вярцінскі, Уладзімер Някляеў, Адам Глобус, Юры Станкевіч, Святлана Алексіевіч і Сяргей Законьнікаў (на 2).

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Кабінет Янкі Брыля.

АНАТОЛЬ КЛЯШЧУК

Андрэй Федарэнка:

Андрэй Федарэнка працягвае традыцыі беларускага рэалізму. Гэта няпроста — пасъля геніяльных папярэднікаў — клясыкаў і масы графаманаў, што паўзьлі ў тым жа кірунку. Мы і пачалі размову зь пісьменнікам акурат зь Янкі Брыля. Якім мае быць беларускі рэалізм пасъля Брыля, Быкаў?

«Мы не сышліся з Брылём»

«Наша Ніва»: Ці ёсьць у беларускай рэалістычнай літаратуре будучыня?

Андрэй Федарэнка: Я б не пісаў, каб ня бачыў, што толькі за гэтym напрамкам будучыня. Авангардызм, постмадэрнізм — другасныя. Яны — спадарожнікі рэалізму.

«НН»: Якім мае быць беларускі рэалізм пасъля Брыля?

АФ: Я ніколі не разглядаў Брыля як рэаліста ў поўным сэнсе гэтага слова. У ягоных карацельках цалкам адсутнічаў вымысел. Гэта ня ёсьць сапраўдным рэалізмам. Ён пісаў тое, што бачыў. Я ведаю, што мая думка будзе разыходзіцца з агульнапрынятай, але я не лічыў яго

пісьменнікам у чыстым выглядзе. Брыль ня ўмеў выдумляць, а пісьменнік у вялікай ступені — гэта выдумшчык. Брыль быў бытапісальнікам. Ён веў дзённік жыцця, друкаваў яго, не перапрацоўваючы. І дзякуючы гэтаму ён пражыў такі доўгі век. Брыль правільна разъясняў жыццё, ён ніколі не перапрапроўваўся. Гляджу ў акно, пішу, што бачу, друкую гэта, нармальна пачываюся — вось як пісаў Брыль.

«НН»: Калі не памянялося, Брыль вельмі становіча адгукваўся пра Вашу творчасць?

АФ: Было некалькі спробаў, як з майго, так і з ягонага боку, не прыміце гэты факт за нейкае фальшывае самалюбаваныне, ссыціся зві им. Але ў мяне не ўдалося гэтага зрабіць ні з Брылем, ні з Быкавым. Мне пават зараз крыўдна, Брыль прыходзіў, хваліў мяне, замаўкаў і чакаў, калі я, у сваю чаргу, пахвалию яго. Я спрабаваў рабіць гэта, чырванеючы, заікаючыся. Але Брыль настолькі чакаў новага, што яго не задавальнялі мае слова. І так пасъля некалькіх ягоных візытаў да мяне мы не сышліся. Ён перастаў тэлефанаўваць, і пісаць мне, і цікавіцца пра мяне, наколькі я ведаю.

«НН»: Ці былі Вы на пахаванні Брыля?

АФ: Не, ня быў.

Андрэй Федарэнка з прынцыпу ніколі не сустракаеца з чытачамі.

«Крыўдна, што мяне ведаюць як дзіцячага пісьменніка»

«НН»: Што Вы адчувалі, калі выйшла Вашая книга «Гісторыя хваробы»?

АФ: Гэтае пачуцце немагчыма перадаць, гэта незабытна. Я ўсё жыццё марыў стаць пісьменнікам, і мне здавалася, што я ім ніколі ня стану. Мне казалі мае першыя чытачы, з Дубаўцом улучна, што так, як пішу я, могуць пісаць усе. Таму, калі выйшла книга, я хадзіў зь месяц, як уколаты наркотыкам. І, на маё зьдзіўленыне, я пачаў атрымліваць удзячныя лісты ад чытачоў, добрую крытыку.

«НН»: Ці ня крыўдна Вам, што чытачы ведаюць Федарэнку як пераважна дзіцячага пісьменніка?

АФ: Нядайна Глёбус задаў мне акурат такое самае пытанье. Крыху крыўдна, бо раман «Рэвізія» і аповесць «Нічые» мусілі быті перавысіць тыя дзіцячыя творы, якія я пішу толькі дзеля таго, каб адпачыць ад сур'ёзных рэчаў. Я не ўважаю свае дзіцячыя творы за літаратурную працу і вельмі зьдзіўляюся, што яны ідуць.

«НН»: «Шкарбаты талер» выйшаў

«Я не лічу Брыля пісьменьнікам у чыстым выглядзе»

сумарным накладам каля 60 тысяч асобнікаў, ён стаў сапраўдным бэст-селерам.

АФ: Я толькі магу падзячыць чытачам, але мне здаецца, што гэта праста шчасльвы зьбег акалічнасцяў. Калі адзін за адным знікаюць такія калосы, як Быкаў, як Брыль, то на такім тле можна пачытаць і Федарэнку.

«Попыт на літаратуру ёсьць»

«НН»: Якія водгукі прыходзілі на Вашу досьць сунярэчлівую апавесьць «Нічые»?

АФ: Як ні дзіўна, толькі станоўчыя. Затое Законьнікаву пасыль выходу апавесьці ў «Полымі» тэлефанавалі і казалі: што вы друкуеце такі ашалелы нацыяналізм? Там 90% дакументальных звестак. Я два гады працаўваў над книгай. Мне вельмі дапамог гісторык Ляхоўскі, я праста гатовы яму пакланіцца. Ён даставаў мне такія фантастычныя рэчы, якіх дакладна ня бачыў Быкаў са сваёй апавесьцю «На Чорных Лядах». Мне было праста непрыемна чытаць яе, бо там узяты эпізод са змаганням УПА, а Быкаў перавёў гэта на Слуцкі зборны чын, дзе быць такога не могло.

«НН»: Ці лічыце Вы, што ў беларускім грамадстве ёсьць цікавасць да літаратуры?

АФ: Ёсьць. Лісты па-ранейшаму прыходзяць, людзі кілучуць на выступы. Я толькі пра сябе гавару. Але вось з Алесем Наварычам і з ягоным «Літоўскім ваўком» таксама сапраўдны ажыятаж. Знаёмка, якую я ня бачыў трывала гадоў, знайшла нумар тэлефона Наварыча, патэлефанавала яму дадому. У нейкіх лякальных момантах цікавасць, канечне, ёсьць.

«НН»: Ці часта Вы ладзіце выступы перад чытачамі апошнім часам?

АФ: З прынцыпу зусім не сустракаюся. Я не люблю, я баюся аўдыторыі, мне здаецца, што яна непрыхільна ставіцца да выступаўцы, што ім патрэбныя выступы кшталту Задорнава. Ім патрэбныя хохмы.

«НН»: Але Арлоў ці Хадановіч зьбіраюць поўныя залі.

АФ: Арлоў трохі іншы творца, а Хадановіч тым больш. Я, дарэчы, вельмі

люблю і цяпю Хадановіча. Гэта выключная звяза ў нашай літаратуры. Я пра гэта і яму гаварыў і буду пра тое са мае пісаць.

«Варта перакладаць свае творы»

«НН»: Чаму ў Беларусі німа літаратурнай раскруткі, як, напрыклад, у Рәсей?

АФ: Вы ўжо згадалі Арлова, які раскручвае сябе як мага. Я думаю, што гэта прац праблемы з мовай. Таму ўсё сваё я апошнім часам перакладаю на расейскую мову. У тых жа «Нічыхіх» я амаль цалкам зъмяніў першую частку: зрабіў паўстанцаў адназначнымі героямі без усялякіх купюраў. Я думаю, што ўсё ж варта пісаць па-расейску, калі першая публікація праішла па-беларуску.

«НН»: Ці ёсьць вартыя аўтары ў беларускай расейскамоўнай літаратуре?

АФ: Па шчырасці, я ня ведаю такіх. З таго, што я чытаў па-расейску, здолеў прачытаць старонкі дзьве, ня болей. Гэта не літаратура.

«Мне сыніца Сыс»

«НН»: Хто б зь сёньняшніх пісьменьнікаў мог бы быць годны званія Народнага?

АФ: Я думаў над гэтым пытаннем. У першую чаргу — гэта Іван Пташнікаў. У другую — Уладзімер Някляеў.

«НН»: Каго зь ціперашніх беларускіх аўтараў Вы чытаеце з асалодай?

АФ: Хадановіча, Глебуса, Сыцяпана. З маладзейшых — Югасю Каляду вельмі хваляюць, але яна не зусім мой аўтар. Балахонаў па-дабаеца. Люблю Някляева. Часта перачытаю Мележа. Раўняюся на двух апошніх творцаў. З замежнага чытаю Мапасана, Фолкнэра, якога чамусці разълюбіў. Скандынаўскую дзіцячую літаратуру.

«НН»: Ці часта Вы сёньня прыгадваеце Сыса?

АФ: Кожны дзень. Ён сыніца мне. Мы з Наварычам были адзінія, хто прыехаў зь Менску на паходанье Толіка...

«Німа куды ехаць»

«НН»: У 2001 годзе вы сур'ёзна раз-

важалі над магчымасцю эміграцыі альбо над верагодным сыходам у вёску. Ці зъмянілася што-небудзь цяпер?

АФ: Мне німа куды зъяджаць. Я б зь вялікай радасцю зрабіў гэта, але нейкімі ненармальнімі каранямі я звязаны то з працай, то з сябрамі, то з Менскам, то з жонкай. Я разрываюся. А наконт замежжа я зразумеў, што мы там мала патрэбныя. Цяпер я перапісваюся з Славамірам Адамовічам і ў курсе ўсіх падзеяў, што адбываюцца з ім у Нарвэгіі. Застаецца толькі ўнутраная, вясковая эміграцыя.

«НН»: Ці разы пічваеце атрыманыя якую-небудзь дзяржаўную прэмію?

АФ: Мяне вылучалі. І тады ў дзёйніку я занатаваў: «Божа, дапамажы, каб мне не далі яе». І Бог паслухав мяне. Можа быць, мяне яшчэ вылучаць на прэмію, але я не хачу ні вылучэння, ні атрымання.

«НН»: Як наставіліся да фільму, што нядына быў зняты паводле Вашага сцэнара?

АФ: Я ненавіджу гэты фільм, я не глядзеў ніводнай ягонай сэрыі, там нічога не было зь мяне, усё ад сцэнарыста. Мне было радасна, што я перамог сярод 50-ці гэтых расейскамоўных сцэнарыстаў. Паказаў, што мы ўмеем пісаць на нашай мове.

«НН»: Як бы Вы ацанілі сытуацыю з саюзам пісьменьнікаў?

АФ: Я нічога не разумею ў ёй, таму і не хачу адказваць. Асабіста я застаюся сябрам старога Саюзу.

«Я прымушаю сябе верыць»

«НН»: Гэтай вясной Вы ня ўзгадвалі ўласнага ўрываўку з кнігі «Смута» (з 1993-га году)? Дазвольце яго прачытаваць: «Зусім патаемна я прымушаю сябе верыць, што мой народ — калі ня ўвесь, дык хоць бы частка школьнікаў і студэнтаў — задумваецца, чама Бог пусьціў яго ў свет менаўіта беларускім народам, а не якім іншым. Я ня веру, але прымушаю сябе верыць».

АФ: Менавіта гэты ўрываўк ня згадваў, хоць і ўспамінаў нешта падобнае.

**Гутарыў
Зыміцер Панкавец**

Zmušanyja pracavać dla čužoje baćkaŭščyny

Kali b chto papytaūsia, jakoje slovaspałučeńnie vyklikaje ū mianie horkuju ironiju, ja b adkazaū: *tolerancja polska*. Slovazlučeńnie hetaje pišaccia i vymaľajecca ū polskich SMI całkam surjozna, i ja kožny raz horka uśmichajusia. Jak u historyka, u mianie ū pamiaci adrazu ūspłyvajuc faktys ū niedalokaj minuūščyny. Naprykład, Piłsudzki ustalavaū takuju tolerancyju i demakratyju, što krajinu musili pakinnuć ajcy-zasnavalniki Polskaje Respubliki Wojciech Korfanty i Wincenty Witos — abodva, ale asabliwa druhi, biełarusajedy. Dyk čaho mahli čakać ad *tolerancji polskiej* sami biełarusy? Pra heta i apaviadajecca ū knižcy mitrata Alaksandra Nadsana «*Pro patria aliena*».

Knižka — pra znakamity Drujski klaštar biełaruskich ajcoū-maryjanaū, vakoł jakoha na-radziłasia nie-kalki mitaū. Aūtar pakazvaje: klaštar biełaruskich ajcoū-maryjanaū — heta nia toje, što mnohim dumajeca, bo heta nie biełaruski klaštar ajcoū-maryjanaū. Biełuskaja mova, kali j vykarystoūvalasia ū dadatkowych nabaženstvach (kazań, spovedź), dyk velmi ašciarožna, wielmi abmiežavana i ūsio radziej. A himnazija, jakuju viali ajcy-maryjanie, była całkam polskamoūnaju ūstanovaju. Za što ź tady polskija ułady pojedam jeli manachaū taho klaštaru? A za toje, što jany — biełarusy.

Voś kanonik Barodzič... Vy dumajecie, jon biełarus? Darma što proźvišča biełuskaje, svajoj ultrapolskaściu jon moh navat metrapalita Ramualda Jałbžykoū-skaha za pojas zatknuć. Ja šmat čytaū pra heta kaśiandza ū zachodniebiełuskim druku. Dziela polskaha katalicyzmu ū Druji jon byū hatovy na zlačynstva suproč katalicyzmu i chryścianstva naahuł — na pra-

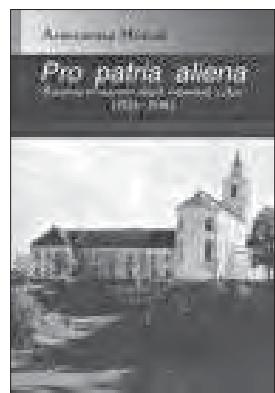
fanacyju kaściołu, praliécio kryvi ū jim. U knizie mitrata Nadsana ja ūpieršyniu ūbačyū zdymak hetaha zna-kamitaha polskaha katalika.

Možna razvažać pra apartunizm a Andreja Cikoty dy jinszych drujskich ajcoū-maryjanaū, možna narakać na jich, što nie pakazvali świętu antychryścijanskiju (kali zaūhodna — małachryścijanskiju) sutnaśc polskaha aficyjnaha katalicyzmu. Ale ź treba pamiaća žyvy prykład kinutaha u polskuju viažnicu — z maūklivaje zhody metrapalita Jałbrzykowskaha — ksiandza Vincenta Hadleuskaha. Dy što pakuty hetaha śviatara ū paraūnańni z tym, što žviedali dziasiati hreka-katalickich śvia-taroū padčas «pacyfikacyja», pravodžanych polskimi uładami ū Haličynie na pačatku 1930-ch hadoū. Zastipiūsia za jich katalicki śvet, skazau pryludna svajo uładnaje słowa papa?

Voś hetaha — ahulnaj abmalouki nacyjanalna-relihijnaj sytuacyji ū Polskaj Respiblicy — i brakuje knizie mitrata Nadsana. Kali b sytuacyja była abmalavanaja, tady i apartunizm ajcoū-maryjanaū byū by adekvatna zrazumiety i navat apuraūdany kožnym čytačom, a nia tolki čytačami-historykami.

Aūtar musiū by admysłowa patlumaczyć, što takoje aficyjnaja (u tym liku kaścielnaja) polskaja praphanda mižvajennaha času. Dziela słavutaj racyji stanu jana nie cu-rałasia chlušni. Kožnaha katalickaha śviatara-biełurusa jana mahla abviaścić kali nie kamunistam, dyk ahientam kamunizmu, bo dla metrapalita Jałbrzykowskaha, jak piša ajciec mitrat, słowy «biełarus» i «balšavik» byli synonimami.

I treciaje: aficyjnaja Polšča, sta-sujuč gvalt da nacyjanalnych mienšaściaū, samazvana abviaściła siabie

Надсан, Аляксандар. *Pro patria aliena: Кляштар беларускіх айцоў марыянаў у Друі* (1924—1938). — Менск, 2006. — (Бібліятэка часопісу «Беларускі Гісторычны Агляд»).

Цішэк, Вальтэр; Флягерты, Даніэль. *З Богам у Pacei*. — [Пінск?, 2003].

farpostam eūrapiejskaje cywilizacyji. A symbalem hetaje cywilizacyji mieūsia być, napeūna, kanclahier u Biarozie Kartuskaj.

Nadta mała siła i mahčymaściaū było ū drujskich ajcoū, kab suprastać dziaržaūna-kaścielnaj mašynie chlušni i gwałtu. Zrešty, u svaim apartuniźmie ajcy-maryjanie nie pierakročyli apošniaje miažy — nie admovilisia ad svaje nacyjanalnaści. Admovilisia b — nia vynali b jich z Druji. Jany ź, zastaūšysia biełarusami, navat zdoleli vychavać sabie nastupnikaū. Ja maju na ūwazie pierš za ūsio budučaha biskupa Česława Sipoviča.

Na apraūdańie polskaha vajaūniča-katalickaha nacyja-nalizmu možna ūsled za Antonam Łuckievičam kanstatavać: piera-žyūšy epochu nacyjanalna-relihijnaha pryhniotu, palaki i ū 1920—1930-ch hadoch pa inercyji uvažali svoj nacyjanalizm abarončym. Adznačaū jon i takuju rysu, jak abyjakavaść da čužoha bolu. Polskamu hramadztvu zabalela tolki tady, kali piłsudczyki pačali adkryta ūbivać, katavać i zmušać da emihracyji polskich paliptykaū, hramadzkich dziejačoū i žurnalistaū. Heta dało A. Łuckieviču padstavu ū 1931 hodzie kanstatavać, što ū polskaha hra-madzta chvoraje sumleńnie.

Drujskija maryjanie stali achvia-

raju nia tolki polskaje dziaržaūnacarkoūnaje palityki. Jich drama vyklikanaja i svajho rodu *idee-fixe* Šviatohadu Pasadu. Jašč ad taho času, jak Sykstus IV pasvatau za maskoūskaha kniazia Ivana III svajačku apošniha bizantyjskaha bazyleūsa, Vatykanu ūsio rupi zajmieć u asobie maskoūskaje Carkvy kali nie adziniavierenju, dyk sajuznuju ekleziju. Kolki srodkau i siła było na heta patračana — nie žličyé. I ūsio marna. Nia choča «Treci Rym» chaūrusavacca z Piatrovym Pasadam.

Čarhovy prystup *idee-fixe* Rym pieražyva u 1920—1930 hadoch, a jaje nošbitam i pieranoščykam byu rektar Papskaha Uschodniaha Instytutu Michel d'Herbigny. Viedama, dziejnaśc hetaha dastojnika, jak i dziejnaśc uznačalenaj jim *Commissio pro Russia*, vymahajuć admysłowych dašledavańniau, ale *a priori* možna skazać, što i dastojniku, i *Commissio pro Russia* ułaščivu adzin ahlulny niedachop — brak elementarnych viedau. Dy što zrobis: biełarusy jašče nie daviali ū vačoch Vatykanu svaju asobnaśc, a Jałbrzykowskamu było vyhadna, kab unijnaja sprava ū Biełarusi mieła rasiejska-pravaslaūnuju afarboóku: u takim razie hetu biełarusajed vystupaū nie jak vorah biełaruščyny i unijnaha ruchu, a jak supraciūnik abmaskoūlenia polskich «kresaū».

Ide-fix d'Herbigny, jaho žadańnie naviarnuć u katalickuju vieru rasiejskich emihrantaū u Kitaji, ščaślivym čynam supadała z polskimi intaresami: pasyļajući ajcoū-maryjanaū u Charbin, Vatykan asłablaū jich pazycji i biełaruskuju unijnuju dziejnaśc na Baćkaūščynie. Toje, što polskim intaresam spryjali gienerały ordenu maryjanaū Francišak Piatar Bučys i Andrej Cikota, treba tlu mačyć dyferyencyjavana: kali Bučysu byli ułaščivja i brak viedau, i karjernyja imknieńni, dyk Cikotu jašče treba było dastupicca da Pija XI i daviaści jamu biełaruskuju racyju i biassensavaś katalickaje misiji ū Charbinie. A heta nialohka było zrabić i z uvahi na d'Herbigny, i z

uvahi na polskaje ťobi ū Vatykanie.

Sa smutkam čytajucca radki ab losach drujskich ajcoū-maryjanaū, zmušanych pracavać *pro patria aliena* ū Kitaji...

Novaja praca ajca mitrata žjaūlajecca jak by praciahama jahonaje knihi pra biskupa Sipoviča (hl. «NN» za 20 studzienia 2006 h.). Paraūnouvajučy hetu publikacyji, ja zaūvažaju ahlulnuju tendencyju: peňnuju nieprychilnaśc aŭtara da manaskich kanhrehacyja. Nia dumaju, što biełaruskaja ūnijnaja sprava składvałasia b lepš, kali b nie bylo Ordenu maryjanaū i biskupa Bučysa. Manastva, chočam my taho ci nie, jośc apiryščam Carkvy. I mianie raduje, što my majem ciapier i maryjanaū, i studytaū, i redemptarystau: dobra, što niama manapoliji adnaho ordenu.

* * *

Maju da vydaūcoū biblijateki časopisu «Biełaruski Histaryčny Ahlad» adzin zakid: kali kniha vychodzić u seryji, jana pavinna mieć adnolkavy sa svajimi «siostrami» farmat. Na žal, hetaje pravila parusajecca. A tak praca a.Alaksandra vydadziena choraša, bahata ilustravanaja. Čaho nia skažaś pra knihu ajca jezuita Waltera Ciszeka i jaho suaūtara Daniela Flagierty ū pierakładzie Paūla Lachnoviča. Jaje nadrukavalii «pad abrez» i kiepska sklejili. Až kryūdna za takuju vialikuju supolnaśc, jakoju jośc Tavarystva Jezusa.

Kniha amerykanskaha palaka, birtyualista Valtera Cišeka — pra sprobu ūnijnaje akcyji ū Rasieji z inicyjatyvy metrapalita Andreja Saptyckaha, pra śviatarskuju dziejnaśc u lahierach i ssylyci. Čytajecca jana jak raman. Ale dla biełarusa asabliva cikavyja staronki pra toje, što papirednicała zdareńiam u Rasieji, — pra Misiju ajcoū-jezuitaū u Albiarcine pad Słonimam, pra toje, jak jaje niščyli balšaviki pašla 17 vieraśnia 1939 h. I ū hetym sensie kniha a.Waltera Ciszeka jak by dapaūniaje knihu a.Alaksandra Nadsana.

Anatol
Sidarevič

НОВЫЯ КНІГІ, ДАСЛАНЫЯ Ў РЭДАКЦЫЮ

Мікалай Улашчык:
біябіліяграфічны паказальнік;
Склад. В. Скалабан (кіраўнік) [i інш.];
Прадм. А. Каўка. 2-е выд., перапрац.
i дап. — Менск: НАРБ, 2006.

Патрэба ў перавыдальні паказальніка выклікана на толькі ўгодкамі слыннага беларускага гісторыка, стогадовы юбілей якога мы адзначаем сёлета. Неабходнасць удасканаленныя інфармацыі таксама прадыктавала свае ўмовы. Як зазначае ўкладальник, да прыкладу, у артыкул 6-га тому біябіліяграфічнага слоўніка «Беларускі пісьменьнікі», прысьвеченага Мікалаю Улашчыку, памылкова былі ўключаныя творы для дзяцей, якія належачаць не М. Улашчыку, а Н. Улашчыку. У прадмове да паказальніка беларускі дасьледчык з Масквы Аляксей Каўка, апісваючы жыцьцёвы шлях гісторыка і распавядаючы пра ягоныя школы гады, адзначае, што пазней ужо сам Улашчык зьверне ўвагу на той востры, яшчэ падсвядомы разлад у дзіцячай псыхіцы, які спараджала тагачасная сыстэма расейска-са-мадзяржаяунага школьніцтва ў Беларусі — цалкам адчужаная ад культурнай, моўнай адметнасці краю. Разам з тым А. Каўка робіць выснову, што досьвед Улашчыка «можна лічыць эталённым у беларуска-расейскім дыялагу, у якім i роднасць, i рознасць здатныя гарманізавацца дзеля ўзаемнага пазнаньня і супрадаўнае прыязні народу — суседзяў».

Polesie widziane oczami Marii Rodziewiczywnej i jej wspaniziomkyw. Album z okazji 60-i rocznicy Smierci Marii Rodziewiczywnej i 15-lecia powstania Towarzystwa Miłowników Wołynia i Polesia. —Warszawa, 2005.

**[Палесьсе, бачанае вачыма
Марыі Радзевічовай і яе
землякоў. Альбом з нагоды 60-
годзьдзя съмерці Марыі Радзевічовай
i 15-годзьдзя паўстання Таварыства
Прыхільнікаў Валыні і Палесься. —
Варшава, 2005.]**

Альбом, ахвяраваны пісьменніцы і дзяячыні харытатyўнага руху Марыі Радзевічовай, прэзантавае зынкілы съвет Палесься 1920—1930-х гадоў. Няма ўжо тых уладароў шляхецкіх сядзіб, разбураныя многія цэркви і касцёлы. Старыя здымкі даносяць да нас амаль ідэальную карціну Палесься. Але вось у чым проблема вузкага, у гэтым выпадку акцэнтавана польскага, погляду — нібыта ігнареуцца тое, што засталіся спрадвечныя жыхары гэтага краю, а пэйзажы па-ранейшаму маліёнічыя. З падобнай крэсовай літаратуры вынікае, што існавалі толькі Польшча ды бальшавіцкія бандыты, якія разбурылі Аркадию. Беларусі тут месца не знаходзіцца. А можа быць, гэта і ёсьць шанец для карэкціі адліку — пакінуць па-за беларускім календаром усю гэтую навалу, засыродзіўшыся толькі на багатай спадчыне? Пакуль што я ня маю адказу на гэтае пытанье.

АДЗ

Яечнае пытанье

СЯРГЕЙ
АСТРАВЕЦ

— **У** нашым гербе нам трэба спалучыць яйкі і зямны шар, так мінульм разам вырашылі і будзем думаць. Тут у нас сёньня экспэрты — з паляўнічай гаспадаркі, аматары птушак усякія. Прапушу не адседжвацца, хто першы?

— Проста два яйкі, як нехта казаў, будзе неэстэтычна. Могуць быць яйкі ў гняздзе, піраміда зь яек. І голуб міру каб.

— Якія яйкі, чые? У крапінку, белыя, карычневатыя, калі міністэрства нетраў паведамляе пра экзэмпляры з Чырвонай кнігі...

— Апроч зямнога шару — пальмавыя альбо міртавыя галіны — каб на-кшталт вянка.

— Яловыя могуць быць таксама.

— Пахавальныя?

— Навагодні! Вы ж на съялага ўзімку не бярозу аздабляеце, елку.

— А можа, чарапашыны ўзяць? На чым зямля трymаецца цi трymалася? Ва ўяўленні нашых продкаў, канечне.

— На чарапахах, на сланах...

— Ну, на сланах! Ведаеце, якія ў іх? Зь іх афрыканцы далікатэсную страву гатуюць на цэлую сям'ю.

— Ну так: на сланах і на кітах.

— Да што кіты!

— А я чую, што іхнюю і кру некаторыя яйкамі кітовым называюць. І сапраўды, яна буйная. Як яйкі некаторыя дробныя.

— А наконт іх колькасці. Можа, згодна з колькасцю ablascьцей, цi губэрній, як па-моднаму?

— Яйка, яно павінна быць адно, каб як іголка з Кашчэевым жыцьцём — сэнс, моц, жыцьцяздольнасць краіны цi нас, улады. Каб так высока яйка — у небе, каб ніхто не дастаў. Давайце разам успамінаць: яйка ў качы, здаецца, качка ў куфры, куфар на ланцугах на дубе магутным...

— Цi пад дубам закапаны — розныя версii існуюць.

— Існавалі.

— А як жа на самалёце або на паветраным шары?

— Шары мы зьбіваем без размоў.

— Птушкі ёсьць вадаплаўныя, малаятка ѿчы, зусім не лятаючыя — куры, напрыклад, далей — якія адлятаюць у вырай і якія не. Усіх аднолькава можна назваць умоўна патрыёткамі, бо гэтыя сядзяць поседам, што б тут ні здарылася, а тыя, першыя, адлятаюць штораз, але авалязкова вяртаюцца, ня могуць ужо без тутэйшага мікроклімату. Здаецца, і таго не хапае, і з гэтым дрэнь спраўы, а яны — усё роўна назад ляцяць, цэлья тысяча кіляметраў.

— Сымбалія краіны — бусел, а ня качка, цi кура, цi там гусь, якая Рым уратавала нібыта. Нам пляваць на гэта. Нам сваё трэба. Буслы дзяцей прыносяць у капусту, умоўна кажучы, дэмографічную ситуацыю паляшваюць.

— Гэта на вёсцы. Птушкі гарадзкія — вароны, вераб’і, голубы і некаторыя іншыя — шпакі, сініцы. Гілі — гэтыя болыш рэдкія.

— Вясковыя — тыя самыя вароны. Вось лясныя...

— Вароны-вароны, а бусылянкі хто на вёсцы мае? У горадзе ты бусылянкі бачыў?

— Яйкі пажадана трывалыя — моцныя, у сэнсе абалонкі, шкарупінья, бо гэта значыць — моцная дзяржава. Гэта сымбалічна павінна быць. Бы калі проста дробнае гадубінае, усе ведаюць — яны слабенькія.

— Але голуб — сымбал міру. І сацыялізму, як раней казаў.

— Сымбал-то сымбал, але абгадзіць яны ўсё майстры.

— Мастацтва вымагае ахвяр.

— Замаскаваныя ў гняздзе яйкі (на балоце, напрыклад, якое таксама наш сымбал) ад ворагаў, ад драпежнікаў, проста ад паляўнічых. А колькі нас цяпер хочаў упаляваць! Ворагі з усіх бакоў пішчом лезуць!

— Але некаторыя гнёзды на зямлі пакідаюць, у траве робяць. Нават замаскаваныя, зь мімікрай, так сказаць, але гэта недапушчальна. Такія нам у гербе ня трэба. На такое можна ботам на-

ступіць і не заўважыць, і пад абцасам — мокрае месца.

— Можа, пералётныя — гэта ўсё ж не зусім? Каб туды-сюды швэндаліся, па заграницах. Нас тут ужо амаль нікога не пускаюць, не даюць візаў, а яны ўсё лётаюць. Лепей, каб дома сядзелі — гэта патрыятызм. І каб не набіраліся загранічных ідэй. А буслы якраз — самыя вандроўныя. Яны дзе хочаўць бываюць, а мы й радыя, што ў нас гнёзды, на гарэлку іх адразу, радасці поўныя штанаў. Тут яшчэ трэба разабрацца.

— Ну і што буслы, сапраўды? Съвет на іх клінам сышоўся? Абыдзземся і

Штосьці ў гэтым ёсьць:
воін-інтэрнацыяналіст трymае
у кулаку яйцо гадзюкі
рэвалюцынай, па-старому гідры.

бязь іх. Лепей узяць мясцовую птушку, патрыётку, як я — нікуды ня ежджу, адпачываю ў мясцовай санаторыі, мне іхніх гамбургераў ня трэба.

— А эмблема нашай «беленъкай», гарэліцы? Бусел! Два буслы.

— А каньян малдаўскі? Таксама!

— А яны на нас у суд не пададуць?

— Дык мы ж толькі яйкі возьмем. Хто праверыць?

— А можа, ўсё ж з гняздом — каб бусел стаяў, цi ўдву — як гэта бывае, калі едзеши, пражджжаеш. Або — малыя дзюбы цягнуць угору — дай жабку!

— А вось у гэзэце сёньняшній пішушы... Баба на вёсцы паспрабавала скончыць самагубствам, залезла на вежу воданапорную, бусла сагнала, а там месца толькі на гняздо. Села і сядзіць. Усёй вёскай умаўлялі не скакаць, а злезыці бацца. Да вечара праседзела, пакуль пажарныя не зьнялі. Прыколына...

— А можа, яйкі велікодныя пакласці — пісанкі з арнамэнтам, наш нацыянальны калярыт? Съяточныя яйкі лепшыя, чым проста нейкія балотныя. У сэнсе аптымізму нават.

— Гняздо зь сена зь яйкамі ўверсе — гэта накшталт як у саломе ў ясьлях, калі дзіця нарадзілася, асьвяціўшы шлях для чалавечтва.

літаратура

**Новы мастацкі стыль: лук-арт.
Інтэграцыйны аўта-вэляпрабег
Масква-Менск на плошчы
Перамогі. 5 жніўня.**

АНДРЭЙ ПАНКЕВІЧ

— Вось у нас тут міністар культуры і рэлігіі фантазіруе зусім па-царкоўна-му. А штосьці ў гэтым ёсьць, і яйкі царкоўныя расыпісваюць, пра якія ўспаміналі тут. Штосьці ёсьць. У яйцэ таксама жыцьцё, вылупляеца кураня або там варона, груган. Ёсьць рацыянальнае зерне. Цяпер царква нават у аманаўскіх войсках нашых, салдаты свае яйкі са сталоўкі асьвячаюць, ці, як у нас казалі некаторыя, съвенціць. Гэта — прымета часу. Хай.

— Можа, яйкі замест гнязда — у да-лонях салдацкіх? Каб паказаць крох-касьць жыцьця, якое абараняе армія? Як чысьцінно напага неба, як спакой нашых гарадоў і вёсак, як стваральную працу нашых працаўнікоў, прабачце за калямбу.

— Як мы зразумеем, што гэта салдац-кія руکі? Порахам жа на пахнуць, на-прыклад.

— Можа, гузікі на манжэтах жалез-ныя зь сярпачкамі-малаточкамі? Ды аў-тамат Калашнікава ў руцэ. Хай бачаць.

— Правільна, гэта воін-інтэрнацыя-наліст будзе. Ёсьць некаторыя гербы з «калашнікавым», афрыканскія. У нека-торых арол у гняздзе яшчэ. Або арол зъмяю дзяубе, схапіў, у дзюбіе тримае. Но яна яйкі жарэ, заглынае, жыцьцё ў зародку. Як нейкая гідра контрапрэ-валоцы. Ці там наадварот, рэвалюцыі аранжавай якой-небудзь.

— Штосьці ў гэтым ёсьць: воін-інтэр-нацыяналіст трymае ў кулаку яйцо гад-

зюкі рэвалюцыйнай, па-старому гідры.

— Яшчэ такое існуе — яйцагаловыя, брытагаловыя, скінгэды там усякія. Як гэта на нашым гербе можа адбіцца?

— Ды ніяк. Зямны шар сам яйкападобны. Зямля сплюснутая ад того, што круціцца. Як разрэзка, разортка глёбуса бывае — нібы дыня ці мяч для рэгбі.

— А я бачу Зямлю, глёбус у выглядзе яйка, размаляванага кантынэнтамі. Зь вянком, залатой зоркай зьверху. Вянок, які ў гняздзе, а лепей — гняздо, колам накшталт вянка, вянок патрэбен абавязковы, безъ яго нельга. Вянок, глёбус, у сэнсе яйка, і зорка. Зорачка накшталт в'єтнамскай з бальзаму, у носе мазаць ад прастуды ці калі заказыча раптам.

— Вянок — прымета пераможцы. Вянкі шырока ўжываліся ў старажытнай Грэцыі і ў Рыме. Ляўровыя, дубовыя...

— Ці ўсё ж на глёбус гняздо зь яй-камі?

— З гняздом на галаве — глёбус зь яйкамі, з гняздом замест капеллоша.

— А давайце паглядзім: ці будзе тры-мацца на галаве міса зь яйкамі?

— З якімі лепш?

— Будзем запрашыць цыркача ці самі паспрабуем? Галоў хапае.

— Калі ёсьць ахвотныя.

— Я ня супраць паспрабаваць, я таму ѹпранаваў.

— А дзе місу возьмем? І како па яйкі пашлём?

— А калі зусім — мадэль у натуральную величыню? З інтэрнацыяналістам, з

«калашнікавым»?

— Хто ў нас інтэрнацыяналіст? Дзе ён? Хай бэрэ «калаха».

— А потым зробім піф-паф па тале-рачках ды па яблычках. Ай эм Робін Гуд! А той, які спудлаваў, у галаву па-цэлі: «Ай эм соры! Га-га-га!»

— Ладна, разъбяромся да канца зь яйкамі, а пастрялем наступным разам, у Вільгельмаў Тэляў пагуляем.

— Вось я й кажу: галубіныя ды іншыя — дробныя, як бульбачка кабана, больш нікуды не прыдатная. Чым большае яйка, тым значнейшая птушка зь яго вылугаеца: страус, напрыклад. Альбо пінгвін, ён амаль як птушка.

— Самыя моцныя дыназаўравыя яйкі, бо — скамянелі.

— Куча яец — хіба гэта прыгожа? Але куча ядраў гарматных ці там шароў більядных...

— Шароў... Шары не стаяць, не ля-жаць кучай, рассыпаюцца.

— А яшчэ такі сюжэт, такое бывае: яйкі ў шапцы, у капелюшы саламяным, як у гняздзе. Прыгожа...

— Нашы яйкі гербавыя, значыцца моцныя, асаблівые, нават своеасаблівые, эталён можна зрабіць са слановай косткі. А лепш залатыя, пазалочаныя там, з сусальным золатам, як у царкве купалы.

— Усё, абед. Дамовіліся, будзем вы-носіць на рэфэрэндум, хай народ падтрымае, хай прагаласуе «за».

11 чэрвеня 2005 году

ВІКТАР ШНІП

Залатыя пчолы пацалункаў

У вершах, як у попеле, шукаю
Пражытых дзён забытае съятло.
Я вас люблю, а можа, і кахаю,
Але дакладна ведаю — было
І ёсьць да вас, нібы да зор, імкненне
Маёй душы самотнай, як матыль,
Што ваши хоча цалаваць калені
І хоча з вамі пашаптаць на «ты»,
Бо ў вершах, як у попеле, знаходжу
Мінулых дзён арфічнае съятло,
Што праз гады, нібы праз агароджу,
Пярайдзе ў душки, як у сад, цяплом
Пражытых дзён, што ў вершах засталіся,
Дзе я любіў, а можа, і кахаў,
І вершамі на вас штодня маліўся,
І ў шэрых днях, бы ў попеле, зьнікаў...

Гэты съвет непаўторны, як ты
Непаўторная і маладая,
Як у кветках вясною сады,
Дзе лятае пчала залатая,
Адзінокая і маладая.

Я табе гэты верш прысьвяціў,
Нібы ў Храме, дзе нам не сустрэцца,
Съвечку съветлую зноў запаліў
Ад свайго неспакойнага сэрца,
Каб нам некалі ўсё—ткі сустрэцца.

Гэты съвет непаўторны, як мы
Непаўторны і несьвятыя.
Хоць і я ўжо ва ўладзе зімы,
Але веру ў хвіліны я тыя,
Дзе мы родныя і маладыя,
Нібы пчолы вясной залатыя...

Ды не... Мне гэта проста падалося!
Я не забыў пра вас, я не забыў
Броў вашых лёткае двукосьце
І голасу сунічнага матыў.
І я магу на шчасьце спадзівацца,
Як на вяртанье ў той далёкі съвет,
Дзе я магу бязбожна закахацца
У прыгажуню, што сказала: «Нет...»
І піць віно, нібы зь Ей цалавацца,
І ружы рваць, і кідаць у акно,
І па начах каштанавых бадзяцца,
Шукаючы Яе, нібы віно...
Ды не... Вам гэта проста падалося!
Я не забыў пра вас, я не забыў
Броў вашых лёткае двукосьце
І голасу сунічнага матыў.

ЮЛІЯ ДАРАЦКЕВІЧ

Хасан Ай'овіч

НЕІНТЫМНАЕ ХАРЧАВАНЬНЕ

Калі б маё чэрава было празрыстым, як акварыюм,
І ўсе маглі назіраць, што там адбываецца,
Я б каўтаў выключна амараў ці вараных ракаў,
Каб людзі бачылі, як дабро ператвараеца ў лайно.

Калі б маё чэрава стала вялікім, як Нацбібліятэка,
А ўсе шкадавалі ці проста грэбавалі мнай,
Я запрасіў бы жадаючых прайсыці праз мае вантробы,
Каб набрацца чарэўнага духу і мудрасыці нутраной.

Калі б маё чэрава стала маленьком, як чыр на азадку блыхі,
Я б еў толькі малекулы золата,
Каб усе сказаі: глядзіце, гэта ж залатая скулка
На брунатным пузе матухны—зямлі.

Калі б маё чэрава стала глыбокім, як Марыянская ўпадзіна,
І ўсе жахаліся магутнай маёй глыбіні,
На дне б я намаляваў пацярпелы аварью
Маленьки батыскафы,
Каб кожны дзень яго выратоўваць праз ніжні праход.

Калі б маё чэрава было моцнагалосым, як трамбоны Ерыхону,
І ўсе чулі яго набліжэнне за цэлы кіляметар,
З самай вялікай трубы я б пускаў у паветра
Мыльныя пухіры,
Каб весела ды радасна стала нават глухім.

Калі б маё чэрава было зялёным, як сцяг прарока,
Я б схаваў яго пад чорнай барадой шагіда,
Каб ніхто раптам не падумаў,
Што я — проста жаба.

Калі б маё чэрава стала гарачым, як камуніст на пажары,
А ўсе падумалі, што яно чырванее ад сораму,
То была б вялікая «ня—Праўда»:
Проста, так эдараеца, калі я ўзгадваю дзяцінства,
Бо, як і вы, нарадзіўся ў вялікай вантрабе — СССР.

Калі б маё чэрава аднойчы адкінулася ад мяне
І пайшло ў сьвет, як ПТВшнік альбо вольны зэк,
Напасльед бы я выпусьціў кішкі,
Каб не забывалася, хто яго сапраўдны *alma-вацька*.

Калі б маё чэрава стала трапяткім, як чаканьне маладой жонкі,
Я б узяў яе да сябе і пасадзіў туды,
Адкуль мы колісі выйшлі,
Але вяртаемся ўсё радзеі, хутчэй і без надзеі на...

Калі б маё чэрава стала пустым, як грудзі старой кабеты,
А ўсе рашылі, што гэта вынік новай дынеты,
Я б запрасіў самых тоўстых у госьці,
Каб накарміць іх ад пуза
Поснімі вершамі пра Парыж, каканьне...
Ды любоў да Эўрасаюзу.

Калі б маё чэрава больш не прымала ежы,
І людзі ўздыхнулі — нарэшце яму хана...
Я б разбурыў ўсе навуковыя межы,
Але даказаў бы:

Жыць, жуючи толькі вершы, — ніякая не мана.

аўтарызаваны пераклад з чувацкай

Magiléy

Лякс

Квітнене вішня.

Добра, калі ёсьць над кім
пасадзіць дрэва.

бо гадзіннік цябе не дабіў

і зязюля зъ яго без хаценьня але ўсё ж заводзіца
і запалкі ў кішэнях калі ты паскачаши касцячамі загрукаюць
і пасыля дэжа вію з поўнымі келіхамі закарагодзіца
значыць можаш за дровамі ў лес хоць куды за навукаю
толькі траба пазыкі аддаць і тады атрымаеца
толькі надта іх шмат і нікуды ты не паляціш
як пісалі чыгаеца ці калі хочаш вяртаеца
хоць кісцень хоць кудмень на вяроўцы ў руцэ закруці
значыць гэта Радзіма дзе косьці запалак ня выпалі
як дванаццаць апосталаў тварамі ў неба на сънег
то жыві і ў цяmrечы размоў недалёкаму вока ня выкалі
кін піялу ў яе што пияла бо хутка ж засыне
а бяз музыкі нельга базь музыкі надта ўжко роўненъка
так бы зъ ёй і зажыў проста тут не пагналі калі б
дык валі ты да вершаў сваіх што народу да слоўніка
і зациягвай на творчых супстрэчах вяровачны німб.

разам з коўдрай выкінуцца з ложка
зьбіць сумлен্ণе
дачытаць тамы
ды нягледзачы на ўсё патрошку
заплываць туды дзе толькі мы

пойдзэм разам пойдзэм аднабока
зь печак лъеца ў неба съветлы дым
перабраўшы пазытывы вокан
запаліць съятло яшчэ ў адным

*Kрупki***Алесь Вялейскі****НЕДАРОД**

Герояў не нараджаюць.
Іх ўсё менш становіца.
Здушылі неўраджай,
Бракуе веры і сонца.

У пыл зыржавелі косы.
Мячы прыкарэлі ў похвах.
І мірна пасуцца козы.
І як бы ўсім ўсё пофіг.

Лаўжком завалены съцежкі
Уздоўж крыжкоў зaimшэльых.
Блукае самотны вершнік
У снах бел-чырвона-белых.

Вялейка, 22.11.2005

ФАКУЛЬТЕТ

Сустрэча
студэнтаў
ад фонду
Каліноўскага
зъ Зянонаам
Пазьняком
у Варшаве.

Дар'я Ліс

КРАІНА МАНКУРТАЎ

Гэта ня важна — позна ці рана,
Важна, з кім ідзе.
N.R.M., «Прастора»

Мы па-за законам
У сваёй краіне,
Мы быццам чужынцы
У краіне сваёй.
Ікроў у жылах стыне:
Крыўіцкі Край згіне.
Мы будзем чужынцы
У чужой старане.
І шэрыя вуліцы
Шэрый краіны
Захопяць нас холадам,
Жахам, імжой.
Блакітныя вочы маёй краіны
Захопяць хіжыя зрэнкі жуды,
Якая ідзе, як заўжды, з Усходу,
Якую і мы спыніць не змаглі.

Зынікаюць людзі —
Раскошуюць каты.
Ні слова, ні знаку
Не засталося,
А Край балот
Хавае зацята
І таямніцы,

І сваіх сыноў —
Чамусьці лепшых.
Зынікаюць людзі.
Застануцца каты?

Падалі хмарачосы —
Цяпер ідзе сънег.
Не шанцуе Баларусі
З палітычным
Надвор'ем.

У радасьці, журбе —
Мы самі па сабе
І кожны за сябе:
І хата мая з краю.
Салідарнасьць?
Правакацыя.
Карыкатура
Маёй
Нацыі.

Хто, калі ня ён?
Вісіць над намі,
Як праклён.
12 год —
Ня мы выбіраем —
Кідаюць нас
Чарговы раз
На выбарах
Бяз выбару.
Смаргонь

Алена з Кастрычніцкай

Свабода —
на барыкадах.
Свабода —
неадэкватна.
Свабода —
для вар'ятай.
Свабода —
для ўпартых.
Свабода —
для тых, хто варты.

Хачу
справядлівасьці
і з руки
карміць
галубоў.
Хачу
вясны.
Хачу
да неба.
Заўтра
будзе
інакш.
Усё
як трэба.
Заўтра
ня проста

добра.
Заўтра —
вясна.
Вясна
Свабоды.

Яўгенія Казлова**ЗМАГАРЫ**

Маленская выспа на плошчы ў Менску,
Свабоду трymае народ.
Удзень і ўночы расплюшчаны вочы.
Дзьве тысячы шосты год.

Тримаюца людзі, а нехта іх судзіць.
Ішлі б падмітаць лепш двары!
Пад небам вясновым, халодным, суворым,
Съцяною стаяць змагары.

Марозныя ночы, няспаўшыя вочы,
Ад стомы ўжо ногі гудуць.
Ў паветры вясновым над съцягам Хрыстовым
Справечныя слова лятуць:

Жыве Беларусь!
Удзень і ўноч
Знаёмы ўсім вокліч —
Жыве Беларусь!

Ворша**Натальля Бордак**

Яно ня можа так заставацца:
У страху хавацца,
У скаромнасьці, варожацца
І падазроннасьці.
З пражэрлівым недаверам
Суседзі зачыняюць дэзверы,
Нібы вакол не чалавекі, а зьявры.
Жадаеш, у мяне забяры
І верхнюю вонратку сабе;
А ў Яго напісаны на ілбে
Нянявісьць да таго, што я жыву
І не парвалася яшчэ на шву,
Суровымі ніткамі съцягнутая,
Нібы струна нацягнутая —
Вось узвінчанацца дасягае апагею,
Разымінуліся з прарокам Міхеем
Мы на некалькі тысяч гадоў...
Але не насыціўся відовішчамі на тоўп —
Былі свае задавальненны ў шатрах
Пры юдэйскіх царах,
А нам варыцца яшчэ прыйдзеца
У зьдзеку і здрадзе —
Так было пры Понцікім Піляце...
Даруй нам, Божа, бо на ведаем, што творым,
І, як распаліўшыся, гаворым:
Ня можа так далей заставацца.

*Светлагорск***Юлія Шадзько**

Я БАЧЫЛА ВОЛЬНЫХ
Цяпер я ведаю,
Як съвеціць зоры
Пульсам адзінай надзеі
Ў суцэльнай бездані страху.
Я бачыла дзіўных
Людзей бяз твараў,
Бязь ясных вачэй.
Ад Божага й чалавечага духу ў іх —
Пустыя вачніцы вязніяў, якія
Зжыліся са звонамі сваіх кайданаў,
І прагнучы прывучыць да яго
Вольных ад нараджэння,
І разгублена руکі разводзяць,
Не адчуваючи звыклага ціску на іх...
Цяпер я ведаю, як
Жыць у двух паралельных съветах,
На дэвюю паралельных плянэтах,
Ідуцы па адной зямлі,
Узыншыя высока паходню
Апоўдні шукаць
Не, не спачуваныя,
Але разуменныя, і веданыя,
Й мужнасці прыняць праўду.
Цяпер я ўмею
Чытаць па вуснах да дасканаласьці,
Слухаць маўчаныне,
Якое насычана крыкам,
Чудз сэнс, які хочучь давесыці
Праз луску іншых словаў,
Або сэнс амаль пахаваны
Пад лускаю словаў пустых.
Цяпер я ведаю,
Але не праз пыл часу,
Ажылае зноў:
«Ave... morituri te salutant...»
І адчуваю
Немагчымасць сысьці са шляху,
Хоць не трymае ніхто і нічога...
Толькі сумленыне...
Бо ёсьць толькі два бакі:
Або
Ісьці да канца жывым
З годнасцю ў горда ўзынтым твары,
Або
Збочыць
І мёртвым уласці на шэрыя пожні часу,
Уласці ў дрыгву і глядзець у неба,
І ведаць, што нігды туды на трапіш,
І камень на шыі душы
Ужо намацае дно...
Бо адзіны свабодны ўздых —
І стагодзьдзі турмы на йснуюць.
Адзіны ўзмах вольных крылаў —
І, раскрытыя, іх на ўціснучу ужо
Ўсталёвия краты.
Патроху, але няумольна
Іх пазалота блажне

Ў съятле Вольнага сонца,
Ў съятле Вольных вачэй,
Пад Вольным небам
Для Вольных людзей
Назаўсёды.
Жыве Беларусь.

*Менск***Юры Стасінскі****РАЗВІТАНЬНЕ З ІНСУРГЕНТАМ**

На Акрэсціна сёмыя суткі гучыць палянэз.
На танцляцы паміж іржавага дроту:
Хмарай буе слодычны бэз,
І водар зъянтэжыць мусаўцаў роту.

Съязьмі сплылае сэрца зноўку ўсміхаецца.
Сны мрояць рэшткі муроў.
Ды гучыць палянэз, не спыняеца.
Ды вітае свабода сваіх ваяроў.

Калінousкага плошча інсургентаў шыхтуе...
«Адкуль ты, хлопча, паведай?
Я — зь Менску, я — зь Берасця,
зь Віцебску — я,
З вільні, з Горадні,
З-пад Мазыра на Палесьсі, дзе Прыпяць

вандрое...

Нас — съвет вялікі. Ты, хлопча, ўведай:
Наваградчына ўсенька тут,
І шмат хто — з Падняпроўя.
Тут з Магілёва й Смаленску харугвы,
І Жмудзь, і Валынь,
І Украіна нам зычаць здароўя,
І шмат хто яшчэ,
Бо ад мора да мора — наш край,
Наш слодычны бэз,
Ды Акрэсціна, дзе сёмыя суткі

гучыць палянэз...»

*Менск, сакавік—красавік, 2006***Раман Латушка**

Ціха—ціха...
Нешта б'еца ўнутры
Ціха—ціха...
Спіняеца дыханыне,
І гэта ад кахрання
Ледзь не разрываеца.
Сыцішылася, супакоілася,
Ціха—ціха...
І гэтак працягвацца будзе,
Пакуль жывыя людзі, і іхнія пачуцьці
Кіруюць гэтым
Ледзье чутна,
Ціха—ціха.

Менск

Край Сысоў

Сяргей Сыс піша пра радзіму — вёскі Холмеч, Дварэц, Калочын, Велін, Левашы, Брагідоў, Красны Мост, Заспа, Гарошкай.

Мая радзіма — мой Смутак. Бо той, для каго гтотае зацёртае, запмальцавана слова ня толькі пэўны геаграфічны арыенцір — рака, скажам, альбо лес, высіпа ці месца, дзе знайшли апошні спачын продкі, — а япчэ і крыніца бясконцага болю, і хвалючая адказнасць за яе лёс, той ня зможа адчуваць любоў да бацькаўшчыны бяз Смутку. Відаць, гэтая выснова ў значнай ступені датычыць і мяне. Шэрагі продкаў маіх — на многіх могілках, што раскіданы над чырвонымі глінішчамі дняпроўскага абрыву ад Холмечу да самай Заспы, на гэтай спрадвечнай паласе жыцця. Усе яны паходзілі па-славянску, нагамі на ўсход, але ня толькі на ўсход. Бо на ўсходзе — Дняпро, частка іх съветаўспрыманья, лёсу, жыцця. Некалі адзін з дзядоў, Іван, здаецца, так і памёр у чаўне, калі шлёгнуў з ракі плотак. І прыбіла той човен да берагу ажно пад Лоеўкам.

Бацьку майго насіла па рэчышкай зямлі нямала, а разам зь ім і маці і чацвёра дзяцей. Такім чынам ён настаўнічаў. Бацькавы карані ў мястэчку Холмеч, там, дзе некалі быў стары замак і двойчы на год праводзіліся вялікія кірмашы. Маці — з Дварца. Сам я нарадзіўся ў Пракіслі, а жыць даводзілася і ў тым жа Дварцы, і ў Холмечы, і ў Вулкане, ці на Вулкане, — бачыце, нахват такія назвы сустракаюцца! Тут наогул з назвамі нехта перамудрыў, бо той жа Вулкан знаходзіўся у недалёкім

мінулым недзе паміж Марсам і Венерай. На жаль, венерыян у пяцідзясятых гадах перасялілі ў больш ізрэпектабельную вёску. Нарэшце, большая частка дзіцячых гадоў праішла ў Заспі. У шчыльным ланцугу прыбярэжных вёсак цяжка знайсьці такую, дзе не жылі б хоць і далёкія, але ж спачыкі. Гэта япчэ, акрамя названых мясцінаў, і Гарошкай, і Калочын. Дарэчы, паміж Дварцом і Калочынам, літаральна за 100 метраў ад мясцовых могілак, дзе ва ўзроўні 96 гадоў знайшла спачын мая бабуля Садаводава Ганіна, славутае калочынскае гарадзішча, якое дало назну цэлай археалягічнай культуры. А ў Гарошкаве таксама — гарадзішча, гарошкавіцае. І побач зь ім спачыкі; а япчэ зусім нядаўна бываў тут наездамі ўлетку аднафамілец і вялікі Паэт Анатоль Сыс.

...сюды, за плот, штодня дзясяткамі гадоў скідвалі скражкі ад рачных бяззубак. Іх зьбіралі ў рацэ дзеци, каб мясам з ракавак карміць качак і сывіней...

Дзымітры Лінг, прафэсар Гомельскага дзяржуніверситету імя Скарыны, які, дарэчы, таксама з рэчышкай зямлі, так пісаў некалі пра тых старадаўнія гарадзішчы: «...у Рэчыцы і яе наваколі ўзсады пануе незвычайная аўра, непадладная зменам на працягу стагодзьдзяў. Гэта інтуітыўна адчуле самыя старожытныя людзі ў Беларусі, невыпадкова тут побач месціцца гарадзішча зарубінецкай і мілаградзкай культур, дзе да

гэтага часу можна знайсьці чарапкі, мацісты, крамянёвы наканечнік стрэлаў». Трапляліся ў маленстве такія рэчы і мне, а некаторыя і дагэтуль засталіся са мной.

Неяк на Вялікдзень выдалася нагода праехацца зь сябруком Валер'ем па дняпроўскім правабярэжжы — вёсках Холмеч, Дварэц, Калочын, Велін, Левашы, Луначарск (Брагідоў), Красны Мост, Заспа, Гарошкай. Месцамі памяць не захавала дакладных арыенціраў, але хаты спаякоў часам дапамагалі знайсьці тамтэйшыя жыхары. Валера тады жартаваў: з такой, маўляй, раднёй можна жыць ды радавацца (вядома ж, Вялікдень: і пачастуюць, і нальюць, і з сабой дадуть). У Дварцы над стромаю старога раўчuka, парослагу вольхай і ляшчынай, урасте ў мурог, дажываючы свой век, асірацелая хапіна бабы Ганны. Зайшлі на двор, а яго — двара — ніяма. Усё захапілі ў шчыльны палон маладыя паразікі асінак і бяроз; проста сапраўдныя нетры, ледзіве прадзерліся да дзвіярэй. Стаяў у гэтym маладым і нахабным ліску, прыгадваючы, як садзіў тут, на схіле рова, год трыццаць зь нечым таму кусыцік бэзу. Цяжка паддавалася ямка, бо рыдлёнка не магла адразу прабіцца праз пласт ракавак таўшчынёй з локаць. Бабуля растлумачыла, што сюды, за плот, штодня дзясяткамі гадоў скідвалі скражкі ад рачных бяззубак. Іх зьбіралі ў рацэ дзеци, каб мясам з ракавак карміць качак і сывіней.

А на сэрцы, нягледзячы на сьвяты дзень Хрыстовага ўваскрасення, было шчымліва. Са мною падарожніцаў Смутак. І куды ад яго падзеца... Лягчай, напэўна, быць чалавекам без каранёў, істотай наднацыянальнай. Ното звычайнім, чым вось так, пастаянна, адчуваць прысутнасць у сабе гэтага неўміручага Смутку.

А ў маленстве ж такога пачуцьця не было. Падлёткам, калі ці ня кожны цёплы вечар на колы ровара намотваліся кілямэтры знаёмых дарог, радзіма была мне ўсюды: і ў Сьвір'ядавічах, куды дабіраліся ў клуб на танцы, і ў Левашах, і на Mai, дзе нас, засыпенскіх хлапцоў, чакалі найпрыгажайшыя ў сьвеце дзяўчата... Анідзе не было адчувацьня, што ты прышлы, што ня дома. Ра-дзі-ма! Гады, зразумела, пашырлы далягляды самога паняцьця: сталі сваімі, блізкімі, і Гомель, і Менск, — аднак паралельна час неўпрыкмет звузіў географію адчувацьня Смутку. Прыкладна так, як у фокусе павелічальнага шкельца. Гляджу ў яго, бачу — Заспа. Тут маці, тут зусім нядаўна памёр бацька. Гэта вёска, якая ніколі не была роднай, але ня стала і

PHOTO BY MEDIANET

чужой. За дзесяцігодзідзі жыцця па-за ёй зьявіліся новыя вуліцы, дамы і, вядома, шмат новых людзей. Частка зь іх — вымушаны перасяленцы зь вёсак, апаленых чарнобыльскім попелам. Да таго ж акрылела новае пакаленне. Зараз і павітацца на вуліцы часам няма з кім. Хіба што пад мясцовым магазінам, дзе ўжо апоўдні цымголяць цыгарэты і аднагодкі, і сябры дзяяціства. Здараецца калі-нікалі, у тутэйшай дзяўчыны ці хлапца заўважаеш харектэрныя, вядомыя здаўна рысы твару і тады здагадваешься, што яны носяць на сабе адбітак вобразу сваіх бацькоў. І ўспамінаюцца тады роды Куртаў, Цукерак, Ярцаў, Сямбрэраў ці Стрыжакоў.

Але ж ізноў пераследуе Смутак. Ад безвыходнасці і непапраўнасці зъменянаў, ад таго, што замкнёнасць, абмежаванасць індывідуальнага валоданьня Радзімай паволі нішчыла, ад таго, што частка вясковуцай бессэнсоўна стаіць пад мясцовай крамай.

Ды ўсё ж на ўсе часы, да самага майго скону застаецца са мною Дняпро.

Барысфэнэс, Славуціч, бацька нашых рэк. Зрэдку наведваючы Заспу, не могу не сустрэцца з гэтай векавой веліччы. Ад самага маленства вядомыя мне яго старыцы і рукавы, мялізы й перакаты, віры і кручы. Рака — гэта цэлая краіна, у якой ёсьць усё: межы, цэнтральныя раёны і правінцыі — Груда, Самоўня, Засабка, Перавал, Евін пясок, Вінчавае возера... А ў жніўні тут чырвaneюць чарапоўня карункі чыліму — рэліктавага вадзянога арэха, якім няможна не паласавацца. Дзіўная гэта расыліна. Калі сьпелая калючка падае на дно, то зусім неабавязкова, што ўвесну яна праразьце. Можа прайсьці дзесяць ці наагул пяцьдзесят год да таго моманту, калі над гладзідзю вады зьявіцца невялічкі зеленаваты карунак, — значыць, сыпліцца зоркі і насыпеў ягоны час. І дагэтуль стаіць на беразе бацькоўскі човен, а рука і цяпер не стамляеца апускаць вясло ў цымнянія глыбіні вады. І тады пачынаецца падарожжа ў дзяяціства, у той час, калі межы Радзімы былі тут, а значыць, была і сама Радзіма. Хаця ці

магчыма ўвайсьці ў адну і ту ю ваду двойчы? Ранейшы пляж — пабраўся твяньню і брудам. На Галоўцы — такую назну мае востраў пасярод Дняпра — плястыкавыя бутэлькі, бітае шкло. Калі трапляю сюды і вызначаю месца для стаянкі, каб павудзіць у выходны дзень, спачатку некаторы час прыбераю съмецьце, спальваю яго на вогнішчы. Пralівы пазарасталі лотацыю і серпаратыкам, дый рака паволі звужвае свае берагі. Тады ахінае Смутак. Мой съветлы Смутак па маёй вечнай Радзіме. Вызваліцца ад яго, відаць, немагчыма, ды і не хачу. Нямецкая пісьменніца Ангеліна Мэхтэль сказала некалі:

*«Хто прыдумаў яе сабе,
Гэтую неласкавую краіну,
Радзіму маю».*

Я дадам: сваю радзіму і свой съветлы Смутак я стварыў сабе сам.

Загаловак ад Рэдакцыі. Аўтарскі загаловак
— «Мой съветлы Смутак».

Мартыненка і Мяльгуй: «Касмапалітызму — не!»

Зазвычай музычны журналіст — гэта студэнт-гуманітар, які па сканчэнні вучобы наядаетца гэтай кухні (ад якой, дарэчы, пракарміцца цяжкавата) і сыходзіць у іншыя сфэры. Журналісты Вітаўт Мартыненка і Анатоль Мяльгуй — адны з тых нешматлікіх, хто вырашыў дзяўбесці камень айчыннай музычнай культуры і надалей. Першы аскепак — кніга «Праз рок-прызму», выдадзеная ў Амэрыцы яшчэ пры «сэсэсэры». Другі — зьявіўся ажно праз 17 год. Вітаўт і Анатоль распавялі пра съвежае выданье «222 альбомы беларускага року і ня толькі...», крэты вызначэння беларускай музыкі і стан айчыннай музычнай журналістыкі.

«Наша Ніва»: Лічба 222 — гэта канцептуальная ўмоўнасць, адвольная містычнасць ці сапраўды болей беларускіх альбомаў не знайшлося?

Вітаўт Мартыненка: Успыў містыкі ёсьць. Назуў падказай стары прыхільнік беларускага року Юрась Мурашка. Мы плянавалі ўзяць роўна 100 альбомаў — прааналізаваць лепшае, але матэрыйалу набралось значна болей. Рэальна ў кнізе разглядаецца ля 500 альбомаў — мы ўзялі ня толькі лепшае і вядомае, але і рарытэты як, напрыклад, у выпадку зь «Ліцьвінамі», якія запісалі некалі альбом у Амэрыцы, і тут пра яго амаль ніхто ня ведае.

Анатоль Мяльгуй: «222

альбомы» мы выбралі таму, што адносна назывы «100 альбомаў» лічба 222 ілюструе колькасны рывок беларускага альбомнага выдаўніцтва, які адбыўся за час падрыхтоўкі кнігі да выдання.

«НН»: Ці кіраваліся Вы пэўнымі вызначальнімі крэтырамі, ці браўлі ўсё, што пад руку трапляеца? Дзіўна, што ў кнігу трапілі ўкраінцы, а такіх айчынных музычных славутасцяў, як «Ляпіс Трубяцкій» і *Drum Ecstasy*, вы прамінулі.

АМ: Мы кіраваліся даўно вызначанымі для сябе крэтырамі. Яны ў тым, што ў нашай краіне ёсьць «беларускі рок» і «рок зь Беларусі». Гэта значыць, што мы супрацьпастаўляем культуралігічны падыход падыходу пашпартнаму, які пануе ў дзяржаўнай таталітарнай «бел-папсе», калі да «беларускіх выкананіццаў» прылічваеца і Антонаў, і Буйноў, а новым словам у «белорускай музыке» абвяшчаеца «Чук і Гек» і яшчэ чорт ведае хто...

Таму мы лічым, што ўкраінскія «Тартак», «ТНМ Конго», «Воплі Відаліяса-ва» значна больш прыдатныя для нашай кнігі, чым згаданыя вамі камэрцыйна-каляніяльныя праекты «Ляпіс Трубяцкій» і *Drum Ecstasy*. Вядома, мы будзем рады ў будучыні вітаць гэтых выкананіццаў у беларускім культурніцкім дыскурсе (разумела, для інструментальнага гурту гэта зрабіць цяжкай, але магчыма!). Але пакуль іх імкненыні вельмі слабыя. Таму

іх рэлізы ня трапілі ў нашу кнігу.

ВМ: Гэту кнігу складаў не навуковы інстытут, гэта кніга двух журналістаў — Мяльгuya і Мартыненкі, якія апісалі тое, што яны рэальная слушаюць. Свой выбар мы абгрунтоўвалі беларускім кантэкстам і выбіралі толькі ту музыку, якая належыць пэўнаму этнасу. Таму, напрыклад, касмапалітычным бубнам з *Drum Ecstasy* і «Ляпісам» у ёй месца не знайшлося. У кнігу ўключылі таксама некоторых тых, хто канкрэтна належыць да ўкраінскага этнасу. Адсюль і дадатак у загалоўку: «...і ня толькі...».

«НН»: З Вашых словаў разумею, што «Сашы і Сіроўкі», напрыклад, месца ў беларускім музычным кантэксьце таксама не знаходзіцца?

АМ: Альбом «Ска-ты» «Сашы і Сіроўкі» — зусім іншая справа. Тут адчуваеца съвежы погляд на творчасць і моўную сытуацию ў краіне. Адсюльнасць гэтага дыска на старонках — выпадковасць, як і адсюльнасць некоторых іншых вартых альбомаў.

ВМ: А я нікому сваёй думкі не навязваю. Іх можуць лічыць хоць японцамі. Я там нічога свайго не знаходжу, і пісаць пра тых, каго я сам ня слухаю, не выпадае. Можаце лічыць, што ў нас сапсаныя музычныя густы.

«НН»: Ці значыць гэта, што на першы плян выйшла суб'ектыўнасць, але не навуковасць, спроба абагульніць?

АМ: Кожная рэцензія,

твёр, кніга — гэта прадукт суб'ектыўнага аналізу. З гэтай суб'ектыўнасці і нараджаеца аб'ектыўная карціна сучаснасці. І толькі будучыня пакажа, што сабой уяўляе наша кніга — мары двух апантаўных прыхільнікаў ці важкі навуковы і мэтадалагічны ўнёсак у практику існаванья беларускай культуры ў антынацыянальных умовах.

ВМ: Калі густ сапраўды адсутнічае, то і анікай навуковасці быць ня можа. Думаю, што чытачы ўхваляць наш падыход. Кніга дае чалавеку струмень съядомасці і заахвочвае на паглыбленьне ў беларускі дыскурс, а пакуль шмат у каго зь беларусаў «Москва ў галаве».

«НН»: У такім разе ці можна лічыць гэткі жанр — «кніга рэцензіяў» — найболыш тут прыдатны? Па-моіму, гэта звучае чытацкае кола.

ВМ: Кніга падпарадкоўвана задуманай энцыклапедычнай структуры. І, мяркую, да яе будуть звязватацца і тыя, хто прагненіе яшчэ знайсці сваю музыку, і людзі абазнаныя. У «222 альбомах...» мы аналізуем тое, што дае нам гэта музыка. Магчыма, што нехта знайдзе тутсама нешта іншое для сябе. У гэтым і задача нашай працы — каб чалавек зразумеў, што музыка граеца для таго, каб штосьці стварыць у душы.

АМ: Адна з функцыяў музычных крытыкаў — як мага больш дакладна вызначыць музычны стыль.

Вітаўт Мартыненка і Анатоль Мяльгуй канструктыўна-каляніяльнага не прымаюць.

Часта гэтыя вызначэнныя крытыкай і самавызначэнныя музыкаў не супадаюць. Але гэта ідзе на карысць музыкам: большая колькасць спажыўцоў розных музычных схільнасцяў звяртаюць на іх увагу.

«**НН**»: «222 альбомы...» можна разглядаць як працы Вашай колішніх працы «Праз рок-прызму». Ці будзе працы «Альбомаў»? Ці бачыце выгодных пераемнікаў у справе музычнага аналізу, каму можна пакінуць такое багацце?

ВМ: Лепей бы, каб працягнуў справу нехта іншы. Мне асабіста не хацелася б марнаваць высілкі, бо «тут нікому нічога не патрэбна», як пле Вольскі. Але

шмат нашых крытыкаў робяць так: бяруць нейкую недасканаласць — і сымнююцца зь яе. Людзей, якія б любілі беларускую музыку і хацелі б яе зрабіць лепей, — ня так шмат. Нідаўна адкрыў адну такую журналистку, якую цяпер і лічу сваёй пераемніцай, — Катярына Бязмацерных.

Акрамя ідэі пашыранага выдання «Альбомаў», ёсьць яшчэ праекты. Вось цяпер у адным з выдавецтваў разглядаюць магчымасць выдання майкнігі «Вітаўт Мартыненка. Прадмовы і пасыялоў» — гэткі закос пад Скарыну. Пісаў шмат прадмоваў да беларускіх дыскаў і хачу цяпер іх сабраць пад адной вокладкай у гэткі шыкоўны альбом.

АМ: Пакуль мажлівасці выдання «Праз рок-прызму—3» мы ня бачым працяжнасць асабістых выдавецкіх праектаў. Я вяду перамовы пра выданье налета кнігі маёй аналітыкі

Іх могуць лічыць хоць японцамі. Я там нічога свайго не знаходжу, і пісаць пра тых, каго я сам ня слухаю, не выпадае.

і эсэістыкі ў бібліятэчцы часопісу «Дзеяслоў». Хацелася б выдаць зборнік шматлікіх інтэрвію зь беларускімі музыкамі.

Безумоўна, мы зь Вітаўт

там прыглядаемся да тых музычных крытыкаў, якія маглі б працягнуць нашыя напрацоўкі на карысць сучаснай беларускай культуры. Яны цяпер гуртуюцца вакол «Музыкальной газеты», інтэрнэт-парталу «Ту-зін Гітоў», «Аўтарадыё», самвыдату «Асыпірынавы матузок» ды іншых. Называць іх пайменна было б несправядліва адносна тых, хто ня трапіў яшчэ ў поле нашага зроку. Ці будзе наша кніга, як вы кажаце, «багаццем» для пераемнікаў — пакажа час. Але мы дасягнулі нашай мэты — паказаць багацце нацыянальнай рок-сцэны. І пра гэтае багацце мы кажам у поўны голас маладым беларусам.

Гутарыў Сяргей Будкін

Мяне завуць Эківокі

Аляксандар Сухараў,
West Records,
2006.

Хочаце нашага Леанідава?
Вось ён.

Жыцьцярадасны попе ад лідэра гурту «Эківокі», вядомага з узелу ва ўсіх магчымых беларускіх цырымоніях і фэсты-валіх — ад «Рок-каранацыі» да «Скрыжаваньня Эўропы». Гурт, які трymаўся заўжды аднаасобна, вялікіх вяршыняў не скараў, на сольная выступы не наважаўся, аднак меў такую-сякую па-пупулярнасць. Гэтым альбомам Сухараў разьвітваеца з «Эківокамі» і выпраўляеца ў сольнае плаванье. Тым больш сымбалічнай падаецца назва дыска на чале з аднайменнай песнай — наколькі разумнай, настолькі й гітовай. Музыка і слова Сухарава заўжды вызначаліся немудрагелістасцю кшталту песні з рэфэрэнсам «Мая сабака — лапы, хвост і скураны нос». Аднак асаблівай агіды, як некаторыя прадстаўнікі беларускай поп-спэцы, Сухараў ніколі не выклікаў. І меў патонціяль съпевака для ўсёй сям'і. У экспекаліста «Эківокаў» з выглядам Бона асабліва добра выходзяць лірычныя поп-гіты, да прыкладу, «Мама», «Адзін», «Сям'я». Апошній згаданай песніяй Сухараў і запомніцца. Хочаце нашага Макса Леанідава? Вось ён.

Дах

Алесь Камоцкі, Aist Music, 2006.

Песні задуменнаага дзівака.

Песні Камоцкага заўжды вызначаліся сваёй інтэлігентнасцю. Ён нават не пяе, а лагодна нашэптае пад гітару свае вершы і зачароўвае сваім мэлодыямі. Гэты дыск — не вынятак, але на ім паўстаете не Камоцкі-бард. «Дах» — музыка іншага гатунку, яна хіліцца ўжо ў бок шансону.

У музычнай афарбоўцы альбому ўзялі ўдзел музыкі з WZ-orkiestra, гітарыст Алег Змушка (ён звычайна падыгрывае беларускім папсавікам), Юлія Глушыцкая (яе віялянчэль гучэла ў «Новым Небе»), Валер Башкоў (Kriwi, «Сястра») ды іншыя. У выніку і без таго прыгожыя запамінальныя песні Камоцкага расквітнелі яшчэ болей!

У агульным настроі «Дах» паўтарае «Паравіны году» Вайцюшкевіча. Гэта песні задуменнаага дзівака, які любіць бязмэтна паблукать па вулках; магчыма, што ў яго ўсё ў жыцьці добра, але ён, пэўна, знойдзе, зь якой нагоды пасумаваць-паразважаць: «Проста — убачыць неба, цяжка — у яго паверыць». На дыску пераважаеца баляды, павольныя і ўдумлівія, як «Марыльцы» пра прыход «спрасонія непрыбранай вясны» ці прысьвячэнне «Гораду», у якога лірычны герой Камоцкага адпрашаецца дамоў. Рытмічная і вясёлая песня на дыску толькі адна — «Птушкі».

«Дах» можна аднесці да катэгорыі «Дыск для ўсіх». Такая музыка не раздражняе нікога.

Жыве рок-н-рол

:B:N:, БМА Group, 2006.

Бярозаўскім хлопцам хочацца верыць.

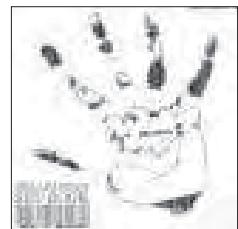
Гэты альбом мусіў бы выйсці недзе на перабудовачным зломе, калі была мода на скуранкі і надпісы ў пад'ездах AC/DC, калі заканадаўцамі нефармальнай моды ў нашай вялікай краіне быў Judas Priest ды Black Sabbath, а ўся младзь раўла на канцэртах ім падобных «Жыве рок-н-рол!!!». Тады гэта было актуальна. Цяпер такое крычаць як мінімум банальна. Але бярозаўским хлопцам хочацца верыць. Ёсьць нешта ў гэтих трывіяльна скляпаных, просьценкавых зрыфмаваных і наўнона съпетых песенках, што змушае выбегчы на танцплошы ды выкінуць забытую ўжо «казу». Відаць, у прадчуваныні такіх абвінавачаньняў у :B:N: і зьявілася песня «Моднікі». Іншых бы засысталі, а :B:N: — нічога, пракатаўцаць. А ў Польшчы дык наагул іх уважаюць за адну з найлепшых беларускіх камандаў разам з

N.R.M. Во што бывае, калі рэгіянальным гуртам у Менск ходу няма. Але, у адрозненьне ад згаданых «энэрэмай», не стае ў іх творах бунту. Калі чуеш драйвовы рок, хочацца пачуць і пратэст, у іншым выпадку выбар музычных сродкаў падаецца ня надта апраўданым. У :B:N: гэтага не стае. Пра што съявяе лепшы гурт гораду Бярозы? Цягнікі, гарады, крылы, дажджы. Ці вось такі наўняк: «Тэлефон мяне захапіў у палон. Голос твой вядзе мяне за табой». Але шчыры съпета, факт.

Альбом гучыць куды лепей за папярэдні дэбютны дыск гурту «Не трывай». Рэкамэндуецца слушаць на падвышанай гучнасці.

Belarusian Red Book

Music of Belarus, 2006.

Беларускі рок пайшоў на экспарт.

Беларускі рок пайшоў на экспарт: супэр-паліграфія і аздабленыне, супервыкананіе і падборка песен. Пакуль што для прома-мэтаў. «Чырвоная книга» беларускага року была выдадзена дзякуючы высілкам берлінскага журналіста Інга Пэца дзеля таго, каб прыцягніць увагу да нашай музыкі нямецкіх журналістаў, выдаўцоў, прадусэраў, таму ўвесь наклад разышоўся на падарункі.

З падобных падарунковых айчынных выданняў прыгадваюцца толькі CD-фотаальбом «Я нарадзіўся тут» і «дара-гое» беларускае выданье трыв'юту Depeche Mode. У 20-старонкавы буклет да дыска ўкладваюцца здымкі, сціслая гісторыя «чортавага тузіна» беларускіх музычных праектаў, выказваны музыкаў пра культурную ситуацыю на Радзіме, урыўкі з сусветнай прэсы пра айчынную рок-музыку і, што важна, галоўнай беларускія гіты ў перакладзе на нямецкую мову. Беспасярэдне на дыску — самае важнае: «Мая краіна», «Госьці», «Слуцкая брама», «Я нарадзіўся тут», «Тры чарапахі» і г.д. — галоўнай музыкі беларускага року. Паслухаеш так ўсё разам і падумаеш: а Беларусь жа — музычны цэнтар Эўропы.

Сяргей Будкін

Запытаўся ў жабкі бусел:

«Ты чаго сумуеш?

Пракачу па Беларусі –

Эх, не пашкадуеш!»

Вылецелі зь Белавежы,
Рушылі да Менску,

Потым – да ўсходніх межаў,

Ледзь не да Смаленску.

Край наш родны аглядалі –

Шмат у ім вабнотаў...

Ды найбольш упадабалі

Роднае балота!

Капітан Гонакоў

У Юрэвічах будзе музэй першабытнага чалавека

Як паведамляе БелТА, тэрыторыю музею (20x30 м), будзе накрываць шкляны купал з адным апорным мурам. Пабудова накрые тэрыторыю, дзе на цяпер адбывающа маштабныя раскопкі. Экспанатамі стануть знаходкі ар-

хеолягаў. Першых наведні-
каў музэй прыме ўжо ў 2007
годзе.

Юравічы — найдаўнейшае пасяленыне чалавека ў Беларусі. Першыя людзі з'явіліся тутака, над Прыпяцьцю, 26 тыс. гадоў таму.

ВЕРАНІКА ДЗЯДОК

«...А вось паміж імі — мы!»

Два гады мы не пісалі пра
справы суйчыныкаў, якія зна-
ходзяць асалоду ў аблукрежэнні
чужых фішак. Між тым пры-
хільнікі «прыгожага цячэння ка-
мянёў» (так гучыцы пажаданні
поспеху ў гулі го, яна ж бадуک,
яна ж вэй-чы) актыўізавалі і ў
віртуальнай прасторы, і ў «оф-
лайне». Яны адкрылі інтэрнэт-
старонку, з якой любы ахвотны
можа навучыцца правілаў го.
Тамсама — захапляльны аповед
пра тое, як беларускі чэмпіён
Аляксандар Супонеў змагаўся з
прадстаўнікамі Францыі і Ман-
голіі на 27-м Чэмпіянаце свету
сірод аматараў у Сасаба ля Наг-
асакі. Набраў ён усяго трох балы
у восьмі турах, затое пазнаёміўся
з майстрамі, пайдзельнічай у кан-

грэсе IGF — сусьветнай фэдэрацыі го.

«Клуб інтелектуальних гульняў Усходу» пры БДУ атрымаў новую назыву «Сад камянёў», што адразу завабіла навабранцаў. У час вакацыяў збірацца афіцыйнае гошнікам няма дзе, і яны выбрали для міжсобных баталій... мантарду гандлёвага дому «Няміга». Хоць «у гэтым годзе на Нямізе кепска — зашмат п'яных маладзёнаў», як са скрухай адцеміў наведнік сайту igo.jino-net.ru.

Знайшоўся й аматар, нязгодны з тым, што правілы гульні выкладаюцца адно на мове суседніх дзяржав. Паляшук пад нікамі «Сымонка Салаве́йка» самачоху пераклаў падручнік го Хіроки Моры на беларускую. Такім чыт-

Наша ёсё

У час, калі адзін ледавік падтаяў, а другі яшчэ не прыпой, Юравіцкая гара была ўзьбярэжжам вялізнага возера — мора Герадота, а пасьля — басейну Прыпяці. Арктычныя вятры дымулі з поўначы: там, дзе сёньня Менск, высіўся ледавік. Уздоўж яго кромкі па тундры блукалі статкі мамантаў.

Гэтыя чатырохмэтровыя траваядныя волаты былі адносна лёгкай здабычай для тагачасных людзей. Нашмат лягчэйшай, чым які пячорны мядзьведзь або тыгр. Дый хто надумаўся б паляваць на тыгра ў тыя часы? Умовай выжыванья грамады быў стопрацэнтны прагматызм. Таму ўпаляваны сямітонны мамант выкарыстоўваўся бяз рэшты. Ён на толькі карміў сваім мясам, апранаў у сваё футра і ўзбройваў прыладамі з сваіх костак. Ён яшчэ і саграваў — дрэва ў тундры не было зусім, і попел на месцы вогнішчаў, які знаходзяць археолягі, выключна касцяны. А з чарапоў ды іклаў мамантаў людзі будавалі хаціны.

Клімат — вечная мерзлая прасьціралася да сярэдзіны Украіны — спрыяў захаванью мяса. Ёсьць верагоднасць, што археолягі натыкнуліся якраз на такую «лядоўню». Людзі съязнгулі сюды некалькі «падсьвінкаў», каб мець запас мяса.

Можна юявіць, як паляїүнічыя да рэзі ў вачах
угледаліся ў роўнядзь, прыпарушаную сънегам: ці ня
зъявяца на даляглядзе марудныя бурыйя постасці? Ці
не над імі гэта віецца лёгкая пара там, удалечыні? Як у
галодныя месяцы вядзьмар, які ня здолеў варажбою
прывабіць мамантаў, намагаецца не сустракацца
позіркам з аднапляменьнікамі.

Маманты прыходзілі і сыходзілі, людзі галадалі і наядаліся, выміралі ад пошасьцяў і зноў засялялі бераг ледзянога возера. Так было, аж пакуль наступны ледавік не пагнаў людзей на поўдзень.

Нічога не зъмянялася сотні гадоў. Нам, якія маюць гісторыю, цяжка гэта асягнуць.

ы»

На форуме беларускіх вэйчы-
стаў сп. Супонеў расказаў пра па-
цешную неспадзівянку. Ён гуляў у
пары з японскім аматаркамі суп-
раць іншых гасцей, дык выявілі-

ся, што яго партнэркі, якія вало-
далі толькі японскай, ня мелі
жаднага паняцьца пра Беларусь.
Яму даводзілася тлумачыць нешта
накштат: «вось Расея, вось
Польша а вось паміж імі — мы»

Каб жа гэткія тлумачыні зрабілісія, урәшце, залішнімі... **ВР**

<http://weiqi.at.tut.by>

Як би ви згулялі?

З.Лыбін — М.Панкоў. Сэанс адначасовай гульні ў «НН», Менск, 2006.

Alphabets: 1. $\text{q}^{\text{g}6+}$ + $\text{k}^{\text{g}4+}$, 0-0-0-TF5 (4431hpi)
2. $\text{l}^{\text{g}6+}$ + $\text{h}^{\text{g}3+}$
Alphabets: 1. $\text{c}^{\text{g}6+}$ + $\text{f}^{\text{g}7+}$, 2. $\text{g}^{\text{g}6+}$ + $\text{h}^{\text{g}3+}$
Alphabets: 1. $\text{z}^{\text{g}6+}$ + $\text{t}^{\text{g}7+}$, 2. $\text{y}^{\text{g}6+}$ + $\text{u}^{\text{g}3+}$
Alphabets: 1. $\text{v}^{\text{g}6+}$ + $\text{x}^{\text{g}7+}$, 2. $\text{w}^{\text{g}6+}$ + $\text{s}^{\text{g}3+}$
Alphabets: 1. $\text{d}^{\text{g}6+}$ + $\text{b}^{\text{g}7+}$, 2. $\text{n}^{\text{g}6+}$ + $\text{m}^{\text{g}3+}$
Alphabets: 1. $\text{p}^{\text{g}6+}$ + $\text{r}^{\text{g}7+}$, 2. $\text{o}^{\text{g}6+}$ + $\text{q}^{\text{g}3+}$
Alphabets: 1. $\text{a}^{\text{g}6+}$ + $\text{i}^{\text{g}7+}$, 2. $\text{e}^{\text{g}6+}$ + $\text{j}^{\text{g}3+}$
Alphabets: 1. $\text{h}^{\text{g}6+}$ + $\text{f}^{\text{g}7+}$, 2. $\text{g}^{\text{g}6+}$ + $\text{e}^{\text{g}3+}$
Alphabets: 1. $\text{c}^{\text{g}6+}$ + $\text{d}^{\text{g}7+}$, 2. $\text{b}^{\text{g}6+}$ + $\text{a}^{\text{g}3+}$

ВОЛЬНЫ ЧАС

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

Фант-АЗІЯ

Клятва (Wu ji).

Кітай—Ганконг—Японія—Паўднёвая Карэя, 2005, каляровы, 128 хв.

Жанр: фант Азія (Кітайская гісторычна казка).**Адзнака:** 8,5 (з 10).

У 80-я гады ў Ганконгу крышталізаўся адмысловы кітайскі жанр — фант Азія. У фант-АЗІЙНЫХ карцінах дзеянічаюць паветраныя ваяры, зачарованыя прынцэсы, прывіды, апранутыя ў гісторычныя шаты, а сярэднявечныя героі вядуть неверагодныя бойкі.

«Клятва» Чэна Кайге, што сталася найпаспяховейшай пракатнай карцінай у Кітаі, менавіта такая. Пекната кітайскага жывапісу, каліграфія кадру, мэдытацыяна-авантурны сюжэт, як у

таўшчэзных кітайскіх раманах.

Чароўнае нацыянальнае кіно кітайскага клясыка Чэна Кайге трэба праста глядзець. У ім усё магчыма.

КАПІТАЛІСТЫЧНЫ РЭАЛІЗМ

Паліцыя Маямі: Аддзел нораваў (Miami Vice).

ЗША, 2006, каляровы, 146 хв.

Жанр: крымінальная драма.**Адзнака:** 5 (з 10).

Дэтэктывы Джэймз Крокет і Рыкарда Табса засланыя ў наркакартэль, каб выявіць «крага», які здаў агентаў ФБР. Апрацыя праходзіць няпроста...

Цуд «Паліцыі Маямі» зусім ія ўтым, што гэта даўгаваты кінапаўтор знакамітага тэлесэрыялу 90-х. (Звычайна адбываецца наадварот — кіно разрастается ў тэлесэры.)

Ніяма нічога дзіўнага ў тым, што героі капіталістычнага рэалізму ў выкананыні Коліна Фарэла й Джэмі Фокса — маналітна-станоўчыя, як персанажы комікаў. Не здзіўляе і наркакартэль, які фізіяноміямі й норавамі нагадвае беларускую вэртыкалъ.

Каханыне дэтэктыва Крокета і наркофінансысткі Ізабэлы (прыгажуня Лі Гун) — таксама ія звышнатуральная звязы.

Ступар выклікае базавае пасланыне, якое праходзіць праз чысьце змрочнае формы. Рэжысэр Майкл Ман выкарыстоўвае лічбавую камэрку, гуляе расфокусам, тыкаеца кінавокам у дэталі скуры, ствараючы амаль фізычна адчувальную атмасферу зла.

Але станоўчыя героі пераадольваюць усё — дзеля справядлівасці й любові.

Андрэй Расінскі

ВАРТА ПАГЛЯДЗЕЦЬ

Субота, 13 жніўня

«Лад», 10.00

«Чалавек-амфібія».

Расея (СССР), 1962, рэж. Уладзімер Чабатароў, Генадзь Казанскі.

Фантастыка паводле аднайменнага рамана Аляксандра Бяляева.

Юнак Іхтыяндар, здольны дыхаць пад вадой, закахаўся ў дачку беднага зьбіральника пэрлінаў. Героям перашкаджаюць багацец і палітыкі.

Відовішчна-насталльгічнае фантазійнае кіно з падводнымі здымкамі. Песьні пра марака, які «доўга плаваў», сталіся гітамі.

БТ, 11.45**«Маем рэчы».**

Беларусь, 2006, аўтар і вядоўца Алесь Матафонай.

Выпуск прысьвечены беларускім паркам.

БТ, 19.25**«Гісторыя каханья».**

Францыя—Вялікабрытанія, 2002, рэж. Даніель Томпсан.

Рамантычная камэдыя.

У аэропорце Фэлікс сипяшаецца да любой жанчыны. Роза ўпякае ад нялобага мужчыны. Ён — маўклівы бізнесовец. Яна — балбатлівая прыгажуня. Пакуль самалёты на лётаюць, героі складаюць адно аднаму кампанію. Чым скончыцца знёсмства такіх розных людзей?

Жульєт Бінош намінавалася на «Сэзара» за найлепшую жаночую ролю. У ролі

героя — Жан Рэно. Кампазытар Эрык Сэра.

БТ, 21.35**«Амэрыканка».**

Расея, 1997, рэж. Дэзмітры Месхіеў.

Мэлядрама.

«Амэрыканка» — спрэчка на выкананыне жаданінняў. Хуліган Лёшка выйграе жаданыне ў найпрыгажэйшай дзяўчынкі мястечка. Дзяўчына — пиявка яго старшага брата...

Побыт 50-х, рэжысура Месхіева і адкладзенася на дзесяць гадоў жаданыне.

БТ, 23.10**«21 грам».**

ЗША, 2003, рэж. Александра Гансалес Іньярты.

Драма.

21 грам — столькі важыць душа, калі пакідае цела.

Лёсы розных людзей перапліліся самым неверагодным чынам. Крысыніна пазбавілася ад наркотыкаў, Джэк пасыля турмы прысьвяціў жыцьцё Богу, Пол чаеке перасадкі сэрца...

Корсткі рэжысэрскі мантаж ад Іньярты, заімітнае быцьцё паміж жыцьцем і смерцю, геніальная акторская гульня.

Ролі выконваюць: Шон Пэн, Наомі Ўотс, Бэнісія Дэль Тора.

Прызы Вэнэцыянскага фесту, Вашынгтонскіх і Лос-Анджеўскіх крытыкаў, намінацыя на «Сэзар» — усяго 47 прэміяў ды намінацыяў.

СТВ, 00.00**«Новыя казкі братоў Грым».**

Нідэрлянды, 2003, рэж. Алекс ван Вармэрдам.

Чорная сучасная казка на арт-гаўзны лад.

Бесправоўны бацька завёў перарослыя Якаба й Марью ў лес. Дзеткі не памерлі, але адправіліся да свайго дзядзькі ў Гішпанію...

Лясьнічха-гвалтаўніца, выразаныя ныркі, гульні ў вэстэрн, галяндзкія зьдзекі з Гішпаніі. Адмысловы фільм.

Нядзеля, 13 жніўня**«Лад», 18.05****«Ватэрлёа».**

Расея (СССР) — Італія — Вялікабрытанія, рэж. Сяргей Бандарчук.

Гісторычны батальны фільм.

Відовішчны й грувасткі фільм, паставлены майстрам батальнага жанру.

Ролі выконваюць: Род Стайгер, Крыстафэр Пламэр, Орсан Ўэлз.

Андрэй Расінскі

КІНО НА DVD

MASTER RECORDS

«Я вінаваты» (Find Me Guilty).

Судовая драма, ЗША, 2006, рэж. Сыдні Люмэт. У ролях: Він Дызэль, Пітэр Дынклэйг, Рон Сылвер.

Гангстэр Джэкс зваленне адваката і абараняеца сам, чым выклікае шок у суду й прысягальных. Заснаваная на рэальных падзеях гісторыя паставлена клясыкам амэрыканскага кіно.

Менск, Кісялевіца 12, 643-21-08

Henik Łojska zaprasza na nowy plener: 24—25 жніўня ў Заслаўі пастануць 12 załatyh apostalaў. Halouńska idea hetaha pleneru, tlu-maćyč ion, daciešči, što nacyja pamiataje pra svaje śviatyni: «Piasok rassypiecca, i apostaly znoū žninkuć, ale my pakažam, što my pamiatajem pra jich i nia tolki pra jich».

Załatyja apostalы ž piasku

Miarkujeccu, što ūdzieť u pracy prymuć 12 maladych skulptaraў. Patrebnaďa dapanoma dobraachvotnika. H.Łojska budzia asabliwa rady bačyč siarod jich hierojaū Sakavika. Dobra bylo b, kab u vašaj vopratcy prysutničaū žoúty koler — koler «Lehiendy ž piasku». Žviečara ū čaćvier zasnujem tabar z namiotaū, nazaviom jaho placam imia Kas-tusia Kalinoŭskaha i padymiem naš biela-žoútabieły ściah. U piatnicu dapanomažam maladym skulptaram adkinu lišnija tony piasku. U subotu, 26 žnijūnia, ražbiary darobiač svajich apostalaў i pakažuć zaslauškim hledačam. I pojduć ludzi dachaty, i paniasuć svajim naščadkam pamiać pra hetyja vobrazy.

Канцэрты Воюша ў Менску

Уладзімір Шлапак

У Палацы мастацтва
(Казлова, 3)
з 12 да 20 жніўня

мае адбыцца фэстываль «Мядовы спас». Адначасова пчалыры прапануюць менчу—кам мёд збору 2006 году і на плошчы калія Катэдральнага сабору. На фэсцы можна будзе набыцца самы розны мёд: ліпавы, майскі, грэчкавы, верасовы. Яго прывязуць беларускія пчалыры і манахі з Палацку, Жыровічаў, Берасцьця. Святае лісавецінскі манастыр пропануе мёд з манастырскіх пасек Алтаю і Башкіріі. Упершыню можна будзе пакаштаваць і чисты мёд з шалвеі.

Праваслаўны мёд

Ушанаванье памяці Якуба Коласа

14
жніўня

У складанье
кветак пачнецца
а 15-й гадзіне
на Вайсковых
могілках
у Менску

13 жніўня споўніцца 50 гадоў, як
памёр народны паэт Беларусі Якуб
Колас — аўтар эпічных пазмаў
«Новая зямля» і «Сымон-музыка».

14 жніўня тыя, хто любіць
Беларусь і беларускае мастацкае
слова, хто шануе талент Якуба

Коласа, прыйдуць да магілы Народнага Паэта на Вайсковых могілках у Менску, каб ушанаваць ягоную памяць.

**Анатоль Сідарэвіч, сябар
Саюзу беларускіх
пісьменнікаў**

15 жніўня на сядзібе Партыі БНФ (былая. вул. Варвашэні, 8)

адбудзецца сольны канцэрт барда Сержука Сокалава—Воюша, які прыехаў на радзіму з Амерыкі.

Сяржук Сокалаў—Воюш — адзін з бацькоў—заснавальнікаў руху за нацыянальнае вызваленне ў 80-я гады. Ад пачатку 90-х жыве за мяжою, спачатку ў Чэхіі, пасьля — у ЗША.

Ён аўтар многіх вядомых беларускаму грамадзству кампазыцый: «Аксамітны летні вечар», «Нефармальны беларус», цыклю «Песьні касінераў». Аўтар гіму БНФ «Фронт, фронт...». Сёняння выступае з новай праграмай «Песьні Лісоўчыкаў» — акапэльныя съпевы жаўнерад лёгкай беларускай конъніцы, якія дзеянічалі на тэрыторыі Рәсей.

Плянуеца таксама канцэрт С.Сокалава—Воюша

22 жніўня ў Доме літаратара.

Тэл. для дадатковай інфармацыі: 668-58-21.

Фэст «Свята мядовага спасу» таксама пройдзе з

12 да 14 жніўня ў Доме Ваньковіча (Інтэрнацыянальная, 33а).

Пляцоўка перад музэем ператворыца ў імправізаваную пасеку з вульлямі і бор-цимі. Таксама будзе арганізаваная выста-ва-продаж і дегустацыя мёду. Таксама ў музэі 12 жніўня а 15-й гадзіне мае ад-крыцца выставка «Казкі Мядовага спасу», дзе можна будзе пабачыць пра-цы Т.Беразенскай, М.Селяшчuka, В.Сла-віка, Н.Паплаўскай.

...бабры, на якіх улады
дазволілі паліваньне,
пачалі рух супраціву.

— Увага! Картэж побач.
Гатовы?

— Бабёр акбар!

ГЛЯДЗІЧЕ ЎКІНО НА КУБЕ

...кубінскія ўлады
хацелі пазъбегнуць
зьяўленення найменшай
падставы для чутак аб
тым, што Фідэль пры
съмерці.

...камуністы-калякінцы творча
выкарысталі факт вяртання ім
мільённага накладу газеты
«Таварыш», канфіскаванага
напярэдадні выбараў.

— Такім чынам, усім
гаворым, што у партіі
стала на мільён таварышаў
болей. Прыхільнікі
Касцяна ўдушацца.

літаратурНЫ сшытак «НН»

жніўень 2006

Хто народны? Апытањне «НН»	26
Юлія Дарашкевіч. Кабінет Брыля	27
Андрэй Федарэнка: «Я не лічу Брыля пісьменьнікам у чыстым выглядзе»	28
Анатоль Сідарэвіч. Змушаныя праца вада для чужое бацькаўшчыны	30
Яечнае пытаныне. Апавяданыне Сяргея Астраўца	32
Віктар Шніп. Залатыя чолы пацалункаў. Вершы	34
Старонкі вершаванага радка	35
Сяржук Сыс. Край Сысоў	38

«НН» СТО ГАДОЎ З ВАМИ

Мамант, самы вялікі звер, які жыв на Зямлі і даўно з'вёўся. Цяпер знаходзяць толькі яго косы.

«НН», 1906, №4

А ТЫ ПАДПІШЫСЯ!

Каб рэгулярна атрымліваць

«Нашу Ніву»,

проста паведаміце ў Рэдакцыю свой адрас.

Адначасова Рэдакцыя звяртаецца з просьбай ахвяраваць на выданыне. Дэталі — старонка 3.

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

ВАЗОНЫ

Падару кветкі! Альяс, драцена. Т.: (8-029) 599-24-33. Слава

ВІТАНЬНІ

Сардэчна віншуем Уладзіслава Саўку з паступленнем ва ўніверсітэт. Зынам табе не перабільца катода з анодам! Усе менскія Саўкі

Інэзу Леаданскую віншуем з паступленнем у ВНУ! Зычу моцнага здароўя, шчасця, вытрымкі і аптымізму! Я цябе мочна кахаю! Віктар

ПАКОЙ

Беларускамоўная студэнтка першага курсу здыме пакой у Менску. Чысьціна і своеасабовая аллат гарантуюцца. Т.: (8-017-71) 3-54-05; 753-91-26 (Святланна); e-mail: sviatlana2006@tut.by

ПРАДАМ

Дзіцячы вазок Akjaz Torent. З усімі наворотамі. Вялікія колы «трактары», зручная ручка для штурхання. Падпічкам «НН» — са звініцай. Т.эл. (8-029) 764-64-27

Ровар беларускай вытворчасці MTB-100 (спартовы), з листоўкам, помпай, званком, беларускім налепкамі (герб, съязг). Т.: (8-029) 599-24-33

ПРАЦА

Патрэбна дапамога для ўладкаваныя лецішча ў малаяўнічым месцы пад Менскам. Жытло, ежа, а таксама на вельмі вялікай, але стабільнай аллат гарантуюцца. Т.: 706-55-71 (Галіна)

ТРАКТАР

Куплю трактар МТЗ. Т.: 164-93-85

КНІГІ

Кнігі, артыкулы, апавяданні, эсэ, інтэрвю, гасцёўніція Паўла Севярынца — www.seviarynets.net. Рэгулярнае абаноўленне

ПАТРАБУЮЦА
КАМЕНШЧЫКІ
для працы ў Менскай вобласці
АПЛАТА ЗДЗЕЛЬНАЯ
АД 1000 000
РУБЛЕЙ У МЕСЯЦ
ВЫПЛАТА 2 РАЗЫ НА МЕСЯЦ
тэл. у Менску (017) 259-17-65

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:

З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914),

Янка Купала (1914—1915), А.Луцкевіч,

У.Знамроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Настя Бакшанская

галоўны рэдактар Андрэй Дынько

фотарэдактар Арцём Ліва

нам.галоўнага рэдактара Андрэй Скурко

мастакі рэдактар Сяргей Харэускі

выдавец і заснавальнік Місцовы фонд выданья

газеты «Наша ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЙ:

220050, Менск, a/c 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,

8-029-707-73-29.

E-mail: nn@promedia.by

On-line: www.nn.by

© НАША НІВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос форматам А2, 6 друк. арк. Друкарня РУП «Выведавецца «Беларускі Дом друку». Менск, пр. Ф.Скарбіны, 79. Рэдакцыя не нісце адказнасць за зміст раклейшых абвестак. Кошт свабодны. Пасывядчаныя абрэгістрацыі парыядычнага выдання №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзенне Міністэрствам інформацыі Рэспублікі Беларусь. Юрыдычны адрес: 220030, г. Менск, вул. Калектарная, 20а-112. Р/р 301521200012 у МГД ААТ «Белінвестбанку», Менск, код 764.

Наклад 2371. Газета выдаецца 48 разоў на год.

Нумар падпісаны ў друк 23.00 09.08.2006.

Замова № 4396.

Рэдакцыйны адрес: Калектарная, 20а-112.